

PLAN UPRAVLJANJA DESTINACIJOM OPĆINE TOPUSKO 2025.-2029.

Topusko, 2025. godina

Naručitelj	 TURISTIČKA ZAJEDNICA OPĆINE TOPUSKO Trg Josipa bana Jelačića 1, 44415 Topusko Tel.: +385 (0) 44 885 203 E-mail: info@tzotopusko.hr
Izvršitelj	 TOP PROJEKT Obrt za savjetodavne usluge, vl. Tatjana Stubić TOP PROJEKT, obrt za savjetodavne usluge vl. Tatjana Stubić Vranovinska cesta 52 b, 44415 Topusko Tel.: +385 95 9049 807 E-mail: info@topprojekt.org
Naslov	Plan upravljanja destinacijom 2025.-2029. Topusko
Godina izrade	2025. god.

SADRŽAJ	3
1. UVOD	6
1.1. Definicija i svrha plana upravljanja destinacijom	6
1.2. Metodologija i proces izrade	6
1.3. Pregled razvojnih dokumenata od važnosti za turizam	8
1.4. Prostorno planski dokumenti	10
2. ANALIZA STANJA	13
2.1. Osnovne informacije o destinaciji	13
2.1.1. Osnovna geografska obilježja	13
2.1.2. Administrativni ustroj	13
2.1.3. Demografija	16
2.1.4. Klimatska obilježja	18
2.2. Turistički proizvodi i usluge	19
2.2.1. Smještaj	19
2.2.2. Ugostiteljstvo	23
2.2.3. Turističke atrakcije	24
2.2.4. Turističke usluge	34
2.3. Resursna osnova	35
2.3.1. Kultura i baština	36
2.3.2. Povijesna analiza	39
2.3.3. Priroda i okoliš	41
2.3.4. Događaji i manifestacije	42
2.3.5. Društveno-gospodarska analiza	43
2.4. Javna turistička infrastruktura	45
2.5. Komunalna infrastruktura	47
2.5.1. Energetska infrastruktura	47
2.5.2. Telekomunikacijska infrastruktura i dostupnost interneta	48
2.5.3. Vodoopskrba i odvodnja	49
2.5.4. Gospodarenje otpadom	50
2.6. Prometna infrastruktura	50

2.7. Analiza stanja digitalizacije	51
2.7.1. Sigurnost i privatnost	52
2.8. Analiza stanja pristupačnosti destinacije osobama s posebnim potrebama	52
2.9. Analiza organiziranosti i dostupnosti usluga u destinaciji (javne usluge i servisi)	53
2.10. Analiza stanja i potreba ljudskih potencijala	55
2.11. Analiza komunikacijskih aktivnosti	58
2.12. Analiza konkurencije	60
2.13. Anketni upitnik	62
2.14. Izvješće o analizi stanja	71
3. POTENCIJAL ZA RAZVOJ I PODIZANJE KVALITETE TURISTIČKIH PROIZVODA	74
4. POKAZATELJI ODRŽIVOSTI NA RAZINI DESTINACIJE	77
4.1. Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na društvene aspekte održivosti	79
4.1.1. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom - ZL-1	79
4.1.2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom - ZL-2	80
4.1.3. Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja destinacije	82
4.1.4. Pristupačnost destinacije	84
4.1.5. Sigurnost destinacije	86
4.2. Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na okolišne aspekte održivosti	87
4.2.1. Upravljanje vodnim resursima	87
4.2.2. Gospodarenje otpadom	90
4.2.3. Zaštita bioraznolikosti	93
4.2.4. Održivo upravljanje energijom	94
4.2.5. Ublažavanje i prilagodba klimatskim promjenama	97
4.3. Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na ekonomske aspekte održivosti	98
4.3.1. Turistički promet - TP-1	98
4.3.2. Turistički promet - TP-2	100
4.3.3. Poslovanje gospodarskih subjekata u turizmu - PGS-1	101
4.3.4. Poslovanje gospodarskih subjekata u turizmu/ Turistički promet - PGS-2	104
4.4. Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na prostorne aspekte održivosti destinacije i organizaciju turizma	105
4.4.1. Turistička infrastruktura	105
4.4.2. Održivo upravljanje destinacijom	107

4.4.3. Održivo upravljanje prostorom	109
5. RAZVOJNI SMJER S MJERAMA I AKTIVNOSTIMA	111
5.1. SWOT analiza	111
5.2. Identificiranje općih načela i ciljeva turizma	113
5.3. Strateški ciljevi turizma	114
5.4. Oblikovanje strateškog pravca i prioriteta	115
5.5. Kvantitativni ciljevi razvoja	117
5.6. Identificiranje ciljeva, mjera i aktivnosti	118
6. SMJERNICE I PREPORUKE ZA DIONIKE RAZVOJA	120
6.1. Smjernice i preporuke za jedinicu lokalne samouprave	120
6.2. Smjernice i preporuke za Turističku zajednicu destinacije	120
6.3. Smjernice i preporuke za duge dionike u turizmu i upravljanju turizmom u destinaciji ..	121
7. POPIS PROJEKATA	123
8. MJERENJE NAPRETKA I IZVJEŠĆE O PROVEDBI	134
9. POPIS LITERATURE	137
10. POPIS TABLICA I SLIKA	138

1. UVOD

1.1. Definicija i svrha plana upravljanja destinacijom

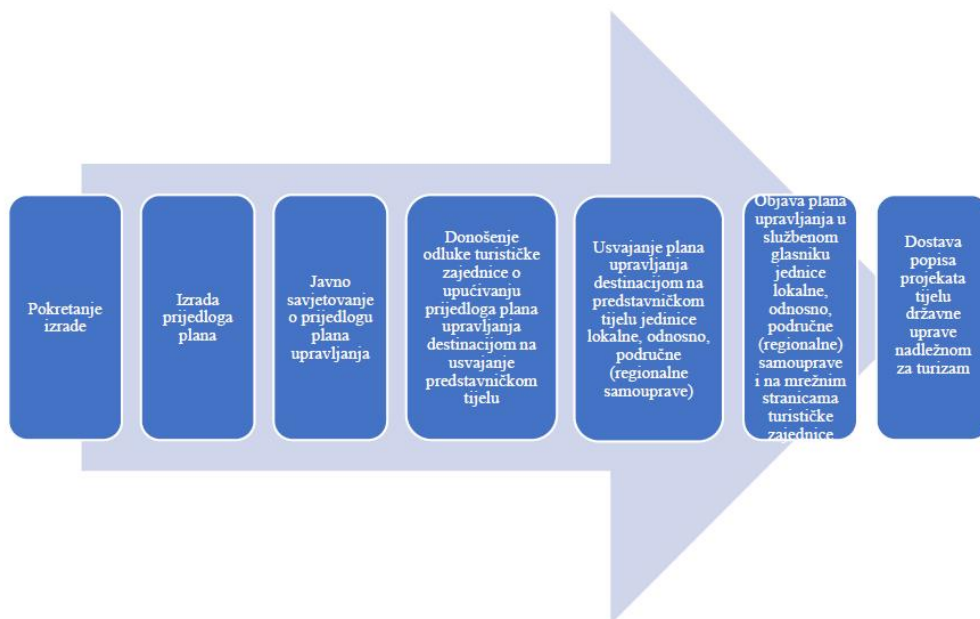
Plan upravljanja destinacijom je planski dokument za razvoj održive destinacije. Primarna mu je svrha osigurati razvoj destinacije u smjeru održivosti u skladu s aktima strateškog planiranja, prostornim planovima, planom upravljanja kulturnim dobrima i drugim važećim planovima i propisima. Planom se određuje smjer razvoja destinacije s ciljem poboljšanja iskustva posjetitelja, zaštite prirodnih i kulturnih dobara i dobrobiti lokalne zajednice.

Pravna osnova za izradu i donošenje Plana upravljanja destinacijom (u daljnjem tekstu: Plan) proizlazi iz Zakona o turizmu („Narodne novine“ broj 156/23.). Plan predstavlja planski dokument za razvoj održive destinacije te se izrađuje za razdoblje od četiri godine.

1.2. Metodologija i proces izrade

Plan se sastoji od analize stanja, popisa resursne osnove, obveznih pokazatelja održivosti na razini destinacije, razvojnog smjera s mjerama i aktivnostima potrebnim za njegovo ostvarenje, prijedloga smjernica i preporuka za razvoj ili unaprjeđenje destinacije, popisa projekata koji pridonose provedbi mjera potrebnih za doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti na razini destinacije i popisa projekata od posebnog značaja za razvoj destinacije. Postupak izrade i usvajanja plana upravljanja destinacijom obuhvaća više koraka: pokretanje izrade Plana, izrada prijedloga Plana, javno savjetovanje o prijedlogu Plana, donošenje Odluke Turističkog vijeća Turističke zajednice Općine Topusko o upućivanju prijedloga Plana na usvajanje predstavničkom tijelu, usvajanje Plana od strane Općinskog vijeća Općine Topusko, objava Plana u službenom glasniku Općine Topusko i na mrežnim stranicama Turističke zajednice Općine Topusko, dostava popisa projekata Ministarstvu turizma i sporta.

Slika 1. Postupak izrade i usvajanja plana upravljanja destinacijom

Izvor: Smjernice i upute Ministarstva turizma i sporta za izradu plana upravljanja destinacijom

Prvi korak u izradi plana upravljanja destinacijom predstavlja okupljanje ključnih dionika koje okuplja turistička zajednica. U izradi Plana upravljanja destinacijom Općine Topusko aktivnim sudjelovanjem u prikupljanju relevantnih podataka i pokazatelja, razmjenom mišljenja i ideja uključeni su dionici koji su prikazani u Tablici br.1.

Tablica 1. Dionici uključeni u izradu Plana upravljanja destinacijom Općine Topusko

Dionici	Uloga	Adresa e-pošte
Turistička zajednica Općine Topusko	Ključna institucija za iniciranje i koordinaciju procesa izrade Plana upravljanja destinacijom; povezuje sve dionike, provodi promotivne aktivnosti i osigurava provedbu plana na lokalnoj razini.	info@tzotopusko.hr
Općina Topusko	Nositelj razvojne politike i prostornog planiranja; osigurava administrativnu i financijsku podršku te stvara uvjete za realizaciju infrastrukturnih i razvojnih projekata u turizmu.	opcina-topusko@topusko.hr
Vode Banovine d.o.o.	Javno trg. društvo nadležno za opskrbu vodom i sustav odvodnje; ključno za razvoj turističke infrastrukture i standarda boravka. Komunikacija u svezi ključni podataka potrebnih za izradu pokazatelja održivosti.	info@vode-banovine.hr
Komunalno Topusko d.o.o.	Osigurava komunalne usluge (čistoća, zbrinjavanje otpada, uređenje javnih površina), što je temelj za stvaranje kvalitetnog turističkog doživljaja. Komunikacija u svezi ključnih podataka potrebnih za izradu pokazatelja održivosti.	komunalno.topusko@gmail.com
TOP-TERME d.o.o.	Lječilište Topusko doprinosi razvoju održivog zdravstvenog turizma na području Općine Topusko.	info@topterme.hr
HEP ODS - Sisak	Zadužen za distribuciju električne energije; važan partner u osiguravanju energetske stabilnosti i planiranju infrastrukturnih zahvata. Komunikacija u svezi ključnih podataka potrebnih za izradu pokazatelja održivosti.	info.dpsisak@hep.hr
Iznajmljivači	Ključni akteri u pružanju smještajnih usluga; iznajmljivači direktno utječu na kvalitetu turističkog doživljaja kroz usluge smještaja, usmjeravanje gostiju i pružanje autentičnih iskustava. Također sudjeluju u promociji destinacije kroz direktan kontakt s turistima, s naglaskom na zadovoljstvo i povratne informacije koje pomažu u daljnjoj optimizaciji ponude. Suradnja i koordinacija pri prikupljanju informacija o zadovoljstvu turista; usuglašavanje oko prijedloga strateških ciljeva razvoja turističke ponude i ključnih turističkih proizvoda.	Prema popisu sa web stranice TZ Općine Topusko https://www.turizam-topusko.com/smjestaj/
Lokalno stanovništvo	Stanovnici lokalne zajednice ključni su za očuvanje autentičnosti destinacije i stvaranje jedinstvenog doživljaja za turiste. Kroz	

	svoj angažman u turističkim aktivnostima, pružanju usluga i dijeljenju kulturnih i povijesnih priča, oni aktivno sudjeluju u promociji destinacije. Također, pozitivni stavovi lokalnog stanovništva prema turizmu odražavaju se u održivosti razvoja destinacije, stvaranju ugodne atmosfere za posjetitelje te očuvanju socijalne kohezije. Suradnja oko prikupljanja podataka, mišljenja i prijedloga vezanih uz zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom na području destinacije Općine Topusko.	
--	--	--

Prijedlog plana upravljanja destinacijom izrađuje turistička zajednica zajedno sa svim dionicima u sustavu turizma i dionicima u sustavu upravljanja turizmom u skladu s Pravilnikom o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma (NN 112/24) i Smjernicama i uputama Ministarstva turizma i sporta za izradu plana upravljanja destinacijom iz rujna 2024. godine.

U izradi Plana upravljanja destinacijom posebno se vodilo računa o usklađenosti s važećim strateškim dokumentima na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. Plan je izrađen u skladu s ciljevima i smjernicama Strategije razvoja održivog turizma Republike Hrvatske do 2030., kao i s nacionalnim i regionalnim marketinškim planovima turizma. Također su uvažene razvojne strategije Sisačko-moslavačke županije i Općine Topusko, prostorni planovi, lokalni akcijski planovi te ostali sektorski dokumenti od značaja za turizam i razvoj prostora. Time se osigurava koherencija ovog Plana s višerazinskim politikama i okvirima financiranja.

1.3. Pregled razvojnih dokumenata od važnosti za turizam

Pregled razvojnih dokumenata od važnosti za turizam predstavlja pregled strateških dokumenata na međunarodnoj, europskoj, nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini te pregled prostorno-planskih dokumenata vezanih za razvoj turizma koji imaju utjecaj na razvoj destinacije Općine Topusko.

Najvažniji dokument na međunarodnoj razini koji definira ciljeve održivog razvoja je Program Ujedinjenih naroda za održivi razvoj 2030 (tzv. Agenda 2030), usvojen 2015. godine. Agenda 2030 postavlja 17 globalnih ciljeva održivog razvoja i 169 s njima povezanih podciljeva kojima se nastoji riješiti niz globalnih izazova, od klimatskih promjena i siromaštva do nejednakosti i degradacije okoliša, uz istovremeno promicanje inkluzivnog gospodarskog rasta, socijalne pravde i zaštite okoliša. Iako sama Agenda nije pravno obvezujući dokument, izuzme li se poveznica na Pariški sporazum o klimatskim promjenama, sve su države članice Ujedinjenih naroda preuzele političku obvezu provedbe ciljeva definiranih u Agendi 2030. Time se potvrđuje važnost integriranja načela održivog razvoja u nacionalne, regionalne i lokalne politike.

Kriteriji za održivost destinacije raspoređeni su u četiri skupine: 1. Održivo upravljanje, 2. Socioekonomski učinci, 3. Kulturni utjecaji te 4. Utjecaji na okoliš (uključujući potrošnju resursa, smanjenje zagađenja i očuvanje bioraznolikosti i krajolika). Navedeni kriteriji predstavljaju vodeće principe i minimalne zahtjeve kojima bilo koja turistička tvrtka, odnosno destinacija, treba težiti, a sve u cilju zaštite i održivosti prirodnih i kulturnih resursa čitavog svijeta, osiguravajući pritom da turizam dostigne svoj potencijal kao alat za očuvanje i ublažavanje siromaštva.

Na europskoj razini, jedan od ključnih strateških dokumenata za razvoj turizma je Tranzicijski put za turizam. Ovaj dokument definira prioritete, mjere i zajedničke obveze za postizanje zelene i digitalne tranzicije turističkog sektora u Europi. Fokusira se na smanjenje utjecaja turizma na okoliš, jačanje

otpornosti turizma na krize, promicanje inkluzivnog i kružnog gospodarskog modela, digitalizaciju i inovacije, te jačanje lokalne participacije i partnerstava.

Europska komisija je 2016. godine donijela Europski sustav pokazatelja za turizam (The European Tourism Indicator System – ETIS)³⁷ koji predstavlja inicijativu Europske unije usmjerenu na praćenje i upravljanje održivim turizmom na lokalnoj razini. Podijeljen je u četiri skupine u okviru kojih su 43 obvezna pokazatelja: upravljanje destinacijom (politike održivog turizma, upravljanje turizmom u turističkim poduzećima, zadovoljstvo korisnika, informiranje i komunikacija); gospodarski učinci (turistički tokovi, poslovni rezultati turističkih poduzeća, količina i kvaliteta zaposlenosti, sigurnost i zdravlje, turistički opskrbeni lanac); društveni/kulturni utjecaji (utjecaj na zajednicu/društvo, ravnopravnost spolova, zaštita i jačanje kulturnog naslijeđa, lokalnog identiteta i imovine) te zaštita okoliša/prirode (smanjenje utjecaja prometa, klimatske promjene, gospodarenje otpadom, obrada otpadnih voda, gospodarenje vodom, potrošnja energije, zaštita krajolika i bioraznolikosti, onečišćenje svjetlošću i bukom i kvaliteta vode za kupanje).

Na nacionalnoj razini, ključni strateški dokumenti za razvoj turizma Republike Hrvatske uključuju Nacionalnu razvojnu strategiju Republike Hrvatske do 2030. godine, Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine te Nacionalni plan razvoja održivog turizma do 2027. godine.

Nacionalna razvojna strategija ima za cilj održati Hrvatsku među vodećim europskim turističkim destinacijama, s posebnim naglaskom na sigurnost, kvalitetu, dodanu vrijednost, održivost i inovacije, odnosno uspostaviti učinkovit sustav održivog, inovativnog i otpornog turizma, uz ulaganja u turističke proizvode visoke dodane vrijednosti, jačanje zelene i digitalne tranzicije u sektoru te jačanje kapaciteta sustava za otporan i održivi turizam. S druge strane, Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine te Nacionalni plan razvoja održivog turizma do 2027. godine su razvojne strategije koje pružaju smjernice za održivi razvoj s naglaskom na ravnoteži između gospodarskog rasta i očuvanja prirodnih i kulturnih resursa. Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine dodatno se fokusira na razvoj cjelogodišnjeg i regionalno uravnoteženijeg turizma, uz očuvanje okoliša, prostora i klime, te na poticanje konkurentnosti i otpornosti turizma. Svrha Nacionalnog plana razvoja održivog turizma do 2027. godine definira provedbu strateških ciljeva Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine, odnosno definira deset posebnih ciljeva i njima pripadajućih konkretnih mjera koje osiguravaju postizanje pokazatelja ishoda predviđenih ciljeva.

Srednjoročna vizija razvoja održivog turizma Republike Hrvatske do 2027. godine usklađena je vizijom definiranom u Strategiji razvoja održivog turizma do 2030. godine te ona glasi: „Poštujući prirodno i kulturno naslijeđe i jedinstveni identitet svih regija, razvijamo održiv cjelogodišnji turizam poželjan za investicije, rad i život, koji doprinosi skladnom gospodarskom razvoju Hrvatske.“

Na regionalnoj razini, Planom razvoja Sisačko-moslavačke županije za razdoblje do 2027. godine u utvrđuju se srednjoročni prioriteti razvoja i posebni ciljevi Županije za provedbu strateških ciljeva iz Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske za razdoblje do 2030. godine. Provedba Plana razvoja Sisačko-moslavačke županije za razdoblje do 2027. doprinijet će jačanju njenih razvojnih potencijala s posebnim naglaskom na razvoj slabije razvijenih područja u poticanju ravnomjernog razvoja. Plan razvoja, kao krovni razvojni dokument na području Sisačko-moslavačke županije, stavlja poseban naglasak na povećanje konkurentnosti gospodarstva i zaposlenosti kroz unaprjeđenje gospodarske i društvene infrastrukture na lokalnoj i regionalnoj razini što doprinosi i razvoju turizma na području županije. Turizam ima jednu od ključnih uloga u potencijalu razvoja Sisačko-moslavačke županije. U provedbenom programu razvoja turizma Sisačko-moslavačke županije navodi se kako će

se važnim turističkim projektima na lokalnoj i županijskoj razini postići prepoznatljivost Sisačko-moslavačke županije na tržištu poželjnih i „zelenih“ turističkih destinacija.

U županiji djeluju Turistička zajednica Sisačko-moslavačke županije, Turističke zajednice gradova Siska, Petrinje, Kutine, Novske, Popovače, Turistička zajednica područja Banovina-Pounje (Hrvatska Kostajnica, Sunja, Majur, Dvor, Hrvatska Dubica, Donji Kukuruzari), Turističke zajednice općina Topusko, Lipovljani, Lekenik i Jasenovac, koje značajno doprinose upravljanju razvojem.

Na području županije sustavno se ulaže u selektivne oblike turizma kao što su lječilišni turizam, lovni turizam te cikloturizam u kojemu je poseban naglasak na razvoju cikloturističke infrastrukture, od biciklističkih staza i servisnih stanica za bicikle do mapa uređenih biciklističkih ruta.

Turizam u županiji u konstantnom je razvoju, a to potvrđuje i porast broja smještajnih jedinica i kreveta, ali je potrebno i dalje jačati turizam razvojem dodatnih kvalitetnih sadržaja turističke ponude, turističkih proizvoda utemeljenih na kulturnoj, prirodnoj baštini i tradicionalnim vrijednostima. Kroz poticanje ulaganja u turističku infrastrukturu, nove smještajne kapacitete i povezivanje sektora hrane s turizmom, dobit će se novi i zanimljiviji turistički sadržaji koji će privući posjetitelje.

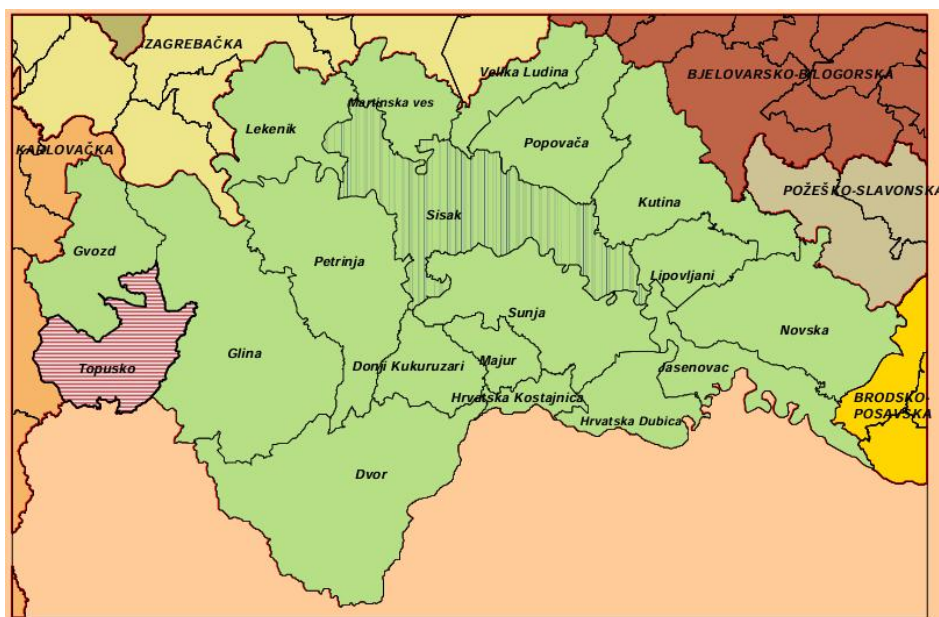
1.4. Prostorno planski dokumenti

Prostorni planovi čine temeljni normativno-planerski okvir za racionalno upravljanje prostorom, definirajući njegovu namjenu, način korištenja te uvjete za uređenje, razvoj i zaštitu.

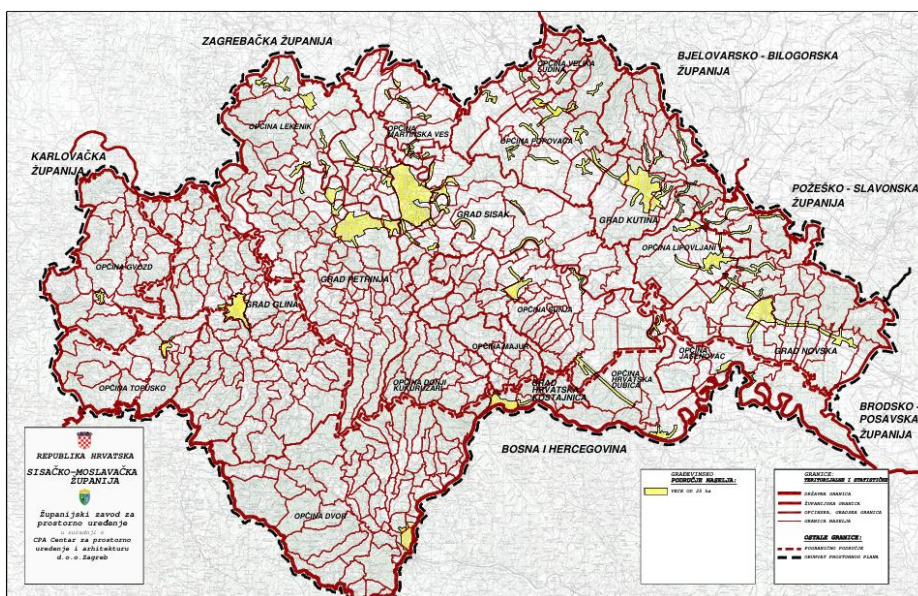
Prema Strategiji prostornog razvoja Republike Hrvatske turizam je jedno od najznačajnijih gospodarskih područja. Strategijom se navodi da je nužno smanjiti pritisak turizma s obalnog područja RH jačanjem kontinentalnog turizma, kojeg prepoznaje kao važan čimbenik revitalizacije i održivog razvoja ruralnih prostora. Turizam se promatra ne samo kao gospodarska aktivnost, već i kao sredstvo za očuvanje prostornih vrijednosti, kulturnog identiteta i prirodnih resursa. Naglasak se stavlja na razvoj održivih oblika turizma, osobito onih temeljenih na lokalnim posebnostima, tradiciji i ekološkoj poljoprivredi, uz poticanje domaće, sezonske prehrane i kratkih lanaca opskrbe. Kvaliteta se stavlja ispred kvantitete, a cilj je stvoriti turističku ponudu koja je autentična i usklađena s krajobraznim obilježjima. Turizam se povezuje s unaprjeđenjem infrastrukture, kulturnih sadržaja i usluga za lokalno stanovništvo, čime se pridonosi većoj privlačnosti i kvaliteti života u ruralnim područjima. Strategija također ističe važnost planskog pristupa kako bi se osigurala zaštita prostora, posebno kroz obnovu tradicijske gradnje i sprječavanje degradacije okoliša. Uloga turizma je i u demografskoj obnovi, osobito kroz zapošljavanje mladih u novim djelatnostima koje se temelje na lokalnim resursima, društvenim inovacijama i kreativnim industrijama. Time turizam postaje ključan alat za očuvanje i osnaživanje ruralnog prostora te stvaranje dugoročno održivih zajednica.

Prostorni plan Sisačko - moslavačke županije (travanj 2001.) obuhvaća cjelokupni prostor županije, a izrađen je u skladu sa Zakonom o prostornom uređenju, Strategijom i Programom prostornog uređenja Države i prostornim planovima susjednih županija. Sisačko-moslavačka županija ima za cilj unaprjeđenje prostorno razvojne strukture, svrhovito korištenje prirodnih izvora te zaštitu krajobraznih, prirodnih i kulturno povijesnih vrijednosti. Ukupne turističke mogućnosti županije treba vrednovati i usmjeriti njihovo korištenje prema korištenju prirodne i kulturne baštine. Važnu stavku ima uključenje u funkcije turizma kulturne i graditeljske baštine, atraktivnost prirode i krajobraza, te gospodarska sprega s poljoprivredom (zdrava hrana i posebna regionalna ponuda), lovni, znanstveni, poslovni, izletnički i rekreacijski turizam.

Slika 2. Položaj Općine Topusko u Sisačko-moslavačkoj županiji

Slika 3. Prostorni plan Sisačko-moslavačke županije

Izvor: Prostorni plan Sisačko-moslavačke županije

U pregledu ponude moguće je razlikovati nekoliko tipova turizma koji se na području županije mogu razvijati u okviru kontinentalnog turizma:

- dnevni turizam s osloncem na izletišta u neposrednoj blizini urbanih centara na području županije (Kotar Šuma, izletišta i kupališta na Savi i Kupi za Sisak i Petrinju; brdo Djed, te Una za Hrvatsku Kostajnicu; izletišta i kupališta na Kupi Glini te šuma Pogledić za Glinu, izletišta na Uni u Dvoru, Lonjsko polje, obronci Psunja i Moslavačke gore u Novskoj i Kutini;
- tjedni turizam, s osloncem na izletišne točke, rekreacijska područja i prirodne cjeline

- sezonski turizam, vezan na kulturno - povijesne cjeline, prirodne vrijednosti te zdravstvene i lječilišne turističke smještaje u Topuskom;
- ruralni turizam, s osloncem na brojne ruralne cjeline, koje se uz primjerena poboljšanja mogu osposobiti za funkciju komplementarnog turizma
- lovni i ribolovni turizam, posebno ekskluzivni vid lovnog turizma u lovištima s intenzivnim uzgojem divljači te ribolovni turizam
- športsko rekreativni turizam za potrebe priprema športaša i provođenje rekreativnih športskih programa (športske građevine za rekreaciju i natjecanja, vodeni športovi, aero - športovi, golf - igralište,
- školski turizam - obrazovanje u prirodi na vezano na spomenike kulture, sačuvane ruralne ambijente, te posebne prirodne rezervate hidrografskog i faunističkog karaktera.
- kongresni turizam s odgovarajućim uslugama kao nadopuna ostalih oblika turizma (Sisak, Topusko).

Prostornim planom uređenja Općine Topusko ("Službeni vjesnik" Općine Topusko, broj 3/05. 11/12., 48/18., 50/20., 67/20. i 71/20. - pročišćeni tekst), određene su sljedeće osnovne namjene površina:

a) Površine za razvoj i uređenje prostora izvan građevinskih područja; poljoprivredne površine, šumske površine, vodne površine, površine za istraživanje i eksploataciju mineralnih sirovina, površine koridora/trasa, te površine pojedinačnih zahvata u prostoru prometnih, telekomunikacijskih, vodnih, energetske i komunalnih građevina.

b) Površine za razvoj i uređenje unutar građevinskih područja; građevinska područja naselja, izdvojeni dio građevinskog područja naselja te izdvojeno građevinsko područje izvan naselja isključivo za gospodarsku namjenu bez stanovanja (proizvodnja, ugostiteljstvo i turizam, sport) i groblja.

Unutar građevinskog područja naselja predviđeno je uređenje parkovnih i zaštitnih zelenih površina, kao i drugih građevina i površina koje služe za normalno funkcioniranje naselja, a u svrhu uređenja i zaštite okoliša, i to: kolnih i pješačkih putova, biciklističkih staza, sportsko - rekreacijskih površina i igrališta te manjih građevina prateće namjene (paviljoni, nadstrešnice, vidikovci i slično).

Plan upravljanja destinacijom je usklađen sa Strateškim razvojnim programom Općine Topusko, Provedbenom programu Općine Topusko, Strategijom zelene urbane obnove Općine Topusko te Strategijom očuvanja, zaštite i valorizacije kulturno-povijesne baštine Općine Topusko. Posebno mjesto u upravljanju kulturnom baštinom u suvremenom društvu zauzima sve prisutniji kulturni turizam. Njegove granice se usko isprepliću s drugim oblicima turizma i čine sve značajniji element u zadovoljavanju potreba suvremenog turista koji se ne zadovoljava pasivnom konzumacijom destinacije u kojoj se nalazi, nego traži izvore novih doživljaja koji su često motivirani intelektualnom znatiželjom. Općina Topusko je u turističkom pogledu najrazvijeniji dio Sisačko-moslavačke županije i na razini Hrvatske poznata lječilišna destinacija. Snažnijim uključivanjem kulturne baštine u turističku ponudu stječe se dodana vrijednost lječilišnom i kupališnom turizmu, što može postati značajan čimbenik razvoja cjelokupnog prostora.

2. ANALIZA STANJA

Analiza stanja predstavlja ključni korak u procesu planiranja i upravljanja turističkom destinacijom. Kroz analizu stanja želi se steći sveobuhvatan i realan uvid u trenutno stanje svih ključnih sastavnica koje utječu na turistički razvoj, upravljanje i doživljaj unutar destinacije. Prikupljanjem, sistematizacijom i interpretacijom podataka omogućuje se donošenje informiranih i održivih strateških odluka koje će unaprijediti kvalitetu turističke ponude, povećati konkurentnost destinacije i osigurati njezin održivi razvoj.

2.1. Osnovne informacije o destinaciji

2.1.1. Osnovna geografska obilježja

Općina Topusko smještena je na zapadnom rubu Sisačko-moslavačke županije, na samoj granici povijesnih pokrajina Banovine i Korduna. Obuhvaća brežuljkasto područje padina Petrove i Zrinske gore te porječje srednjeg toka rijeke Gline. U prometnom pogledu područje općine Topusko povezano je državnim cestom D6 sa Siskom i Karlovcem, a županijskim cestama preko Viduševca i Pokupskog te Lasinje i Pisarovine sa Zagrebom. Županijskom cestom Topusko – Maljevac povezano je sa susjednom Bosnom i Hercegovinom (Velika Kladuša – Cazin – Bihać) te sa Slunjem i Plitvičkim jezerima.

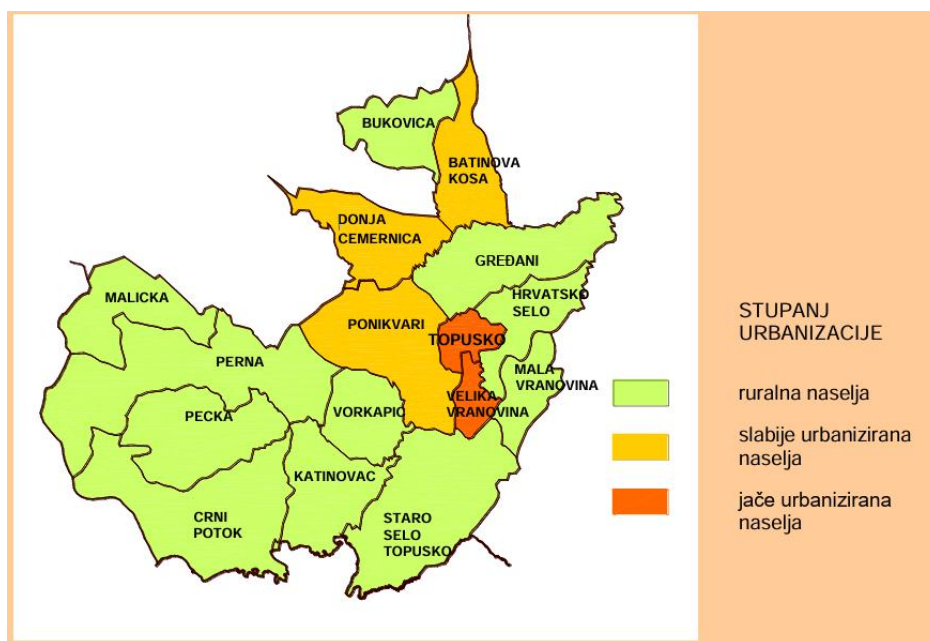
2.1.2. Administrativni ustroj

Na području Općine Topusko se nalazi 16 naselja: Bukovica, Batinova Kosa, Crni Potok, Donja Čemernica, Gređani, Hrvatsko selo, Katinovac, Mala Vranovina, Malička, Pecka, Perna, Ponikvari, Staro selo Topusko, Topusko, Velika Vranovina, Vorkapić Selo.

Prema Zakonu o područjima posebne skrbi, Općina Topusko nalazi se u prvoj skupini u koju pripadaju područja koja su bila okupirana tijekom Domovinskog rata i nalaze se neposredno uz državnu granicu, a općinsko središte nije od državne granice udaljenosti udaljeno više od 15 kilometara zračne linije i nema više od 5.000 stanovnika prema popisu stanovništva iz 1991. godine.

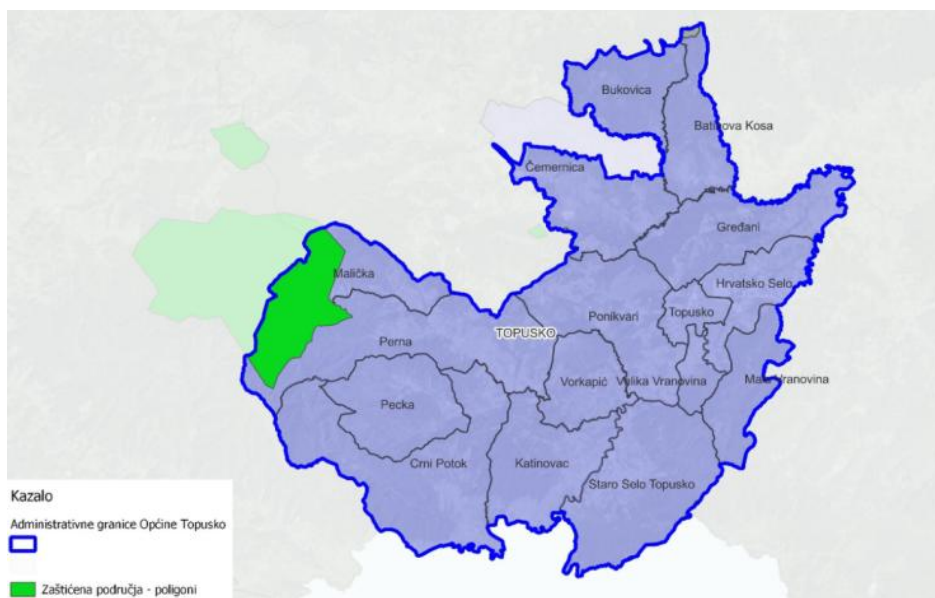
Na području Općine Topusko prevladavaju ruralna naselja. Tri naselja možemo smatrati slabije urbaniziranim (Batinova Kosa, Donja Čemernica i Ponikvari), a samo dva naselja jače urbaniziranim naseljima: Topusko, koje je općinski centar i naselje Velika Vranovina.

Slika 4. Stupanj urbanizacije destinacije

Studijom zaštite prirode Sisačko-moslavačke županije, izrađenoj od strane Državnog zavoda za zaštitu prirode 2006. godine, izvršena je valorizacija prirodnih vrijednosti i na području općine Topusko. Navedenom studijom utvrđeno je da se jednim svojim dijelom na području općine Topusko nalazi zaštićena prirodna vrijednost temeljem Zakona o zaštiti prirode ("Narodne novine" br. 70/05., i 139/08.): značajni krajobraz Petrova gora – Biljeg (1969). Studijom zaštite prirode Sisačko-moslavačke županije na području općine Topusko za zaštitu su određeni: park šuma Nikolino brdo, spomenik parkovne arhitekture – park Opatovina i spomenik prirode – izvori u Topuskom. Cretnje površine Plavnice zauzimaju 84,46 ha, od čega se 13,53 ha nalazi na području općine Topusko.

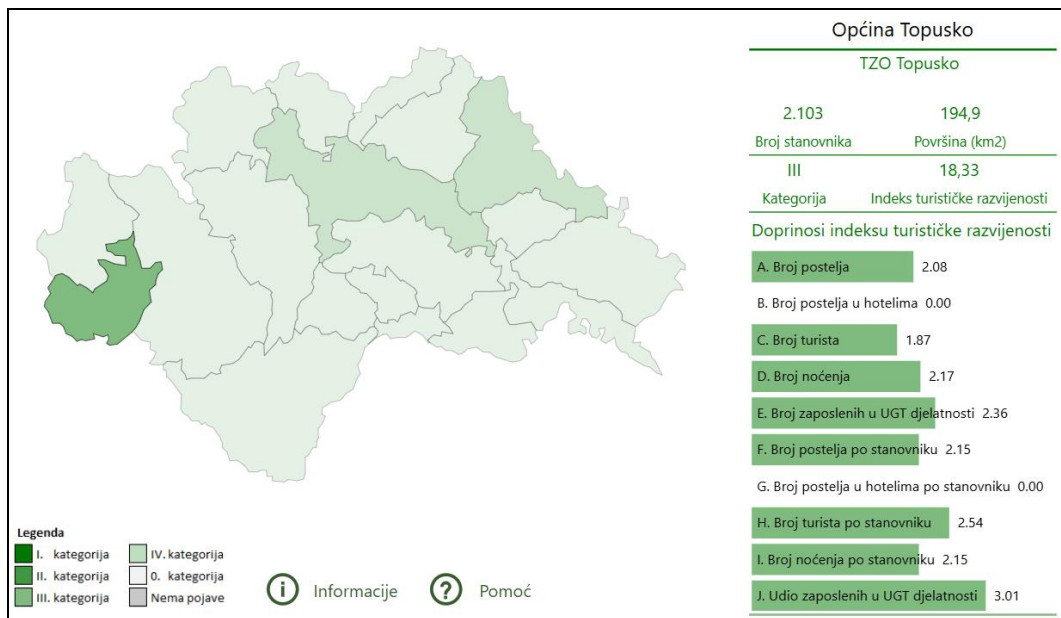
Slika 5. Administrativne granice Općine Topusko

Izvor: Korišteni podaci WFS servisa Zaštićena područja RH

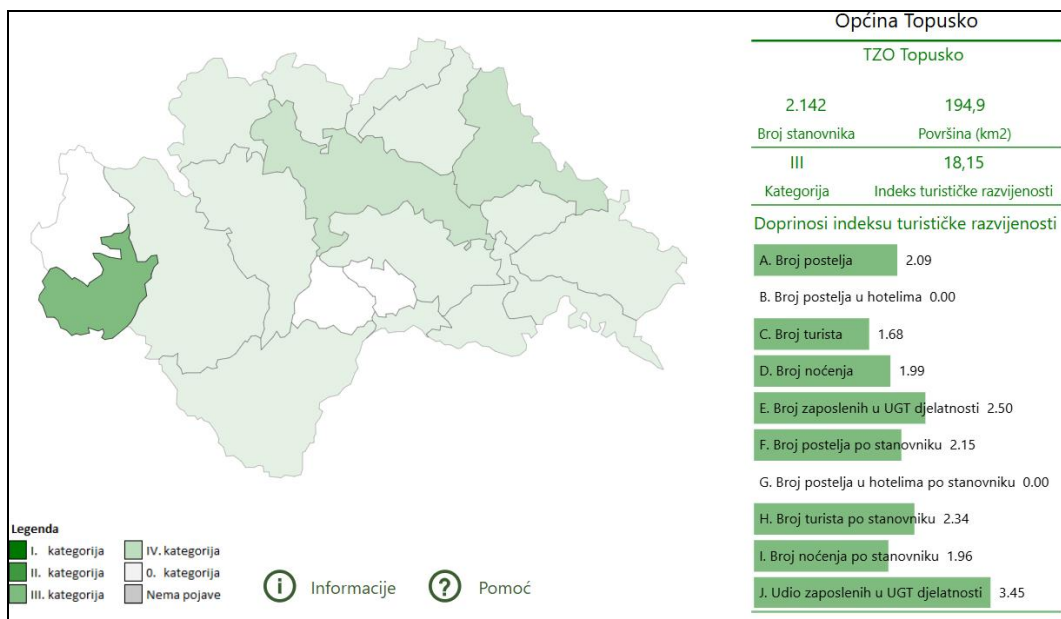
Indeks turističke razvijenosti (ITR) turistički je pokazatelj razvijenosti jedinica lokalne i područne samouprave koji se računa kao zbroj normaliziranih vrijednosti osnovnih pokazatelja stupnja turističke razvijenosti u prostoru (broj kreveta, broj kreveta u hotelima, broj turista, broj noćenja, broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane), kako u apsolutnom, tako i u relativnom smislu. Općina Topusko se u 2023. i 2024. godini nalazila u III. kategoriji s vrijednosti ITR-a 18,33.

Slika 6. Indeks turističke razvijenosti Općine Topusko u 2024. godini

Izvor: Institut za turizam, Zagreb, <https://www.iztzg.hr/hr/itr/>

Slika 7. Indeks turističke razvijenosti Općine Topusko u 2023. godini

Izvor: Institut za turizam, Zagreb, <https://www.iztzg.hr/hr/itr/>

2.1.3. Demografija

Općina Topusko je prema Popisu stanovništva 2021. godine na površini od 198,30 km² imala 2222 stanovnika, što upućuje na pad broja stanovnika u odnosu na Popis stanovništva iz 2011. godine kad je imala 2.985 stanovnika, što predstavlja 1,73% od ukupnog broja stanovnika Sisačko-moslavačke županije, odnosno 0,07% od ukupnog broja stanovnika Hrvatske.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku za 2021. godinu, živorođenih je 11, umrlih 51 osoba, prirodni prirast iznosi -40, vitalni indeks (živorođeni na 100 umrlih) iznosi 21,6.

Jedan od glavnih uzroka depopulacijskog kretanja može se pripisati iseljavanju mladih osoba, čemu je glavni razlog potraga za radnim mjestom te nepostojanje stambenih jedinica, što u konačnici rezultira malim brojem mladih obitelji na području Općine. Unatoč negativnom prirodnom prirastu i migracijama za sada nije primjetan značajan pad broja djece u osnovnoj i srednjoj školi. Jedan od iznimno važnih prioriteta kako Općine Topusko tako i Sisačko-moslavačke županije jest demografska obnova i razvoj, što se uspješno provodi nizom poticajnih mjera.

Tablica 2. Promjena ukupnog broja stanovnika u Općini Topusko 2001. – 2021.g.

Općina Topusko	Površina (km ²)	Broj stanovnika (2001.)	Broj stanovnika (2011.)	Broj stanovnika (2021.)	Apsolutna promjena 2001.-2011.	Indeks promjene 2011./2001.	Apsolutna promjena 2011.-2021.	Indeks promjene 2021./2011.
Ukupno	198,30	3219	2985	2222	-234	92,73	-763	74,44

Tablica 3. Gustoća naseljenosti u Općini Topusko 2001. – 2021.g.

Općina Topusko	Površina (km ²)	Gustoća stan./ km ² 2001.	Gustoća stan./ km ² 2011.	Gustoća stan./ km ² 2021.
Ukupno	198,68	16,20	15,02	11,18

Većinsku nacionalnu pripadnost Općine Topusko čine Hrvati 67,60%, 25,02% stanovnika čine Srbi, dok nešto više od 3,69% stanovnika čine Bošnjaci. Osim navedenih nacionalnosti, u Općini Topusko su u manjem broju prisutni Albanci, Slovenci i Romi. Većinski stanovnici Općine Topusko su prema vjeri katolici (63,86%), a zatim slijede pravoslavci s 25,29% te muslimani s 5,36%.

Raspodjela stanovništva prema dobi i spolu oslikava stvarnu biodinamiku i potencijalnu vitalnost određenog prostora. Ona je ključna za sadašnji i budući demografski i ekonomski razvoj nekog područja jer iz nje proizlaze osnovni segmenti stanovništva potrebni za biološku reprodukciju, kao i za stvaranje radne snage u turizmu. Spolna struktura Općine prema Popisu stanovništva 2021. godine ukazuje na nešto veći udio žena (1150; 51,76 %) u odnosu na muškarce (1072; 48,24%). Ukupan broj starog stanovništva (60+) iznosi 938 stanovnika i veći je od mladog stanovništva (0-24) koji broji 423 stanovnika.

Tablica 4. Spolni i dobni sastav Općine Topusko

Dobna	M.	Ž.	Ukupno	Dobna	M.	Ž.	Ukupno
0-4	27	30	57	50 – 54	73	70	143
5-9	44	32	76	55 – 59	90	93	183
10-14	53	42	95	60 – 64	116	93	209
15-19	45	47	92	65 – 69	111	118	229
20-24	54	49	103	70 – 74	84	99	183
25 – 29	32	35	67	75 – 79	46	59	105
30 – 34	48	51	99	80 – 84	29	66	95
35 – 39	55	50	105	85 – 89	25	64	89
40 – 44	63	64	127	90 – 94	7	17	24
45 – 49	70	67	137	95 i više	0	4	4

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2021. godine

Nedostatak mladih i radno sposobnih ljudi znači da čak i uz rast turističkih kapaciteta – poput smještaja, kampova, agroturizama ili vođenih tura – neće biti dovoljno ljudi koji bi mogli pružati usluge gostima. To stvara dodatnu prepreku za razvoj turizma jer turizam nije održiv bez zajednice koja ga može nositi. U tom smislu, ulaganja u turizam moraju biti usklađena s politikama koje će poticati doseljavanje, ostanak mladih i obrazovanje kadrova za turistički sektor, kako bi se izbjegla situacija u kojoj potencijal postoji, ali ga nema tko realizirati.

Tablica 5. Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi u Općini Topusko, prema popisu stanovništva u 2021. god.

Bez škole	%	Nezavršena osnovna škola	%	Osnovna škola	%	Srednja škola	%	Visoko obrazovanje	%	Ukupno (stariji od 15 godina)
55	2,76	114	5,71	470	23,57	1058	53,06	297	14,89	1994

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2021.

Ekonomska struktura i aktivnost stanovništva pokazatelj je društveno-gospodarske razvijenosti nekog područja te na nju utječu brojni čimbenici: gospodarski, socijalni, politički i kulturni. Prema ekonomskoj aktivnosti stanovništvo koje je starije od 15 godina se dijeli na ekonomski aktivno koje čine zaposleni i nezaposleni te ekonomski neaktivno stanovništvo koje čine umirovljenici, studenti/đaci, osobe s obvezama u kućanstvu te ostali neaktivni stanovnici. Sukladno Popisu stanovništva iz 2021. godine, na području Općine Topusko živjelo je 1994 stanovnika starijeg od 15

godina, pri čemu je ekonomski neaktivnog stanovništva bilo ukupno 1182 stanovnika odnosno 59,28%, a ekonomski aktivnog 811 odnosno 40,67% stanovnika Općine. Od ukupnog broja stanovništva starijeg od 15 godina, zaposlenih je bilo 775, odnosno 38,87% stanovništva, dok su nezaposleni činili 1,8%. Od ukupnog broja stanovnika starijih od 15 godina umirovljenici čine 41,62%, ostale neaktivne osobe 7,92%, osobe koje se bave obavezama u kućanstvu 3,56%, dok učenici ili studenti čine 5,07%.

Paralelno s općom depopularizacijom i starenjem smanjuje se i broj kućanstva što za posljedicu ima velik broj napuštenih obiteljskih kuća i gospodarskih objekata. U razdoblju od 2001. do 2021. u Sisačko-moslavačkoj županiji nestalo je 11.882 kućanstva, a u Općini Topusko broj kućanstava se smanjio za 328 kućanstava. Smanjio se udio kućanstva sa 3 i više članova dok su kućanstva sa jednim ili dva člana u konstantnom porastu.

Tablica 6. Popis kućanstva i indeks kretanja broja kućanstva od 2001. do 2021. godine

Prostorna jedinica	Broj kućanstva			Indeks 2001./2011.	Indeks 2011./2021.
	2001.	2011.	2021.		
Općina Topusko	1.236	1.156	908	93,53	78,55

2.1.4. Klimatska obilježja

Topusko ima umjerenu kontinentalnu klimu s izraženim godišnjim dobima. Ljeta su topla, a zime hladne i snježne. Prosječne dnevne temperature ljeti (lipanj – kolovoz) kreću se između 21 i 23 °C, dok zimi (prosinac – veljača) prosječne dnevne temperature iznose od 1 do 5 °C.

Godišnje, Topusko ima oko 81 dan s temperaturama iznad 25 °C i oko 60 dana s temperaturama ispod 0 °C. Najviše oborina bilježi se u svibnju, s prosječno 18,3 kišna dana, dok su veljača i prosinac najsušniji mjeseci s oko 9 kišnih dana.

Tablica 7. Meteorološka postaja Topusko

Godišnja razina	Minimum	Maksimum	Prosjeak
Temperatura zraka	-10.1 C (20.02.2025.)	36.3 C (26.6.2025.)	12.3 C
Relativna vlažnost	16% (20.03.20205.)	100% (31.01.2025.)	78%

Izvor: Neverin meteorološka postaja; <https://www.neverin.hr/postaja/topusko/>

U klimatskom pogledu općina Topusko je, poput ostatka kontinentalne Hrvatske, obuhvaćena umjereno toplom vlažnom klimom s toplim ljetima koja je na ovom prostoru modificirana utjecajem tresetišta i geotermalnih izvora. Najvrjednije prirodno bogatstvo, uz očuvan biljni i životinjski svijet, čine izvori geotermalne vode koji na površinu izbijaju iz dubine veće od 1500 metara. Temperatura vode ovih izvora kreće se između 49,5 i 68 °C, što ju, uz vrijedan mineraloški sastav, čini jednom od najkvalitetnijih u Europi.

2.2. Turistički proizvodi i usluge

Turistički proizvodi i usluge predstavljaju temeljnu komponentu ponude destinacije i izravno utječu na doživljaj posjetitelja. U kontekstu Plana upravljanja destinacijom Općine Topusko, oni doprinose oblikovanju identiteta destinacije, diferencijaciji na tržištu i povećanju atraktivnosti područja. Njihov razvoj omogućava produženje boravka turista, povećanje potrošnje i ravnomjerniju prostornu i vremensku raspodjelu posjeta. Kvalitetni i tematski usmjereni turistički proizvodi, temeljeni na lokalnim resursima, pomažu u privlačenju ciljnih skupina i potiču održivi razvoj turizma. U ovom poglavlju analiziraju se najvažniji elementi turističke ponude, uključujući pokazatelje turističkog prometa, dostupne vrste smještaja, ugostiteljsku ponudu, postojeće atrakcije te dodatne usluge koje pridonose kvaliteti boravka. Cilj je prepoznati jake strane destinacije, ali i prostor za unaprjeđenje kako bi se omogućio održiv i strateški razvoj turizma na području Općine Topusko.

Područje Općine Topusko nudi turističke proizvode i usluge koji su usmjereni na lječilišni turizam, prirodu, povijest, kulturu, te gastronomiju. U lječilištu Topusko termomineralna voda istječe iz tri grupe izvora s približnom količinom od 25 l/s i prosječnom temperaturom od 56°C, a rezerve vode se procjenjuju na 150 l/s. U okviru postojećeg resursa Topusko se razvilo kao turistički zdravstveni centar. U nastavku su posebno obrađeni smještajni kapaciteti, ugostiteljstvo te turističke atrakcije i usluge koji se nude na području Općine Topusko.

Zahvaljujući brojnim povoljnim prirodnim i društvenim čimbenicima prostor općine Topusko je naseljen od najranijih dana ljudskog postojanja. To ga odlikuje bogatstvom kulturno-povijesne baštine čija je vrijednost do danas u ograničenoj mjeri istražena i valorizirana. Za korištenje ovog iznimno važnog razvojnog resursa neophodno je provesti detaljno istraživanje i planiranje te pritom neizostavno voditi računa o načelu održivog razvoja.

2.2.1. Smještaj

Osim Lječilišta Topusko i Top termi Topusko, usluge smještaja na području Turističke zajednice Topusko omogućene su u privatnim kućama i apartmanima različite kategorizacije, od jedne do pet zvjezdica.

Slika 8. Hotelski i lječilišni kompleks

Slika 9. Vanjski bazeni i sadržaji

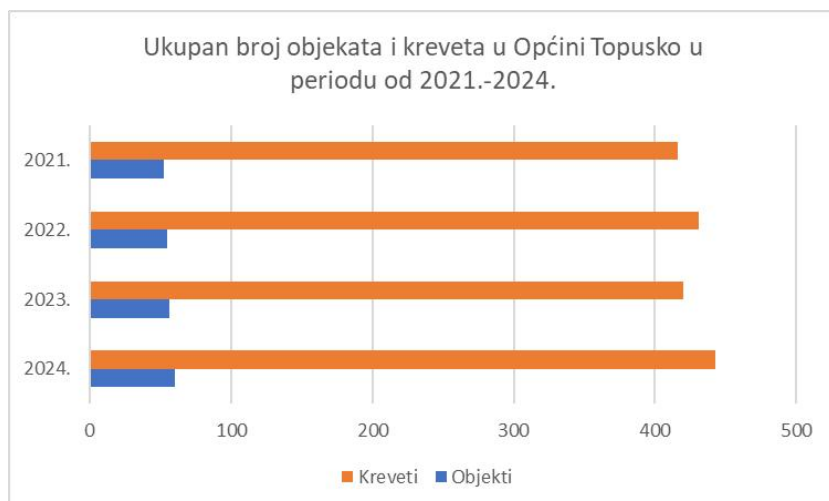
Prema podacima iz sustava eVisitor u lipnju 2025. godine na području Općine Topusko bilo je 52 registrirane fizičke/pravne osobe za iznajmljivanje smještaja, s ukupno 59 objekata, 209 smještajnih jedinica i 438 kreveta. U ukupnom broju objekata, najviše je objekata s 3 zvjezdice. Manji je udio objekata koji imaju višu kvalitetu smještaja (4 ili 5 zvjezdica).

Tablica 8. Broj objekata i kreveta na području destinacije od 2021. do 2024. godine

Smještajni kapaciteti	2024.	2023.	2022.	2021.
Broj smještajnih jedinica	210	198	207	199
Broj kreveta	443	420	431	416
Broj dodatnih kreveta	16	16	17	19
Broj objekata	60	56	55	52
Broj obveznika	53	53	51	48

Izvor: E - visitor, obrada autora

Grafikon 1. Broj objekata i kreveta na području Općine Topusko od 2021. do 2024.

Izvor: obrada autora

Iako sezonalnost dolazaka i noćenja postoji, ona je slabije izražena nego u primorskim destinacijama, što ukazuje na mogućnost ravnomjernijeg razvoja turizma tijekom cijele godine.

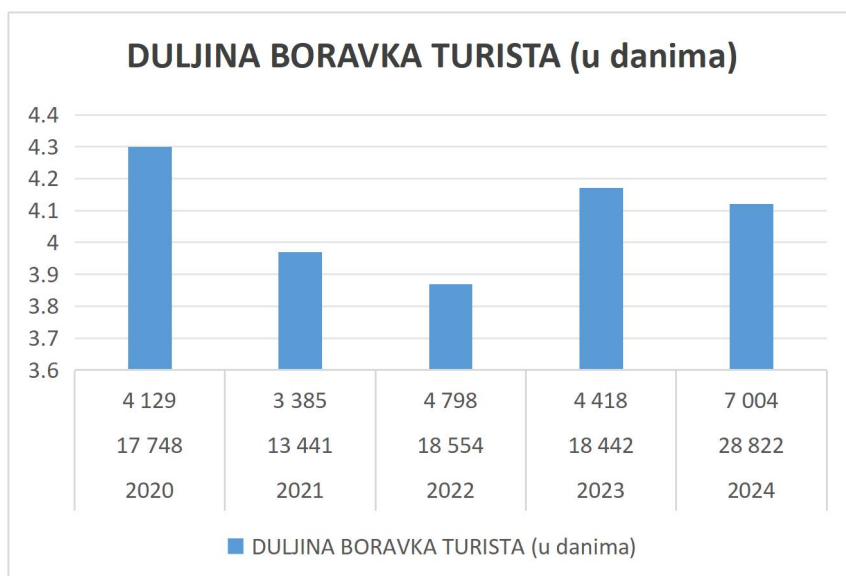
Sa svojim smještajnim kapacitetima, područje Općine Topusko je u 2024. godini ugostilo 7 004 turističkih dolazaka te 28 822 noćenja po dolasku (Tablica 9). U 2024. godini zabilježen je porast dolazaka u odnosu na 2021. godinu za 106,91 %, dok je broj noćenja porastao u istom razdoblju za 114,43%.

Tablica 9. Broj dolazaka, noćenja i duljina boravka turista na području destinacije

GODINA	NOĆENJE	DOLASCI	DULJINA BORAVKA TURISTA (u danima)
2020.	17 748	4 129	4,30
2021.	13 441	3 385	3,97
2022.	18 554	4 798	3,87
2023.	18 442	4 418	4,17
2024.	28 822	7 004	4,12

Izvor: eVisitor, obrada autora

Grafikon 2. Duljina boravka turista, Izvor: obrada autora

Tablica 10. Ukupni dolasci turista (domaći i strani) i ukupna noćenja turista (domaći i strani) na području Općine Topusko u razdoblju od 2020. do 2024. godine; Izvor: eVisitor

GODINA	VRSTA TURISTA - DOLASCI		VRSTA TURISTA - NOĆENJE	
	DOMAĆI	STRANI	DOMAĆI	STRANI
2020.	3 618	800	16 184	2 258
2021.	2 670	715	10 974	2 467
2022.	3 572	1 226	14 840	3 714
2023.	3 618	800	16 184	2 258
2024.	5 749	1 255	25 364	3 458

Podaci ukupnog broja noćenja turista (domaći i strani) ukazuju da je u 2020. godini zabilježeno 17 748 noćenja, a u 2021. godini zabilježeno 13 441 noćenja. Već sljedeće godine, 2022., dolazi do porasta broja noćenja – na razinu od 18 554 noćenja, isti stabilan trend se nastavlja i tijekom 2023. Velik porast broja noćenja dogodio se tijekom 2024. godine, kada broj noćenja raste za 10 380 noćenja u odnosu na 2023. godinu odnosno ostvareno je 28 822 noćenja. Ukupno gledano, podaci pokazuju da je broj noćenja, dugoročno zadržao uzlazni trend. Povećan broj noćenja u novijim godinama mogao bi ukazivati na bolju ponudu smještaja, duži boravak turista, bolju infrastrukturu ili atraktivnije sadržaje koji potiču posjetitelje da ostanu dulje. Jasno je vidljivo da je 2021. godina bila najnepovoljnija za turizam, osobito u segmentu stranih gostiju, što je posljedica pandemije COVID-19. Broj dolazaka i noćenja stranih turista te godine bio je najmanji, dok se već 2022. i 2023. godine bilježi oporavak. Vrhunac domaćeg turizma zabilježen je 2024. godine, kada je ostvaren najveći broj dolazaka i noćenja domaćih turista, dok je najmanja posjećenost domaćih gostiju bila 2021. godine. Iako domaći turisti ostaju važan dio turističkog prometa, vidljivo je da strani gosti sve više dominiraju i po broju dolazaka i po duljini boravka, što ukazuje na potrebu dodatnog prilagođavanja turističke ponude međunarodnom tržištu.

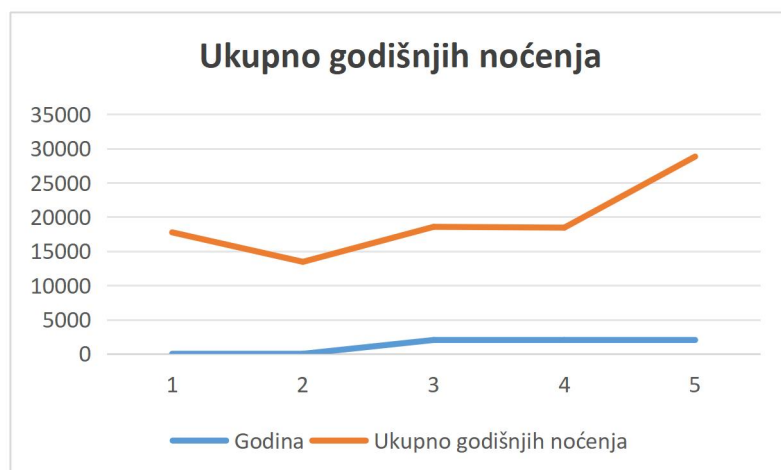
Za analizu sezonalnosti turizma, odnosno za uvid u to kako se broj dolazaka i noćenja turista mijenja kroz različite dijelove godine, korišteni su podaci eVisitora, ali raspoređeni po mjesecima. Sezonalnost u turizmu predstavlja periodične i predvidive oscilacije u turističkoj potražnji tijekom godine, koje rezultiraju neravnomjernom raspodjelom dolazaka i noćenja turista. Navedene promjene su najčešće povezane s klimatskim uvjetima, praznicima, školskim raspustima, ali i s dostupnošću turističke ponude u određenim razdobljima.

Tablica 11. Sezonalnost turista (domaći i strani) na područje Općine Topusko po mjesecima u razdoblju od 2020. do 2024. godine

Mj. God.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	Ukupno godišnjih noćenja
2020.	4247	4108	1853	65	332	1217	1341	1443	1271	908	675	288	17748
2021.	351	627	478	733	1025	1244	1401	1822	1556	1691	1428	1085	13441
2022.	1651	1250	1605	1239	1404	1386	1958	2005	1697	1587	1783	989	18554
2023.	2158	1520	1918	1698	1297	1326	1729	1559	1137	1168	1328	1604	18442
2024.	2416	2086	2463	2234	2221	1915	2302	2408	1981	2422	3141	3233	28822

Izvor: eVisitor

Grafikon 3. Ukupno godišnjih noćenja u destinaciji; Izvor: obrada autora

2.2.2. Ugostiteljstvo

Ugostiteljstvo na području Općine Topusko predstavlja važan segment lokalnog gospodarstva, s dugom tradicijom pružanja usluga domaćeg ugođaja i gostoprimstva. Općina Topusko nudi potencijal za razvoj raznolikih ugostiteljskih sadržaja koji privlače kako lokalno stanovništvo, tako i posjetitelje iz drugih krajeva Hrvatske i inozemstva. Ugostiteljska ponuda Općine Topusko obuhvaća nekoliko restorana i barova. Ugostiteljski objekti otvoreni su tijekom cijele godine. Gastronomska ponuda spaja tradicionalna jela i lokalne namirnice te suvremene kulinarske trendove. Lokalne okuse posjetitelj može doživjeti, sudjelujući na raznim manifestacijama, a posebno se među njima ističe „TOPusko Gastro Fest“ i Dani meda – „Zlatna pčela Topusko“.

Raznolika umijeća vezana su za proizvodnju hrane i pića, prvenstveno unutar obitelji. Ističe se proizvodnja mlijeka i mliječnih proizvoda (sir, vrhnje), svježeg povrća, jaja, mesnih specijaliteta (janjetina, odojci, jela od divljači) i suhomesnatih proizvoda (kobasice, slanina, buđola, šunka), rakija, likeri (orah, višnja) i vina, meda i mednih proizvoda, jela baziranih na pšeničnom i kukuruznom brašnu (žganci, pite, domaći kolači i dr.), pekmeza i kompota.

Tvrтка Top-Terre Topusko nastoji svoju gastronomsku ponudu obogatiti specijalitetima domaćih i tradicionalnih jela. Isto tako, veliku pažnju pridaje oživljavanju povijesnih gastronomskih aspekata te u svom jelovniku imaju i ponudu jela iz doba Bana Jelačića.

Aktivni ugostiteljski objekti prikazani su u nastavku;

Restorani:

Restoran a la carte “Ban Josip Jelačić”

Restoran “Toplica”

Vila Zelengaj

Ostali ugostiteljski objekti:

Aperitiv bar "Ad fines"

Aperitiv bar "Banica Sofija Jelačić"

Caffe bar "Vidas"

Caffe bar Hacienda club

Pečenjarnica Garfield

Caffe bar Madison

Caffe bar Matrix

Caffe bar MG

Caffe bar Opatovina

Caffe bar Rapido

Caffe bar 95

Caffe bar Viktorija

SQUARE CAFFE

Bistro i slastičarnica Mliječni

2.2.3. Turističke atrakcije

Općina Topusko razvijena je destinacija zdravstveno-lječilišnog turizma, očuvane bogate prirodne i kulturne baštine. Njeguje dugu tradiciju održivog korištenja termalnih izvora i drugih prirodnih resursa. Područje je ugodnog i kvalitetnog življenja s potrebnim sadržajima i preduvjetima za rad i život svojih stanovnika koji razvijaju ekološku poljoprivredu, gospodarstvo i turizam.

Topusko je još od Vojne krajine poznato po ljekovitoj termalnoj vodi, a današnji potencijal će se iskoristiti provedbom projekta "Pametni termalni grad Topusko" i projekta "Topusko na izvoru zdravlja - lječilišni i wellness turizam na održiv način". Osim termalne vode, Topusko je značajno i po kulturno-povijesnoj baštini, od kojih su najpoznatiji ostatci cistercijske crkve, a smještaj u zelenoj dolini okruženoj šumama daje mu mogućnost za razvoj različitih oblika turizma. Područje Topuskog pogodno je i za razvoj konjičkog turizma budući da na prostoru destinacije postoji aktivan konjički klub te postoje neoznačene staze.

Važnim turističkim projektima na lokalnoj i županijskoj razini postići će se prepoznatljivost Sisačko-moslavačke županije na tržištu poželjnih i „zelenih“ turističkih destinacija.

Na ovom području održavaju se brojne kulturne i zabavne manifestacije. Upravo zbog slabije turističke razvijenosti, mnoge potencijalne atrakcije još uvijek nisu u potpunosti iskorištene. Samim tim resursi destinacije su prilično očuvani te je destinacijom potrebno upravljati u smjeru osiguranja njene održivosti.

2.2.3.1. Kulturne atrakcije

Kulturno-povijesna cjelina Topusko obuhvaća područje povijesne matrice naselja s kontaktnom zonom, u čijoj strukturi se posebno ističu parkovno oblikovani dijelovi naselja, a zaštićeno je kao kulturno dobro i upisano u Registar kulturnih dobara RH. U Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske navodi se da tragovi ljudske djelatnosti na području Topuskog potječu s prijelaza iz kamenog u metalno doba, a od 1000. g. pr. Kr. može se pratiti kontinuitet življenja oko termalnih izvora. Današnje naselje Topusko prvi urbani izgled dobiva u rimsko doba. Rimsko naselje, još uvijek nerazjašnjenog imena (Quadrata/Ad Fines), bilo je važno vojno i administrativno središte, no usprkos tomu primarni sadržaj naselja ostaju termalne vode.

Gotički cistercitski portal ostatka crkve bl. Djevice Marije u parku Opatovina; najstariji gotički portal u Hrvatskoj, iz XIII.st., ostatak trobrodne bazilike blažene Djevice Marije, ujedno i zaštitni znak Topuskog. Hrvatsko-ugarski kralj Andrija II. početkom 13. st. daje cistercitima povlastice i oni se nastanjuju u samostanu koji se gradi od 1205. do 1282. godine. U sklopu samostana, sagrađena je crkva Blažene Djevice Marije, dimenzija 50x24m, koja se smatra najznačajnijim primjerom gotičke arhitekture u Hrvatskoj. Cisterciti donose novi oblik gospodarenja, prvenstveno u poljoprivredi te unaprjeđuju ovaj kraj. Pod turskom prijetnjom u 15. i 16. stoljeću povlače se iz Topuskog u sigurnije krajeve, a samostan i crkva doživljavaju nepovratno propadanje. Prema zapisima, crkva je u 18. stoljeću još uvijek bila cijela, ali bez krova. Kamen iz Opatije rabljen je kao građevni materijal sve do dolaska cara Franje I. 1818. godine koji zaustavlja njegovo daljnje razaranje. Do danas je od crkve i samostana ostao samo kameni portal visok 23 m koji je obnovljen početkom 20.st., a restauracija u moderno vrijeme započeta je 1998. godine i još traje.

Slika 10. Cistercitski portal -nekad

Slika 11. Cistercitski portal - danas

Park Opatovina zaštićen je na osnovi Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara - kompleks ruševina i arheološki sloj srednjovjekovne cistercitske opatije kao pojedinačno kulturno dobro upisano u Registar kulturnih dobara RH pod brojem Z-4411, a gradski park kao dio Kulturno-povijesne cjeline Topusko upisane u Registar kulturnih dobara RH pod brojem Z-4136.

Tablica 12. Popis zaštićenih kulturnih dobara

Rbr.	Registarski broj	Naziv kulturnog dobra	Naselje	Vrsta	Pravni status
1.	Z-7109	Arheološko nalazište Slavsko Polje	Slavsko Polje	Arheologija	Zaštićeno kulturno dobro
2.	Z-6065	Arheološko nalazište Turska Kosa	Velika Vranovina	Arheologija	Zaštićeno kulturno dobro
3.	Z-4411	Kompleks ruševina cistercitske opatije	Topusko	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
4.	Z-4136	Kulturno - povijesna cjelina grada Topusko	Topusko	Kulturnopovijesna cjelina	Zaštićeno kulturno dobro
5.	Z-4412	Memorijalno mjesto zgrade restorana lječilišta	Topusko	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
6.	Z-6384	Misal cistercita	Topusko	Pokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro
7.	Z-6279	Ostatci staroga grada Pernika	Perna	Arheologija	Zaštićeno kulturno dobro
8.	Z-5734	Tradicijska okućnica na kbr. 21	Perna	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro

Rimski forum

U Školskom parku i okolnom prostoru arheološkim istraživanjima je dokazano ono što stanovnici Topuskog oduvijek znaju – na tom se mjestu nalazio rimski grad. Ispod Zemljine površine nalaze se ostaci rimskog trga (forum) okruženog trijemovima s trgovinama, hramom i javnom bazilikom.

Slika 12. Rimski forum

Arheološko nalazište **Utvrdica Pernik - ostatci staroga grada Pernika** nalazi se na brdu Gradina, južno iznad današnjeg sela Perna, na području općine Topusko, na istočnim obroncima Petrove gore. Prema tlocrtu iz 1699.g., srednjovjekovni grad je poluovalnog oblika, orijentiran u smjeru I-Z. Na vrhu se nalazilo pravokutno središte grada, ispod kojeg se pružalo ovalno dvorište. Čitav grad je bio opasan zidinama s polukružnim i kvadratnim kulama, a komunikacija je bila moguća jedino kroz ulaznu kulu na istoku, zatim kroz dvorište te preko ljestava do palasa. Utvrda je građena od nepravilno klesanog kamenja, a uzdiže se iznad špilje. Povelju "slobodnog kraljevskog grada" Perna dobiva već 1225.g. od kralja Bele IV. To je najstarija povlastica što je podijeljena jednoj općini. Tijekom 15. i 16. st. utvrda pripada knezovima Peranskim (ograncu obitelji Šubića). Kroz to vrijeme je nekoliko puta stradala od Turaka te još u dva navrata u 18. st. kada je sasvim i napuštena. Arheološko nalazište – utvrda Pernik predstavlja vrijedan primjer srednjovjekovnog utvrđenog grada te kao takav ima veliku arheološku i kulturno-povijesnu vrijednost ovog područja.

Pavlini samostan sv. Petra

Na vrhu Petrove gore, na Velikom Petrovcu, postojao je pavlini samostan s crkvom sv. Petra. Osnovan 1303.g. pripada među najstarije pavlinske samostane u Hrvatskoj. Prema povijesnim dokumentima, pavlini samostan u cijelosti je izgrađen 1328.g. Stradao je u vrijeme turskih napada. Pavlini posjed preuzimaju krajiške vojne vlasti, te posada crkveni toranj pretvara u kulu za stražu, a samostan koriste za stanovanje. U 17.st. na mjestu stare crkve i od njezina materijala sagrađen je zidani čardak koji je u donjem dijelu bio zidan, a nadogradnja je bila drvena. Krajišnici su napustili Petrovac nakon razvojačenja Vojne Krajine. Danas je raspoznatljiv položaj samostanske crkve-čardaka te opkop.

Slika 13 Pavlini samostan sv. Petra

Turska kosa

Brojni dokazi nedvojbeno potvrđuju da su ove prostore naseljavali Kolapjani, plemena uz rijeku Kupu, a Turska kosa najveće je svetište odavde pa sve do grčke Olimpije. To je mjesto na kojemu su se za mrtve prinosile žrtve, ali i nagrade za nešto važno i moćno, što je svakako mogla biti i željezna rudača. Posljednje senzacionalno otkriće koje je odjeknulo u cijelom svijetu, dogodilo se nedavno, 2009. godine kada je pronađen grob sa ljudskim ostacima. Sadržaj je restauriran u Arheološkom institutu Rimsko - germanskog središnjeg muzeja u Maintzu gdje je potvrđeno da je u bogatom grobu sahranjena žena. Njeno ogjavlje jedinstveno je u svijetu jer ima dva roga ispletene od metalnih ukrasa i okićena jantarnim i staklenim perlama. Znanstvenici pretpostavljaju da je riječ o poglavarici ili princezi iz starijeg željeznog doba, a studenti koji su radili na iskopinama kada je pronađena, nadjenuli su joj ime Blanka.

U povijesne građevine ubrajamo **Draškovićeve podrum**e. Draškovićevi podrumi sačinjavaju dva podruma dužine preko 60 metara u podnožju Nikolinog brda koje je tijekom 18. stoljeća izgradila plemenitaška obitelj Drašković. Za njihovu je gradnju korišten kamen cistercitskog samostana. Isprva su korišteni za skladištenje usjeva, a kasnije za čuvanje zimnice i pića te kratko kao ugostiteljski objekt. Tijekom 2. svjetskog rata u njima je bilo sklonište vijećnika ZAVNOH-a i savezničkih misija. U današnje se vrijeme povremeno koriste za održavanje izložbi, koncerata i sličnih događanja.

Lapidarij s kamenim spomenicima iz rimskog, srednjovjekovnog i novovjekovnog razdoblja smješten je kod ulaza u Hotel Toplica. Manja etno zbirka tradicijskih rukotvorina (predmeti od drveta i dijelovi narodne nošnje) nalazi se odmah do lapidarija.

Žrtvenik Jupiteru; betonska kopija rimskog žrtvenika koji je postavljen još prije 100 godina. Pronađen je 1907. godine prilikom postavljanja vodovodnih cijevi u blizini Blatnih kupki. Originalni spomenik se nalazi u Arheološkom muzeju u Zagrebu, dok je na prostoru Starog parka postavljena betonska replika. Žrtvenik je posvećen vrhovnom rimskom božanstvu Jupiteru, a postavio ga je Gaj Aponije Longo (Caius Aponius Longus).

Žrtvenik Liberu i Liberi; Veliki kameni žrtvenik posvećen je italjskim božanstvima Liberu i Liberi. Pronađen je na antičkom lokalitetu. Izuzetno važan artefakt iz rimskog razdoblja je žrtvenik posvećen Liberu i Liberi. Riječ je italjskoj varijanti kulta plodnosti, često štovanom među rimskim vojnicima na prostorima Panonije i Dalmacije. Ovaj žrtvenik (aru), izrađen od domaćeg sivog vapnenca u 2. stoljeću poslije Krista, podigao je konzulski nadarbenik Gaj Katulin Firm, vjerojatno iz zahvalnosti za uspješno liječenje u toplicama.

Slika 14. Žrtvenik Liberu i Liberi

Slika 15. Žrtvenik Jupiteru

Sunčani sat; betonski stup s urezanim sunčanim satom na vrhu još je jedini vidljivi ostatak nekadašnjeg kupališnog središta. Betonski stup sa sunčanim satom na vrhu koji je pomoću Sunčevih zraka i sjene pokazivao vrijeme. Izrađen je sredinom 19. stoljeća po uzoru na slične satove koji su postavljani posvuda po Austro-Ugarskoj Monarhiji, u čijem sastavu se Hrvatska tada nalazila. U to vrijeme se nalazio u samom središtu života stanovnika i posjetitelja Topuskog.

Slika 16. Sunčani sat

Za njegovo ponovno stavljanje u funkciju potrebno je izvršiti restauraciju i premjestiti ga na osunčanu lokaciju.

Kamena spomenica

Spomenik u Topuskom koji čuva ime Josipa Jelačića. Na živoj stijeni sačuvano je njegovo ime uklesano u kamen rukom nepoznate osobe. Na padini Babićevog brijega, uz prilaznu cestu za katoličko groblje, nalazi se jedinstvena kamena spomenica.

Slika 17. Kamena spomenica

Slika 18. Blatne kupke i kosi toranj

Blatne kupke

U novom vijeku Topusko se razvija u poznati lječilišni centar Austro-Ugarske Monarhije u kojem je sredinom 19. st. izgrađen kupališni kompleks, uređen prema tadašnjim standardima urbanizma srednjoeuropskih kupališnih mjesta. Ime su dobile po termalnom blatu, odnosno crijetnom tresetu koji se koristio za liječenje. Kompleks Blatnih kupki je izgrađen sredinom 19. stoljeća uz izvore termalne vode i ljekovitog blata. Zgrada s velikim bazenom i 18 pojedinačnih kabina s kadama izgrađena je zaslugom bana Josipa Jelačića. Odlikovala se raskošnim stilom ranog historicizma s neogotičkim i neoromaničkim detaljima. Tijekom vremena više je puta obnavljana i preoblikovana. Uz nju su tijekom 20. stoljeća sagrađeni prateći smještajni objekti Dom I i Dom II koji su tijekom Domovinskog rata u potpunosti uništeni. Do danas je očuvana zgrada kupki i uz nju rashladni toranj (zbog nagnutosti poznat kao kosi toranj). Zgrada je i danas u funkciji te se u njoj nalazi dio opreme i prostora za provođenje fizikalnih terapija u sklopu Lječilišta Topusko.

Kosi toranj; pokraj Blatnih kupki stoji rashladni toranj u koji se nekoć pumpala vruća voda koja se potpm spiralno spuštala prema kupkama. Danas je toranj malo nagnut i izvan je funkcije. Predviđa se da će tu biti nova turistička atrakcija, vidikovac u kosom tornju.

Stambena kuća u Glinskoj ulici br. 1, poznata još kao stari župni dvor, je visoka prizemnica pravokutnog oblika podignuta početkom 20. stoljeća uz glavnu gradsku prometnicu na mjestu nekadašnjeg župnog dvora. Zgrada je građena od opeke, ima visoko dvoslivno krovšte i visoki kamenom obloženi sokl. Dužim pročeljem na kojem se nalaze četiri visoka pravokutna prozora okrenuta je prema ulici, dok se ulaz u kuću nalazi na začelju. Vanjština je glatko žbukana, a vijenci i okviri oko otvora obloženi su dekorativnom opekom što je čest motiv na kućama iz početka 20. stoljeća, naročito na zgradama javne namjene. Na kući se nalazi spomen ploča s oznakom da se u njoj 1944. godine nalazilo sjedište CKH, što joj daje memorijalnu vrijednost. U kući je 1944. godine boravio Chercilov sin kao vođa Britanske delegacije na zasjedanju ZAVNOH-a.

Parohijska kuća je jednokatnica pravokutnog tlocrta sagrađena uz Parohijsku crkvu sv. Jovana Preteče u drugoj polovici 19. stoljeća. Dužom stranom je položena u smjeru ulice, a funkcionalno je oblikovana s velikim podrumskim i gospodarskim prostorom u prizemlju te prostranim stanom i uredom na katu. Zidana je od kamena i opeke, a prizemlje je svođeno dubokim pruskim svodovima. Kuća je sanirana.

Vrtlarska kuća u parku Opatovina trenutno se nalazi u zapuštenom stanju. Postoje planovi njene sanacije i pretvaranja u muzej cistercita, odnosno izložbeni prostor parka Opatovine.

Zgrada stare škole je jednokatnica pravokutnog tlocrta podignuta početkom 20. stoljeća nasuprot nove župne crkve. Njeno glavno pročelje dekorirano je geometriziranim secesijskim detaljima. Po svom sadržaju i položaju u gradskoj jezgri zgrada ima istaknuti urbani značaj. U njoj se trenutno nalazi uprava tvornice TIM Topusko.

Zgrada stare pošte je prizemnica izduženog pravokutnog oblika izgrađena sredinom 19. st. uz glavnu gradsku ulicu. Isprva je služila kao gostionica, a zatim kao pošta. Danas su u njoj smješteni uredi Turističke zajednice Općine Topusko, Narodna knjižnica i čitaonica te Općinsko društvo Crvenog križa Topusko. Zgrada je sačuvana u prvobitnom obliku s pročeljem ukrašenim dekorativnim detaljima ranog historicizma. Ima posebnu urbanističku i dokumentarnu vrijednost kao jedna od malobrojnih sačuvanih građevina u izvornom obliku koje su formirale staru gradsku jezgru.

Spomenik ratniku; rad akademskog kipara Vanje Raduša kojeg je podigao Sabor RH 1952. godine, u spomen na 3. zasjedanje ZAVNOH-a.

Crkve i kapele

Župna crkva Pohoda Blažene Djevice Marije smještena je na istočnom dijelu povijesne jezgre Topuskog. Građena je u vremenu od 1830. do 1835. godine, srušena je tijekom Domovinskog rata te ponovo obnovljena u vremenu od 1997. do 2000. godine prema izvornom obliku gradnje u kasno barokno-klasicističkom stilu. Po tipu gradnje je jednobrodna građevina s izduženim svetištem i zaobljenom plitkom apsidom.

Pravoslavna parohijska crkva sv. Jovana Preteče sagrađena je u Topuskom podno padina Nikolinog brda 1826. godine. Tijekom Drugog svjetskog rata je srušena te je ponovo izgrađena 1973. godine kao jednostavna jednobrodna građevina izduženog tlocrta s pravokutno oblikovanom apsidom. Vanjština ima karakteristike sakralnih građevina istočnjačkog tipa.

Kapela Blažene Djevice Marije u Velikoj Vranovini je sagrađena krajem 19. stoljeća u samom središtu sela. Teško je oštećena u Domovinskom ratu i obnovljena 1998. godine prema uzoru na

izvornu iz 19. stoljeća. Po tipu je jednostavna manja jednobrodna građevina sa zvonikom u krovu stopljenim s plohom pročelja.

U Općini Topusko se nalaze još tri kapele, i to; Kapela u Hrvatskom Selu, Kapela u Ponikvarima i Kapela u Gređanima.

2.2.3.2. Prirodne atrakcije

Topusko leži na nadmorskoj visini od 130 metara na području između Petrove i Zrinjske gore. Okruženo je poznatim šumama Orlova šuma i Petrova gora, a ostalo čini plodna zemlja, uz rijeku Glinu i potoke Perna, Čemernica i Glinica, pogodna za razvoj voćarstva i obnovu zapuštenih vinograda.

Petrova gora, jedna je od najljepših i najbolje očuvanih gorskih šumovitih krajobrazu u Hrvatskoj. Radi bogate biološke raznolikosti središnji dio Petrove gore zaštićen je 1969. godine kao značajni krajobraz. Petrova gora se odlikuje i značajnim kulturno-povijesnim znamenitostima. Dio kulturnoga krajolika Petrove gore koji se nalazi na području Općine Topusko predložen je za pokretanje postupka zaštite kao cjelovitog kulturnog krajolika. To područje ima značenje sa stanovišta prirode, povijesti i kulturne povijesti, arheologije, etnologije i povijesti naseljavanja.

Termalni izvori (kod Dječjeg vrtića, Autobusnog kolodvora i u ulici Spiegelbad) Bistri su izvori, uz Livadne i Blatne izvore, mjesta gdje ljekovita termalna voda izlazi na Zemljinu površinu i privlači ljude svojom blagošću i toplinom. Voda ovih izdašnih izvora je vulkanskog porijekla, obogaćena je brojnim mineralima i ljekovitim svojstvima te izvire iz dubine od 1500 metara. Temperatura joj se kreće od 68 do 72 °C. Ostaci rimskog novca pronađeni na dnu ovih izvora upućuju na vjerovanje u moć ljekovite vode još za vrijeme Rimskog Carstva. Tijekom 19. stoljeća bistri su izvori bili središte lječilišnog života u Topuskom. Uz njih su nastale Bistre kupke (Spiegelbad) koje su zdravlje i odmor pružale brojnim znanim i neznanim gostima.

Izvori pitke vode/vrela: Mollinaryevo vrelo u Topuskom, Jelačić vrelo u Velikoj Vranovini, Benkovo vrelo u Hrvatskom selu, Ivanovo vrelo u Ponikvarima.

Slika 19. Mollinaryevo vrelo

Slika 20. Jelačić vrelo

Slika 21. Benkovo vrelo

Jelačićevo vrelo izgrađeno je krajem 19. stoljeća u šumarku sela Velika Vranovina, nešto više od 2,5 kilometara od Topuskog, pa je put do ovog izvora prava poslastica za ljubitelje šetnje. Vrelo je često posjećivao zapovjednik Glinske pukovnije, Josip Jelačić, koji je znao satima uživati u hladovini vrela uz

šum bistre, izuzetno hladne vode. Zbog njegovih čestih posjeta, lokalno stanovništvo ovaj izvor prozvalo je Jelečićevo vrelo i naziv se zadržao sve do danas.

Benkovo vrelo; U drugoj polovici 19. stoljeća, na uspomenu i čast svoga oca, Ivana Benka ondašnjeg zapovjednika Prve banske pukovnije, njegov sin Antun dao je urediti izvor hladne i pitke vode i sve obzidao kamenom na kojemu je dominiralo veliko raspelo.

Mollinaryevo vrelo; Izvor vode (vrelo) je uređeno 1877. godine u čast austrijskog generala i upravitelja Hrvatsko-slavonske Vojne krajine Antona Mollinaryja (1820-1904). Hladna i pitka voda ovog vrela pogodna je za piće, a sjenoviti šumarak pruža hladovinu žednim putnicima i namjernicima. U suvremeno doba vrelo je uređeno i obnovljeno u organizaciji Općinskog društva Crvenog križa Topusko 1998. godine.

Rijeka Glina teče od zapada prema istoku (20 kilometara od sela Maljevac do Skele). Uzvodno od Topuskog rijeka Glina nije naročito široka, ali je krajolik lijep i zanimljiv. Rijeka Glina i potoci Čemernica, Trepča i Perna bogati su ribom, posebice šaranom, pastrvom (u gornjem toku Gline), klenom, štukom, mrenom, ploticama, crvenrepkama, menkama te cverglom. Nasip uz rijeku Glinu predstavlja zanimljivu šetnicu koja povezuje autobusni kolodvor sa Velikom Vranovinom i Hrvatskim Selom.

Osim kupališnih zgrada s bazenima (Bistre, Vojne i Blatne), u naselju su organizirani perivoji - Engleski park, park Opatovina, šetnicama uređeno Nikolino brdo te niz manjih vrtova ispred svih važnijih lječilišnih građevina. Ulice uz glavne prometne smjerove oblikovane su kao promenade s obostranim drvoredima.

Park šuma Nikolino brdo nastaje u 19. stoljeću. Dio staza, odmorišta i klupa uređen je prema terapijskim metodama dr. J. Ortela iz 1886. godine. Danas dominira trim staza. Na položaju gdje je u srednjem vijeku stajala crkva Sv. Nikole danas stoji restoran Vila Zelengaj.

Jezero Ribnjak; umjetno jezero se smjestio na prilazu mjestu podno Nikolinog brda. Oko jezera postoji šetnica povezana s Nikolinim brdom te rubnim dijelovima mjesta gdje ima još ponešto očuvanog prirodnog ambijenta.

Mlinovi (vodenice)

Mlin na rijeci Glini, u selu Katinovac, je drveni mlin vodeničar s 4 kola, poznat pod nazivom Crljenac. Pravokutnog je oblika sa zidanim temeljem i dvostrešnim krovom prekrivenim crijepom. Građen je od hrastovih planjki spojenih na otesane uglove. Ovaj mlin - vodenica spada u vrstu mlinova kašikara (žličnjaka). Mlin je u novije vrijeme obnovljen i uklopljen u hidrocentralu te mu je zbog njegove sadašnje funkcije ograničen pristup.

Mlin Pilana na rijeci Glini u Starom Selu je dobro očuvani primjer stare vodenice u kojoj se mljelo žito za potrebe okolnog stanovništva. Nakon Domovinskog rata mlin je obnovljen, a pored njega je uređeno izletište.

Mlinovi u naseljima Perna (Božić, Knežević, Kljajić, Sokolović), Pecka (Oreščanin, Mazinjanin), Staro Selo (Bjelavac, Stojkovic, Grab), Vorkapić (mlin u Donjem Lugu), Donja Čemernica (Bakić) i u dva mlina u selu Malička.

2.2.3.3. Događaji i manifestacije

Dani meda – „Zlatna pčela Topusko“ je najstarija medna manifestacija u Hrvatskoj, održava se već 23 godine u Topuskom, jedino se nije održala za vrijeme potresa. Manifestacija je važna za promociju lokalnih pčelara. Sisačko-moslavačka županija nalazi se na prvom mjestu u Republici Hrvatskoj po broju košnica i proizvodnji meda. Ovakva manifestacija je važna za razvoj svijesti o zdravoj prehrani i uvođenju meda u svakodnevnu prehranu.

Sudionici manifestacije su Zajednica udruge pčelara Sisačko-moslavačke županije, Udruga pčelara „Žalac“ Topusko, Udruga pčelara „Lipa“ Popovača, OŠ Vladimir Nazor Topusko, Dječji vrtić Topusko, lokalni OPG-ovi i obrtnici.

Manifestacija **„Kraljica jezera – Ljeto u Topuskom“** povezuje kulturu i turizam, kojim se stvara novi prepoznatljivi brand kontinentalnog turizma te obogaćuje ponuda destinacije. Manifestacija je ljetni event glazbeno-scenskog i sportsko-rekreacijskog spektakla, gastronomskog i eko-eno-etno programa. Podijeljena je na programske cjeline kulturno- turističkih atrakcija, a uključuje povezanost gastronomije i tradicije. Ovom manifestacijom povezuje se prošlost i sadašnjost, oživljavaju se stare legende, a s njima i poznate ličnosti koje su dale pečat povijesnom mjestu Topusko.

U sklopu manifestacije održavaju se sljedeće aktivnosti:

- TOPusko Gastro Fest u kojem obrtnici, udruge, zavičajni klubovi i OPG-ovi županije kuhaju tradicionalna jela i besplatno dijele posjetiteljima. Prezentiraju se kulinarska umijeća obrtnika lokalne kuhinje, održavaju radionice, promovira se zdrava prehrana.
- Tematske večeri „Prošlost za budućnost“ kao što su cistercitske večeri koje se održavaju u parku Opatovina, večeri Rimljana (kod Spieglbada i žrtvenika Jupiteru), prikaz doba Bana Jelačića (Glorijeta) gdje se u odorama iz tog vremena posluživala hrana koja je bila specifična za to doba; upoznavanje s običajima tih davnih vremena, prikazivanje alata koji su se koristili u tom razdoblju.
- Večer klapa ispod cistercitskog portala i na jezeru Ribnjak gdje se mještanima i posjetiteljima prenosi duh Dalmacije.
- Predstave i edukativne radionice za djecu u parku Opatovina i Engleskom parku; fotoradionice, radionice keramike i lončarstva, radionice udruge „Natura i kultura“, radionice pisanja glagoljice, radionice razvrstavanja otpada i dr.
- Čitanje bajki u parkovima i na jezeru
- Biciklijada „Putevima bana Jelačića“ vožnjom po županiji obilaze se mjesta na kojima je boravio i često prolazio Ban Josip Jelačić
- Biciklistička utrka „Gravel“, rekreativna biciklijada Bike& Pool, X-Duatlon, te Sprint orijentacijska utrka, koje se održavaju po lokalitetima destinacije.
- Dani malog ribolova
- Sportski dani „Malo nogometna ljetna liga“ i igre koje uključuju interakciju roditelja i djece.
- Kajakaško natjecanje, rafting
- Modne revije, etno revije autohtonih narodnih nošnji i dječje revije; koriste se replike povijesnih kostima iz razdoblja cistercita, rimskog razdoblja i druge polovice 19. stoljeća koje čuvaju se u prostorijama Srednje škole Topusko.

Kestenijada, tradicionalna manifestacija, u kojoj sudjeluje javni i privatni sektor, Planinarsko društvo Topusko, mještani te udruge i ustanove koje djeluju na lokalnom području.

Advent je sastavljen od niza događanja, počevši od paljenja adventskih svijeća, preko plesnih, pjevačkih i folklornih programa, božićnog sajma, gastronomske ponude i uprizorenja Badnje večeri.

Fašnik se tradicionalno obilježava tijekom mjeseca veljače održavanjem fašničke povorke, lokalnom gastronomskom ponudom te zabavnim, glazbenim i kulturno-umjetničkim programom.

Valentinovo, tradicionalno se obilježava Dan zaljubljenih sa prigodnom proslavom za sve uzraste.

Vidovo (blagdan sv. Vida, proštenje), obilježava se u župi Pohoda Blažene Djevice Marije u Topuskom prvu nedjelju nakon blagdana sv. Vida (15.6.) i vezano je uz obilježavanje Dana Općine Topusko. Manifestacija se održava dva do tri dana i bogata je kulturno-umjetničkim zbivanjima u kojima središnju ulogu imaju nastupi kulturno-umjetničkih društava iz različitih dijelova Hrvatske.

Noć muzeja obilježava se na različitim otvorenim i zatvorenim prostorima naselja Topusko s ciljem promocije bogate kulturno-povijesne baštine, informiranja i educiranja lokalnog stanovništva te pokretanja inicijative za povratak muzeja u Topusko.

Dani kruha i zahvalnosti za plodove zemlje obilježavaju se svake godine tijekom listopada. Ova je manifestacija povezana s obilježavanjem Svjetskog dana hrane kako bi se podigla svijest o važnosti zdrave prehrane, ekološkog uzgoja hrane i očuvanja biološke raznolikosti. U njoj sudjeluju brojni obrtnici i vlasnici OPG-a te škole i vrtići s područja općina Topusko i Gvozd te grada Gline. Manifestacija se održava u prostorima Top-Termi Topusko gdje su postavljene izložbe plodova zemlje, obrtničkih alata i proizvoda te gastronomskih proizvoda užeg zavičaja.

Dani sela Ponikvari, Velika Vranovina, Hrvatsko Selo i Gređani su manifestacije koje organiziraju mjesni odbori navedenih naselja u općini Topusko s ciljem okupljanja stanovništva, održavanja tradicije i očuvanja kulturno-povijesne baštine.

Edukativne radionice tradicijskih zanata i književne večeri u Narodnoj knjižnici i čitaonici Topusko, provedba edukativnih radionica starih zanata koji polaku izumiru, književne večeri za djecu i odrasle te radionice glagoljice i gline za djecu OŠ.

Doručak na otvorenom za Uskršnji ponedjeljak, TZ zajedno s ugostiteljima organizira doručak na otvorenom za sve prve proljetne turiste i mještane, s ponudom tradicionalnih jela koja se spravljaju u Uskrno vrijeme i nastupom lokalnog KUD-a "Seljačka sloga - Gređani" koji prikazuju kako se nekad slavilo i plesalo u Općini Topusko. Predstavlja se bogata tradicija i baština kraja.

Off-road vožnja quadovima po neasfaltiranim površinama prirodnog terena destinacije.

2.2.4. Turističke usluge

Na području destinacije Općine Topusko registrirani su pružatelji usluga u turizmu. To uključuje organizirane posjete turističkim atrakcijama na ovom području, usluge zdravstvenog i aktivnog turizma te turističke usluge na poljoprivrednom gospodarstvu. Ostali sadržaji relevantni za turiste uključuju maloprodajne dućane, suvenirnicu, manifestacije te ranije spomenute ugostiteljske objekte.

Turističke usluge, kako ih definira Zakon o pružanju usluga u turizmu, obuhvaćaju širok spektar djelatnosti koje nadopunjuju osnovnu turističku ponudu i čine važan segment u oblikovanju cjelokupnog doživljaja destinacije. Na području Općine Topusko, iako su takve usluge još u fazi

razvoja, prisutni su pojedini oblici koji predstavljaju potencijal za buduće širenje. U ovom trenutku, klasične turističke agencijske usluge, turistički vodiči i voditelji putovanja nisu razvijeni, što otvara prostor za dodatne edukacije i poticanje lokalnog stanovništva na uključivanje u turistički sektor. Međutim, Turistička zajednica Općine Topusko pruža informacije i podršku posjetiteljima putem službene web stranice te kontakt podataka. Na recepciji Hotela Toplice mogu se dobiti informacije o lokalnoj turističkoj ponudi, kulturno-povijesnim znamenitostima, prirodnim atrakcijama, planinarskim i biciklističkim stazama, organiziranim aktivnostima te manifestacijama. U daljnjem razvoju važno je poticati razvoj specijaliziranih turističkih usluga, osobito u području vođenih tura, animacije i interpretacije prirodne i kulturne baštine, što će dodatno obogatiti turističku ponudu i doprinijeti produženju boravka posjetitelja u destinaciji. S obzirom na prirodna bogatstva, kulturnu baštinu i već postojeću infrastrukturu za aktivni odmor, destinacija ima izražen potencijal za proširenje trenutnih turističkih usluga te razvoj dodatnih turističkih usluga.

2.3. Resursna osnova

Resursna osnova destinacije obuhvaća raznolik skup prirodnih i kulturnih atrakcija te infrastrukture ključne za razvoj turizma. Kvaliteta i dostupnost ovih resursa predstavljaju temelj za kreiranje autentične i održive turističke ponude, pri čemu je nužna njihova sustavna analiza i valorizacija kako bi se osigurao razvoj temeljen na realnim tržišnim potencijalima i održivosti.

Za analizu turističkih resursa destinacije primijenjena je funkcionalna klasifikacija koja omogućava sistematičan pregled i vrednovanje ključnih elemenata turističke ponude. Na temelju ove metodologije, resursi i atrakcije podijeljeni su u tri osnovne kategorije:

1. Kultura i baština

- Kulturno-povijesna baština
- Tradicijska kultura života i baštinska kultura rada
- Povijesna naselja seoskih obilježja i tradicijsko graditeljstvo
- Industrijska i tehnička baština
- Povijesna analiza

2. Prirodna baština

- Rijeke i vodene površine
- Geološke i geomorfološke značajke
- Biljni i životinjski svijet
- Zaštićeni prirodni lokaliteti

3. Manifestacije i turistička infrastruktura

- Tradicionalne manifestacije i događanja
- Sportsko-rekreacijski objekti i aktivnosti (rafting, biciklističke i pješačke staze)
- Turističke rute, putovi i ceste prilagođene aktivnom turizmu

Za potrebe analize korišteni su razni izvori podataka, uključujući registre zaštićene prirodne i kulturne baštine, povijesne izvore te informacije dobivene od relevantnih dionika. Dodatno, provedeni su terenski obilasci i istraživanja kako bi se detaljno procijenio potencijal svakog resursa u kontekstu održivog razvoja turizma.

Atrakcije destinacije Općine Topusko vrednovane su prema sljedećim kriterijima:

Trenutni značaj resursa kao atraktivnog elementa destinacije:

- Međunarodni (M)
- Nacionalni (N)
- Regionalni (R)
- Lokalni (L)

Razina spremnosti za turističko korištenje:

- Spremne (S) – potpuno integrirane u turističku ponudu
- Djelomično spremne (DS) – potrebna dodatna ulaganja u infrastrukturu i promociju
- Nespremne (NS) – trenutno neiskorištene, ali s potencijalom za razvoj

2.3.1. Kultura i baština

Područje destinacije bogato je kulturnim dobrima koja svjedoče o visokom gospodarskom i kulturnom razvoju tijekom povijesti.

Tablica 13. Kulturna dobra Općine Topusko

Naziv atrakcije	Registarski broj kulturnog dobra	Tip atrakcije	Važnost	Tržišna spremnost	Pristupačno za osobe s posebnim potrebama
Kulturno povijesna cjelina naselja Topusko	Z-4136	Kulturno-povijesna cjelina	Nacionalna (N)	Djelomično spremno (DS)	Da
Kompleks ruševina cistercitske opatije, park Opatovina, Topusko	Z-4411	Nepokretno kulturno dobro	Regionalna (R)	Djelomično spremno (DS)	Da
Arheološko nalazište Turska kosa, Velika Vranovina	Z-6065	Arheološko nalazište	Regionalna (R)	Nespremno (NS)	Ne
Ostaci starog grada Pernika, Perna	Z-6279	Nepokretno kulturno dobro	Regionalna (R)	Nespremno (NS)	Ne
Pavlini samostan sv. Petra na Petrovoj gori, Malička	Z-3260	Nepokretno kulturno dobro	Regionalna (R)	Nespremno (NS)	Ne

Tradicijska okućnica kbr. 21, Perna, Perna 21	Z-5734	Nepokretno kulturno dobro	Regionalna (R)	Nespremno (NS)	Ne
Draškovićevo podrumi, Topusko	N/P	Kulturna baština	Regionalna (R)	Nespremno (NS)	Ne
Crkva Pohoda Blažene Djevice Marije u Topuskom	N/P	Župna katolička crkva	Lokalna (L)	Spremno (S)	Da
Crkva sv. Jovana Preteče u Topuskom	N/P	Pravoslavna parohijska crkva	Lokalna (L)	Spremno (S)	Ne
Parohijska kuća	N/P	Kulturna baština	Regionalna (R)	Spremno (S)	Ne
Kapela Blažene Djevice Marije u Velikoj Vranovini	N/P	Kapela	Lokalna (L)	Spremno (S)	Ne

2.3.1.1. Tradicijska kultura života i baštinska kultura

Niz je lokacija na području cijele Općine Topusko za koje su vezane narodne predaje i priče, očuvanje tradicionalnih pjesama, plesova i narodnih običaja. Najveće skupine običaja vezane su uz liturgijsku ili crkvenu godinu tj. godišnji ciklus kršćanskih razdoblja, svetkovina, blagdana i spomendana. Niz je religijskih i običajnih praksi u razdobljima oko središnjih blagdana Božića i Uskrsa, a potom drugih blagdana (npr. Bogojavljenje ili Sv. Tri kralja, Tijelovo, Velika Gospa, Svi Sveti kod katoličkih vjernika). U Župi Pohoda Blažene Djevice Marije u Topuskom tradicionalno se obilježava blagdan sv. Vida. Običaj procesije održava se za blagdan Tijelova. Od brojnih običaja očuvani su npr. običaji kićenje doma zelenilom i drugim ukrasima, priprema blagdanskih jela i uređivanje blagdanskog stola, bojanje i ukrašavanje pisanica i dr. Očuvani su pokladni običaji (maškare) te niz običaja životnog ciklusa – vezanih primjerice za rođenje djeteta, vjenčanje i sahrane pokojnika.

Važan izraz nematerijalne baštine predstavljaju različiti oblici glazbene i plesne baštine. Očuvanje tradicionalnih pjesama, plesova i narodnih običaja u domeni je nekolicine udruga i kulturno-umjetničkih društava koji okupljaju članove s područja općine Topusko (HAKUD Topusko, KUD „Seljačka Sloga – Gređani“, udruga Most, udruga Natura i kultura i udruga Vrelo).

2.3.1.2. Povijesna naselja seoskih obilježja i tradicijsko graditeljstvo

Područje općine Topusko najvećim je dijelom ruralno područje kojeg karakteriziraju očuvani ruralni krajolici s petnaest seoskih naselja. Pojedinačne primjere povijesnih zidanica i tradicijske arhitekture (stambenih i gospodarskih građevina) moguće je pronaći u većini naselja. U nekoliko naselja – Bjelavini, Katinovcu, Crnom Potoku, Gređanima, Maličkoj, Perni, Suvoj Perni i Vorkapiću – očuvane su povijesne strukture naselja, a u pojedinim zaselcima i veći broj drvenih tradicijskih građevina. Na području Općine Topusko javljaju se dva tipa seoskih naselja. Na okućnicama se nalaze stambene građevine (kuća) i gospodarske građevine (štala, sjenik, kolnica, bunar, svinjac, kokošinjac, kuruzana, krušna peć i dr.), koje su nerijetko ograđene drvenim plotovima. Važno su obilježje prostora kultivirane površine kao što su cvjetnjaci, vrtovi za povrće, odrine vinove loze, voćnjaci i dr., kao i pašnjaci, livade, oranice te područja voda (rijeka, potoka, izvora). Očuvane građevine najvećim su dijelom građene u 19. st i tijekom prve polovine 20. st. korištenjem lokalnih prirodnih materijala –

kamena (za temelje) i drvenih planjki (za zidne stijenske) – te biber crijepa (za krovni pokrov). U pojedinim naseljima (npr. Bjeljavina, Perna, Vorkapići, Malička, i dr.) očuvani su primjeri cjelovitih okućnica, nizova okućnica, kao i okućnica s pojedinačnim stambenim ili gospodarskim građevinama.

Ruralni krajolici i arhitektura u ruralnom prostoru predstavljaju potencijal za razvoj ruralnog i kulturnog turizma. U povijesnim seoskim naseljima potrebno je čuvati povijesnu matricu naselja, tradicijsku organizaciju tj. raspored građevina na okućnicama, a posebno poteze i okućnice s očuvanim tradicijskim drvenim građevinama. Kontinuirano je potrebno raditi na zaštiti i očuvanju ruralnih krajolika i drvene tradicijske arhitekture, uključujući izradu evidencija, valorizacija, upis u Registar kulturnih dobara RH, provođenje obnova i izvođenje zaštitnih radova, te privođenje namjeni i korištenje takvih građevina.

2.3.1.3. Industrijska i tehnička baština

U industrijsku i tehničku baštinu na prostoru općine Topusko ubrajamo staru cestu i betonski most kod željezničke stanice u Topuskom, drveni most preko rijeke Gline, linijski tehnički sustav stare željeznice, željezni most preko rijeke Gline u Velikoj Vranovini te preostale zgrade rudnika željeza i ljevaonice u Velikoj Vranovini,

Cesta Topusko-Gređani-Glina poznata pod nazivom stara glinska cesta je prometni pravac čiji se kontinuitet može pratiti još od razdoblja antike. Na osnovu arheoloških nalaza može se zaključiti da se uz nju nalazila starorimska nekropola (grad mrtvih), a postoji pretpostavka da je tom trasom prolazila rimska Via magna koja je iz unutrašnjosti vodila prema Jadranskom moru.

Stara glinska cesta je do druge polovice 20. stoljeća bila glavni prometni pravac iz Topuskog prema Glini i Sisku. Šezdesetih godina 20. stoljeća sagrađena je nova cesta Topusko – Glina kao sastavni dio državne ceste Karlovac – Petrinja – Sisak, dok je stara u više etapa obnavljana. Godine 2018. je asfaltirana cijelom dužinom i otvorena za promet.

Betonski most kod željezničke stanice je novijeg datuma izgradnje te je u prometnoj funkciji. Preko njega prolazi „nova“ cesta Topusko-Glina.

Drveni most preko rijeke Gline, sagrađen sredinom 20. stoljeća bio je poveznica između naselja Topusko i Mala Vranovina. Danas se nalazi u devastiranom stanju.

Linijski tehnički sustav stare željeznice obuhvaća željezničku prugu Sisak – Topusko – Karlovac koja je sagrađena početkom 20. stoljeća (1903. do Vrginmosta i 1906. do Karlovca). Ilustraciju njene važnosti dokazuju brojke koje govore da je ovom prugom 1911. godine prevezeno 285 000 putnika i 98 000 tona robe. Nakon Drugog svjetskog rata razmatrala se mogućnost njene rekonstrukcije, ali do toga nikad nije došlo. Ova je željeznička pruga, uz prugu Vinkovci – Osijek, najviše nastradala pruga u Domovinskom ratu. Nakon Domovinskog rata na njoj nikada više nije uspostavljen putnički ni teretni prijevoz.

Željezni most u Velikoj Vranovini je dio topličkog javnog vodovoda s početka 20. stoljeća. Prvenstveno je služio kao nosač vodovodnih cijevi, ali i za prijelaz pješaka preko rijeke Gline. U šumi iznad Jelačićevog vrela još uvijek se mogu vidjeti i druge instalacije vodovoda, odnosno kaptaža izvora.

Rudama bogato područje Petrove gore bilo je sredinom 19. stoljeća pod koncesijskom upravom „Udruženja rudnika željeza i talionica Petrova gora Topusko“. Navedeno je Udruženje 1860. godine probno pustilo u pogon talionicu željeza u Velikoj Vranovini, koja je radila sve do oštećenja tijekom 2.

svjetskog rata. Do danas su očuvani dijelovi postrojenja, skladišna zgrada i prethodno spomenuti smještajni objekti za radnike. Svi objekti su u vrlo lošem stanju.

2.3.2. Povijesna analiza

Blagodati termalne vode od prapovijesti su bili čimbenik naseljenosti te samim time gospodarskog i kulturnog razvitka čiji su ostaci u skromnom obimu do danas istraženi i očuvani. Prvi tragovi ljudskog obitavanja pronađeni kod potoka Kalanjevac u Topuskom i to stariji od 10.000. godina. Na lokalitetu Bilo u Hrvatskom Selu su nađeni ostaci sojeničkog naselja vučedolske kulture starosti približno 4000-2000 godina prije Krista. Nalazi pronađeni u podnožju Nikolinog brda u Topuskom su nastali oko 1000 godina pr. Krista. Nalazište Turska kosa u selu Velika Vranovina nastalo je, također, u kasno brončano doba oko 1000-te godine pr. Krista, a svoj puni procvat doživjelo u starijem željeznom dobu (8.-4.st. pr. Krista). Tijekom arheoloških istraživanja na tom je lokalitetu, uz ostatke drvenih nastambi, upotrebnih predmeta i peći za taljenje željeza, pronađeno gotovo 600 glinenih figurica (idola) što ga čini jedinstvenim na području Srednje Europe. Tijekom mlađeg željeznog doba ovaj je prostor naseljen panonskim narodima Kolapijanima (nazvanim po rijeci Kupi, lat. Colapis) koji su se bavili riječnim prometom, trgovinom i metalurgijom.

ANTIČKO RAZDOBLJE

Značaju ovog prostora u antičko doba, uz izvore termalne vode, svakako doprinosi smještaj na važnim komunikacijskim pravcima koji iz unutrašnjosti vode prema Dalmaciji. Arheološki ostaci potvrđuju da se na području Topuskog nalazilo visoko urbanizirano rimsko naselje pod nazivom Quadrata (ili po mišljenju nekih autora Ad Fines) te da su njegovi stanovnici koristili izvore termalne vode u svrhu liječenja kao i u gospodarske svrhe. Brojni nalazi u obliku žrtvenika, dijelova arhitekture, sarkofaga, nadgrobnih spomenika, figura, nakita i novca svjedoče o visokom umjetničkom stupnju i kulturi života. Topusko je, nakon Siscije, jedno od najvažnijih antičkih lokaliteta središnje Hrvatske. Nedavnim istraživanjima otkriveni su ostaci rimskog foruma s bazilikom i hramom. Ostaci novca u izvor bistrog vrela termalne vode govore o zahvalnosti tamošnjih stanovnika (često vojnih veterana) za liječenje rana dobivenih u ratnim pohodima, a brojni kameni žrtvenici o vjerskim kultovima i običajima tadašnjeg stanovništva.

CISTERCITSKO RAZDOBLJE

Značajno razdoblje u povijesti ovog kraja svakako je razdoblje upravljanja crkvenog reda cistercita opatijom i crkvom Blažene Djevice Marije u Topuskom. Pripadnici ovog crkvenog reda dolaze početkom XIII. iz opatije Clairvaux u Francuskoj na prostor Gorske županije na poziv hrvatsko-ugarskog kralja Andrije II. koji je za njihove potrebe dao sagraditi crkvu i samostan u Toplici. Za odabir lokaliteta ponovo je presudan bio položaj na važnom prometnom pravcu, ali i činjenica da je način života pripadnika cistercitskog reda usko vezan uz vodu. Cisterciti su imali važnu ulogu u duhovnom, gospodarskom i kulturnom razvoju Hrvatske. U gotičkom stilu građena je crkva Blažene Djevice Marije, prva i najznačajnija gotička građevina u Hrvatskoj, čiji su ostaci (pročelje s monumentalnim glavnim portalom) očuvani do danas i zbog svoje povijesne i spomeničke vrijednosti imaju status zaštićenog kulturnog dobra te zaslužuju posebno mjesto u kulturnoj ponudi Topuskog. U okviru samostana postojala je jedna od rijetkih srednjovjekovnih čitaonica, škola i pisarnica. Iz tog istog perioda na Nikolinom brdu pronađeni su ostaci crkve sv. Nikole, a na vrhu Petrove gore ostaci pavlinskog samostana s crkvom sv. Petra čiji ostaci su dijelom rekonstruirani i danas vidljivi. Okolno

stanovništvo živjelo je u selima i varošima u kojima se slobodno trgovalo. Jedna od takvih varoši bila je Perna koja je 1225. godine od Bele IV. dobila status slobodnog kraljevskog grada, drugog po redu, nakon Varaždina, na hrvatskim prostorima. Osmanska osvajanja promijenila su tijek povijesnog razvoja ovog kraja. Cisterciti postupno napuštaju samostan u Toplici i povlače se u sigurnija područja. Njihovu sudbinu dijeli i okolno stanovništvo. Opatija je od početka 15. stoljeća prešla u vlasništvo različitih svjetovnih i crkvenih gospodara. Među njima su bili i zagrebački biskupi koji od tada do danas nose naslov topuskih opata. Jedan od njih (prvi po redu) bio je pomoćni zagrebački biskup Juraj od Topuskog koji je zaslužan za narudžbu izrade dva minijaturama bogato oslikana misala. Ovi se misali čuvaju u Riznici zagrebačke katedrale i Knjižnici Zagrebačke nadbiskupije i „smatraju se najreprezentativnijim ostvarenjima te vrste u hrvatskoj umjetnosti“. (Pelc, 2018.)

RAZDOBLJE VOJNE KRAJINE

Topusko ponovo svoj puni procvat doživljava u sastavu Vojne krajine, pod upravom I. banske pukovnije. Poticaj obnovi lječilišta dao je car Franjo I. Habsburški prilikom boravka u Topuskom 1818. godine. Prilikom njegova posjeta u podnožju Nikolinog brda sagrađena je drvena glorijeta i otvorena Spomen knjiga u koju su se, uz cara Franju i caricu Karolinu Augustu, upisali brojni gosti i posjetitelji Topuskog. Oba dijela Spomen knjige danas se čuvaju u Državnom arhivu u Karlovcu. Car je dekretom zabranio daljnju devastaciju ostataka cistercitske crkve i samostana u današnjem parku Opatovina te potpomogao gradnju novih kupališnih objekata. Veliku zaslugu za razvoj Topuskog treba pripisati vojnokrajiškim zapovjednicima Ivanu Nestoru, Ivanu Benku i Josipu Jelačiću čijim se zalaganjima Topusko uzdiglo u red jednog od najpoznatijih lječilišnih mjesta Austro-Ugarske Monarhije. U to vrijeme, za potrebe lječilišta, nastaju brojne reprezentativne građevine smještene najprije uz Bistre izvore (Spiegelbad), a kasnije u drugoj polovici 19. stoljeća s razvojem mjesta okosnica postaju Blatni izvori i Blatne kupke. Osim kupališnih zgrada grade se dvije nove crkve: katolička i pravoslavna, uređuju parkovi, šetnice i drvoredi.

Zahvaljujući ležištima željezne rude na Petrovoj gori, u selu Ponikvari se tijekom 19. stoljeća otvara talionica željeza koja je kasnije premještena u Veliku Vranovinu, gdje je uz proizvodne pogone izgrađeno i stambeno naselje za radnike. Željezara je zbog stečaja prestala s radom 1926. godine. 20. i 21. stoljeće Svoj najrazvijeniji urbani oblik, po uzoru na slična srednjoeuropska kupališna mjesta, Topusko je doživjelo početkom 20. stoljeća. Osim kupališnih i lječilišnih kapaciteta naselje su odlikovali brojni hortikulturni sadržaji: parkovi i perivoji (Stari i Engleski park, park Opatovina), šetnicama uređeno Nikolino brdo, brojni vrtovi ispred lječilišnih zgrada i ulice oblikovane u promenade s obostranim drvoredima. Naselje je imalo električnu centralu, vodovod i asfalt te je željezničkom prugom povezano sa Siskom i Karlovcem. Nažalost, ratna zbivanja tijekom 20. stoljeća nanose velike ljudske i materijalne štete Topuskom i okolici. Mnoge reprezentativne građevine do temelja su uništene tijekom II. svjetskog rata te u Domovinskom ratu. Neke od srušenih građevina su se isticala velikom graditeljskom i estetskom vrijednošću (Lječilišna restauracija, Vila Mirna i Banska palača) te zaslužuju biti obnovljene u svom izvornom obliku i na izvornoj lokaciji. Dvadeseto stoljeće je ujedno i razdoblje važnih pozitivnih povijesnih zbivanja koja su ostavila pečat na današnjem stanju i izgledu Topuskog i okolice. Tijekom 2. svjetskog rata tu je bilo okupljalište antifašističkih snaga pod čijim pokroviteljstvom se, uz III. Zasjedanje ZAVNOH-a, održava i I. kulturni kongres radnika Hrvatske. Upravo ovdje je svjetlo dana ugledalo i posebno izdanje poeme Jama Ivana Gorana Kovačića. Nakon 2. svjetskog rata uslijedio je brži gospodarski napredak koji je donio i nove sadržaje bazirane na lječilišnom turizmu. Nakon Domovinskog rata bilježimo višegodišnju stagnaciju i u zadnjim godinama nastojanja da se stvore osnove budućeg gospodarskog rasta temeljenog na razvoju kulturnog i lječilišnog turizma.

2.3.3. Priroda i okoliš

Važno su obilježje prostora kultivirane površine kao što su cvjetnjaci, vrtovi za povrće, odrine vinove loze, voćnjaci i dr., kao i pašnjaci, livade, oranice te područja voda (rijeka, potoka, izvora). Pristupna su dva osnovna tipa tradicijskih građevina, prizemnice i katnice.

Zbog brojnih tokova (rijeke Gline i potoka) na području Topuskog je postojala velika koncentracija mlinova vodenica. Dio ovih građevina je očuvana u cijelosti (npr. Perna, Staro Selo Topusko, Malička, Pecka, Vorkapić, i dr.) ili su očuvane lokacije nekadašnjih mlinova (npr. Hrvatsko Selo, Ponikvari, i dr.). Osim tradicijskih drevnih građevina u seoskim su naseljima očuvane školske zgrade, zgrade mjesnih zajednica i društvenih domova, zgrade medicinskih ustanova, i sl. Očuvanje ruralnih krajolika, tradicijske drvene arhitekture i povijesnih građevina u ruralnom prostoru je danas otežano zbog malog broja stanovnika u ruralnim naseljima, slabe gospodarske i poljoprivredne proizvodnje te zapuštenih površina. Ruralni krajolici i arhitektura u ruralnom prostoru predstavljaju potencijal za razvoj ruralnog i kulturnog turizma. U povijesnim seoskim naseljima potrebno je čuvati povijesnu matricu naselja, tradicijsku organizaciju tj. raspored građevina na okućnicama, a posebno poteze i okućnice s očuvanim tradicijskim drvenim građevinama. Kontinuirano je potrebno raditi na zaštiti i očuvanju ruralnih krajolika i drvene tradicijske arhitekture, uključujući izradu evidencija, valorizacija, upis u Registar kulturnih dobara RH, provođenje obnova i izvođenje zaštitnih radova, te privođenje namjeni i korištenje takvih građevina. Geološki potencijal geotermalnih voda postoji na cijelom prostoru Općine Topusko.

Tablica 14. Prirodni resursi/ Prirodne atrakcije na području destinacije

Naziv atrakcije	Tip atrakcije	Važnost	Tržišna spremnost	Pristupačno za osobe s posebnim potrebama
Parkovi (Park Opatovina, Engleski park)	parkovi	Lokalni (L)	Djelomično spremne (DS)	Da
Petrova gora	zaštićeni krajobraz	Regionalni (R)	Djelomično spremne (DS)	Ne
Nikolino brdo	krajobraz	Lokalni (L)	Spremno (S)	Ne
Termalni izvori (kod vrtića, kolodvora i u ulici Spieglbad)	izvori	Regionalni (R)	Djelomično spremno	Ne
Izvori pitke vode/vrela: Mollinaryevo vrelo u Topuskom, Jelačić vrelo u Velikoj Vranovini, Benkovo vrelo u Hrvatskom selu	izvori	Regionalni (R)	Djelomično spremne (DS)	Ne
Rijeka Glina	rijeka	Regionalni (R)	Nespremno (NS)	Ne
Jezero Ribnjak	jezero	Lokalni (L)	Spremno (S)	Da

Mlinovi	mlin	Lokalni (L)	Djelomično spremne (DS)	Ne
---------	------	-------------	-------------------------	----

2.3.4. Događaji i manifestacije

Tablica 15. Manifestacije na području destinacije

Naziv atrakcije	Tip atrakcije	Važnost	Tržišna spremnost	Pristupačno za osobe s posebnim potrebama
Kraljica jezera	Glazbeno-scenski, sportsko-rekreacijski, gastronomski i eko-eno-etno program	Regionalni (R)	Spremno (S)	Da
Dani meda – „Zlatna pčela Topusko“	Medna manifestacija	Regionalni (R)	Spremno (S)	Da
Tematske večeri- „Prošlost za budućnost“	Kultura	Lokalni (L)	Spremno (S)	Da
Topusko Gastro Fest	Gastronomija	Regionalni (R)	Spremno (S)	Da
Klupske večeri	Glazbene večeri	Lokalni (L)	Spremno (S)	Da
Vidovo (blagdan sv. Vida)	Vjerski događaj	Lokalni (L)	Spremno (S)	Da
Noć muzeja	Umjetnost i kultura	Lokalni (L)	Spremno (S)	Ne
Kestenijada	Društveno edukativno tradicionalni događaji	Lokalni (L)	Spremno (S)	Ne
Dani kruha i zahvalnosti	Tradicionalni događaj	Lokalni (L)	Spremno (S)	Da
Dani sela Ponikvari, Velika Vranovina, Hrvatsko Selo i Gređani	Tradicionalni događaj	Lokalni (L)	Spremno (S)	Da
Fašnik	Tradicionalni događaj	Lokalni (L)	Spremno (S)	Da

Biciklijade i biciklističke utrke; „Putevima bana Jelačića“, Gravel, Bike & Pool, TOPusko Kids race,	Sportski događaj	Regionalni (R)	Spremno (S)	Ne
X-Duatlon, Sprint orijentacijska utrka	Sportski događaj	Lokalni (L)	Spremno (S)	Da

2.3.5. Društveno-gospodarska analiza

Najveću važnost u području turizma za općinu Topusko imaju Lječilište Topusko i njena tvrtka kćer Top-terme d.o.o.

Termalna voda, kao najvažniji prirodni resurs, geografski položaj i klima te uređeni kompleks, kao i ljudski faktor, doprinijeli su da danas Lječilište i Top Terme pružaju određeni spektar zdravstvenih i turističkih usluga. Same Top-Terme osnovane su 2003. godine kao tvrtka kćer Lječilišta Topuskog. U sklopu tvrtke nalazi se hotel Toplica s 232 ležaja u 58 jednokrevetnih i 88 dvokrevetnih soba. U sklopu hotela su dva restorana - pansionski i a la carte restoran, rekreacijski centar sa zatvoreno-otvorenim bazenom, saunama, sportskom dvoranom, teretanom, prostorom za terapiju i wellness, stolnim tenisom, biciklima, četverostaznom automatskom kuglanom, poslovnice dviju banaka, suvenirnice, dva aperitiv bara i vanjska terasa. U neposrednoj blizini hotela nalazi se kompleks vanjskih bazena - 5 bazena različite veličine, dubine i temperature, igralište za odbojku na pijesku, tri teniska terena, bočalište, mini golf, otvoreni restoran. Svi bazeni (i zatvoreni i otvoreni) punjeni su termalnom vodom. Termalna voda je vulkanskog podrijetla, na izvoru temperature 68 – 72 °C, a temperatura u bazenima kreće se od 27 – 34 °C.

U Topuskom djeluje i Turistička zajednica koja u suradnji s Općinom Topusko, raznim sadržajima obogaćuje turističku ponudu općine. Očuvanost prostora i očuvana kulturna baština daju velike razvojne mogućnosti za općinu; bogata kulturno-povijesna ostavština prilika je nad kojom se može stvoriti potencijal za kulturni turizam i poboljšati postojeći turistički sadržaji.

U Topuskom djeluje Dječji vrtić Topusko, predškolska ustanova koja danas broji 58 polaznika razvrstanih u jasličku i dvije predškolske skupine te Osnovna škola Vladimir Nazor koja ima oko 220 učenika. U Srednjoj školi Topusko učenici pohađaju obrazovne programe u sektorima: Turizam i ugostiteljstvo (turističko-hotelijski komercijalist, kuhar, konobar i slastičar); Zdravstvo i socijalna skrb (fizioterapeutske tehnike/tehničarka) i Strojarsvo, brodogradnja i metalurgija (automehaničar, instalater kućnih instalacija, vodoinstalater i strojobravar). Uz redovne programe, Škola pruža mogućnost obrazovanja odraslih u obrazovnim programima: kuhar, konobar, strojobravar, automehaničar, vodoinstalater, limar, tokar i elektroinstalater.

Zdravstvena zaštita na području općine Topusko pokrivena je djelovanjem Doma zdravlja Petrinja - Ispostava Topusko, Lječilišta Topusko i ljekarne. Na nivou domova zdravlja obavljaju se sljedeće djelatnosti: opća (obiteljska) medicina, patronažna zdravstvena zaštita, zdravstvena zaštita djece predškolskog uzrasta, dentalna zdravstvena zaštita (polivalentna), zdravstvena zaštita žena, zdravstvena njega u kući, medicina rada, radiologija. Sekundarnu zdravstvenu zaštitu obavlja Lječilište Topusko. U Topuskom djeluju i Ispostava Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, Ispostava Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje te Ispostava Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.

Na području Općine Topusko djeluju sljedeće civilne udruge:

- Udruga dragovoljaca i veterana Domovinskog rata (Ogranak županijske udruge) koja za cilj ima zaštitu i očuvanje digniteta Domovinskog rata, ali ima značajnu ulogu u svim bitnim pitanjima sustavnog rješavanja životnih problema svih članova i skrbi za hrvatske branitelje iz Domovinskog rata i članove njihovih obitelji.
- Udruga HVIDR-a (Udruga hrvatskih vojnih invalida Domovinskog rata) okuplja hrvatske ratne vojne invalide Domovinskog rata RH, kontinuirano radeći na socijalnoj i pravnoj zaštiti prava hrvatskih ratnih vojnih invalida.
- KUD Seljačka sloga - Gređani je kulturno-umjetničko društvo koje teži očuvanju mikrokulturnih sadržaja i tradicije općine Topusko.
- Hrvatsko amatersko kulturno-umjetničko društvo Topusko udruženje (HAKUD Topusko) je namijenjeno očuvanju lokalne baštine Topuskog.
- Športsko-ribolovna udruga "Štuka" osnovana je sredinom 50-tih godina 20. stoljeća i raspolaže s nekoliko vodotokova.
- Udruga Most Perna pokrenuta je 2013. godine, neovisna je udruga i članica LAG-a Petrova Gora s ciljem razvoja lokalne zajednice.
- Udruga TOP-NET Topusko pokrenuta 2014. godine, a osnovana u cilju promicanja, razvitka i unaprijeđenja informatičke djelatnosti, poticanja informatičke kulture i širenja informatičke klime.
- Lovačko društvo „Jelen“ Topusko osnovano s ciljem gospodarenja lovištem i divljači uz zaštitu očuvanja biološke i ekološke ravnoteže prirodnih staništa, divljači i divlje faune i flore.
- Udruga pčelara "Žalac" osnovano s ciljem promicanja, razvitka i unapređenja pčelarstva, zbog očuvanja održivog ruralnog razvoja i prirodnog okoliša
- Udruga "Vrelo" je osnovana s ciljem pomaganja djeci, mladima i potrebitima raznim aktivnostima izvan školskog programa i u organizaciji slobodnog vremena, čuvanja narodnih običaja, organiziranja posjeta kulturnim manifestacijama, unaprijeđenja zdravog života organizacijom predavanja, te radi promicanja ekološkog očuvanja mjesta.
- Rekreativna biciklistička udruga "Cikloni" u koju se slobodno udružuju fizičke i pravne osobe s ciljem djelovanja na području biciklizma i u ostalim avanturističkim sportovima.
- Udruga "Natura i kultura" sudjeluje u provedbi projekata povezivanja promocije kulturno-povijesne baštine.
- Planinarsko društvo Topusko - promicanje planinarske djelatnosti i njegovanje planinarske etike i tradicije.
- ORC Off Road Club Topusko – vožnja quadovima po lokalitetima destinacije
- Nogometni klub Topusko koji igra u 4. Hrvatskoj nogometnoj ligi.
- Općinsko društvo Crvenog križa Topusko
- Dobrovoljno vatrogasno društvo Topusko osnovano 2001. godine, broji preko 70 članova i ima 53 educirana vatrogasca.

2.4. Javna turistička infrastruktura

Javna turistička infrastruktura definirana je Pravilnikom o javnoj turističkoj infrastrukturi (NN 126/21). To je infrastruktura koja izravno ili neizravno utječe na razvoj turizma i turističke ponude u funkciji dodane vrijednosti turističkih sadržaja.

Primarna javna turistička infrastruktura:

Primarna infrastruktura je ona koja izravno utječe na razvoj turizma i turističke ponude.

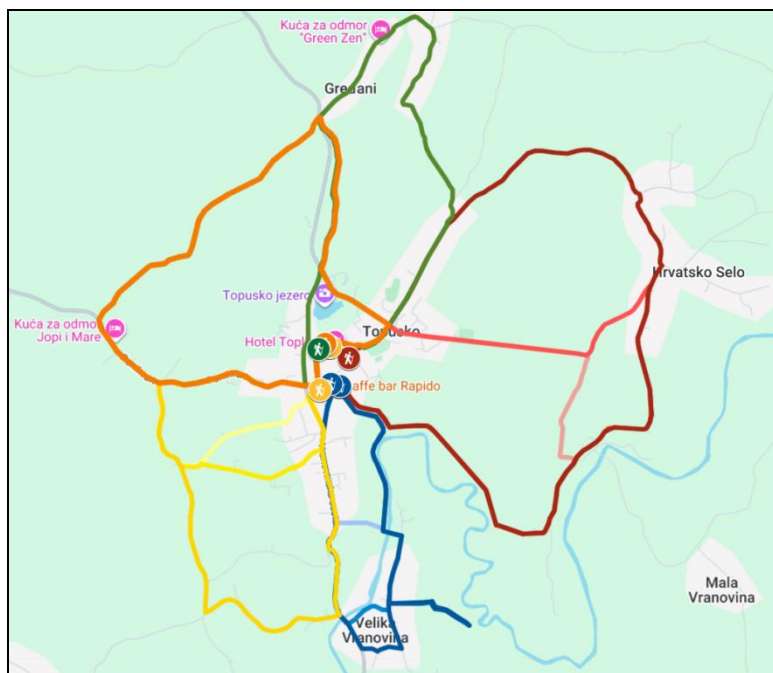
Na širem području Topuskog postoji 7 biciklističkih ruta duljine 6,7-38,9 km.

Tablica 16. Biciklističke rute

Ruta	Trasa	Dužina	Vrijeme vožnje	Visinska razlika	Najniža točka	Najviša točka
Ruta 1.	Topusko - Ponikvari -Topusko	6,7 km	Manje od 1 sat	51 m	121 m	172 m
Ruta 2.	Topusko - Ponikvari - Vorkapići - Perna - Poljani - Topusko	20,0 km	2 sata i 15 minuta	61 m	121 m	182 m
Ruta 3.	Topusko - Gređani - Hrvatsko Selo - Topusko	9,8 km	Oko 1 sat	49 m	115 m	164 m
Ruta 4.	Topusko - Gređani - Hrvatsko Selo - Gređani - Topusko	18,3 km	Oko 2 sata	63 m	120 m	183 m
Ruta 5.	Topusko - Gređani - Hrvatsko Selo - Brioni - Šatornja - Topusko	21,3 km	2 sata i 30 min	73 m	111 m	184 m
Ruta 6.	Topusko - Ponikvari - Poljani - Perna - Petrova gora	38,9 km	Oko 4 sata i 30 minuta	373 m	121 m	494 m
Ruta 7.	Topusko - Hrvatsko Selo - Velika Vranovina - Topusko	11,8 km	Oko 1 sat i 15 min	16 m	119 m	135 m

Na području Topuskog nalazi se 5 označenih glavnih pješačkih ruta podijeljenih u 11 staza, duljine 3,1 - 8,8 km (1a, 1b,1c, 2a, 2b, 2c, 3a, 3b, 3b, 4 i 5 ruta).

Slika 22. Pješačke rute

Svake godine održava se Biciklijada „Putevima bana Jelačića“, biciklistička utrka „Gravel/MTB“, rekreativna biciklijada Bike& Pool, TOPusko Kids Race, X-Duatlon te Sprint orijentacijska utrka.

Zabavno-rekreacijski centar u objektu Toplica:

- unutarnji bazen s geotermalnom vodom
- sauna
- sportska dvorana
- stolni tenis
- kuglana
- fitness studio
- vožnja biciklima

Sadržaji na otvorenim bazenima (od svibnja do rujna):

- pet bazena različite veličine i dubine
- tri tenis terena
- stolni tenis
- odbojka na pijesku
- aqua gun
- bočalište
- mini golf
- prostor za masažu

Dodatni sadržaji:

- Poučno-rekreativna staza Nikolino brdo u Topuskom; Staza obuhvaća šumsko područje od 9 hektara, 4 km staza, više od 100 postavljenih edukativno-promotivnih i rekreativnih elemenata; 11 edukativnih ploča, vidikovac, dječje igralište, mostić, foto okviri i dr.

- Ribolov na Glini; ŠRU „Štuka“ Topusko raspolaže s nekoliko vodotokova. Svakako, najzanimljivija je rijeka Glina (20 kilometara od sela Maljevac do Skele) te potoci Čemernica, Trepča i Perna. Sve su vode bogate ribom. Ima tu šarana, pastrve (u gornjem toku Gline), klena, štuke, mrene, plotice, crvenrepke, menka, cverгла. Voda je čista, nema industrijskih onečišćenja, pa je i riba kvalitetna.
- Terensko jahanje šumom i ljepotom Petrove Gore
- Kupališta na rijeci Glini, kajakaško natjecanje, rafting

2.5. Komunalna infrastruktura

Dobro razvijena komunalna infrastruktura temelj je za gospodarski i turistički razvoj, kao i za unapređenje kvalitete života lokalnog stanovništva. Ona uključuje energetske infrastrukturu, telekomunikacijsku infrastrukturu i dostupnost interneta, vodoopskrbu i odvodnju te gospodarenje otpadom.

2.5.1. Energetska infrastruktura

Energetske građevine na području Općine Topusko:

- elektrane instalirane snage od 10 MW do 20 MW s pripadajućim građevinama
- dalekovodi od 35 KV do 220 KV, s trafostanicom i rasklopnim postrojenjem na tom dalekovodu:
 - transformacijske: TS 110/20 KV "Topusko" sa priključkom na DV 110 KV Glina-Gvozd,
 - prienosne: DV 110 KV Glina - Gvozd - Vojnić - jedna od prioriternih veza
- građevine plinoopskrbe - MRS (mjerno redukcijske stanice) i RS (redukcijske stanice)
- hidroelektrane s pripadajućim građevinama
- dalekovod 2x400 kV Tumbri - Bihać s trafostanicom i rasklopnim postrojenjem
- građevine za transport nafte i plina s pripadajućim građevinama, odnosno uređajima i postrojenjima
 - međunarodni i magistralni naftovod
 - međunarodni produktovod
 - magistralni plinovod (Bosiljevo - Sisak)

Ukupna potrošnja električne energije u kućanstvima na području Općine Topusko u 2024. godini iznosila je 6.942.064 kWh. U potrošnji električne energije u kućanstvima nema značajnijih sezonskih odstupanja koji bi upućivali na pojedine mjesece s vršnom potrošnjom uzrokovane pojačanom turističkom aktivnosti. Najveća potrošnja je očekivano u kućanstvima u naselju Topusko koja čini 56,4% ukupne potrošnje električne energije u svim kućanstvima u naseljima Općine.

U Općini Topusko postoji značajan potencijal za obnovljive izvore energije. Općina Topusko prepoznaje važnost pouzdane i suvremene elektroenergetske infrastrukture kao ključnog čimbenika za ukupni razvoj lokalne zajednice, uključujući i turistički sektor. U skladu s tim, u planu je proširenje i modernizacija elektroenergetske mreže na cijelom području Općine, s naglaskom na jačanje stabilnosti napajanja, povećanje energetske učinkovitosti te omogućavanje priključenja novih korisnika, uključujući turističke objekte i gospodarske subjekte. Posebna pažnja usmjerena je na poticanje korištenja obnovljivih izvora energije – prije svega sunčeve energije putem fotonaponskih

sustava – kao i na energetska tranziciju u skladu s nacionalnim i europskim ciljevima zelenog razvoja. Postavljanje solarnih panela na javne objekte, kao i poticanje privatnih investicija u OIE, osigurava dugoročnu održivost i smanjenje ugljičnog otiska. Takav pristup izravno doprinosi razvoju turističke destinacije Općine Topusko. Ekološki prihvatljiva infrastruktura i energetska neovisnost značajno povećavaju atraktivnost destinacije za moderno, ekološki osviještenog posjetitelja. Korištenje obnovljivih izvora energije dodatno pozicionira Topusko kao primjer održive i zelene destinacije kontinentalne Hrvatske.

Geološki potencijal geotermalnih voda postoji na cijelom prostoru Općine Topusko te se predviđa mogućnost planiranja istraživanja geotermalne vode na svim prostorima na kojima za to u prostornom planu ne postoji zapreka. Projekt „Topusko pametni termalni grad“ predstavlja inovativnu inicijativu temeljenu na geotermalnoj energiji u Hrvatskoj i regiji, pri čemu je Topusko prva hrvatska općina koja koristi geotermalnu vodu na kaskadni način za bazene, u lječilišne svrhe, grijanje glavnih institucija i ustanova mjesta te se s pravom smatra liderom u području zelenog i lječilišnog turizma. Pod jedinstvenim nazivom „Topusko pametni termalni grad“ objedinjeno je više inovativnih inicijativa kojima je zajedničko da se temelje na sveobuhvatnom korištenju geotermalne vode i energije i da predstavljaju jedinstvenu inicijativu ne samo u Hrvatskoj, nego i u regiji.

Distribucija toplinske energije:

- Topusko eksploatacijska bušotina 1,3 i 4 sa pripadajućim toplinskim sustavom
- centralna toplinska stanica Lječilišta Topusko dijelom u najmu društva TOP-TERME d.o.o. sa pripadajućim toplovodima
- Privatni i poslovni korisnici na području Općine Topusko
- Grijanje prostora u vlasništvu TOP TERMI d.o.o. i Lječilišta Topusko

2.5.2. Telekomunikacijska infrastruktura i dostupnost interneta

Telekomunikacijska infrastruktura na području Općine Topusko relativno je dobro razvijena, posebno u središnjem dijelu naselja Topusko, gdje su dostupne moderne telekomunikacijske usluge. Operateri pružaju širok spektar usluga, uključujući mobilnu telefoniju, fiksnu liniju i internet. Mobilna pokrivenost Općine Topusko općenito je dobra, a vodeći telekomunikacijski operateri osiguravaju 4G mreže u većini područja, dok je 5G mreža manje zastupljena.

Dostupnost interneta varira ovisno o lokaciji. U mjestu Topusko širokopojasna internetska veza, uključujući optičke mreže, dostupna je većem broju korisnika. U perifernim dijelovima, pogotovo u brežuljkastim dijelovima, situacija je složenija.

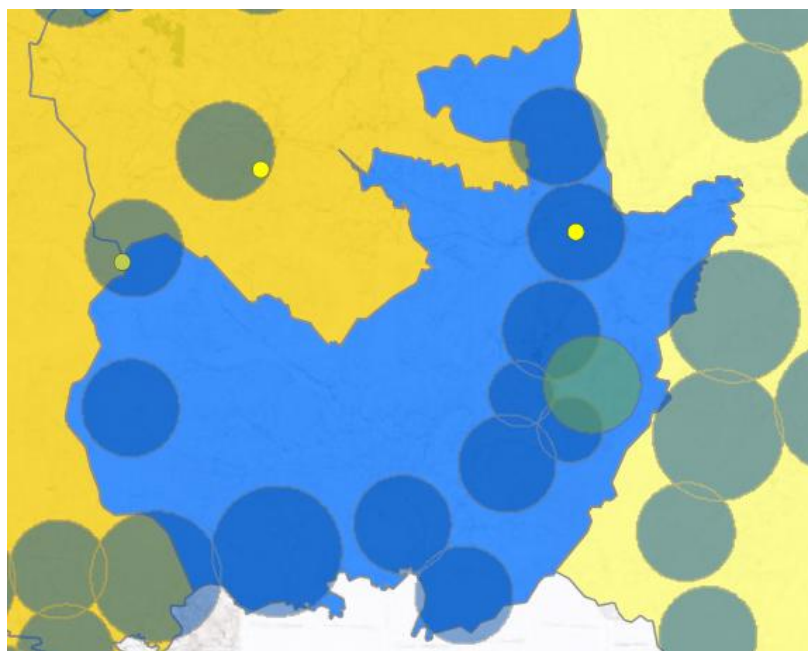
Telekomunikacijski promet je uspostavljen preko izgrađene telekomunikacijske infrastrukture: tranzitno pristupne TC/PC centrale Sisak, udaljenih pretplatničkih stupnjeva (UPS-ova) koji su povezani suvremenim svjetlosnim sustavima prijenosa, pristupnim telekomunikacijskim mrežama i priključcima.

Slika 23. Prikaz postotka kućanstva s ugovorenim nepokretnim širokopojasnim pristupom

Grad/Općina: TOPUSKO	
Pristupne brzine iskazane su u Mbit/s. Izvor podataka o kućanstvima i stanovništvu: DZS	
≥ 0 Mbit/s do 2 Mbit/s	0,11%
≥ 2 Mbit/s do 4 Mbit/s	0%
≥ 4 Mbit/s do 10 Mbit/s	21,66%
≥ 10 Mbit/s do 20 Mbit/s	10,28%
≥ 20 Mbit/s do 30 Mbit/s	8,53%
≥ 30 Mbit/s do 50 Mbit/s	5,8%
≥ 50 Mbit/s do 100 Mbit/s	3,83%
≥ 100 Mbit/s do 300 Mbit/s	0,88%
≥ 300 Mbit/s do 500 Mbit/s	0,44%
≥ 500 Mbit/s do 1 Gbit/s	0,88%
≥ 1 Gbit/s do 10 Gbit/s	0%
≥ 10 Gbit/s	0%
Ukupno	52,41%

Izvor: HAKOM portal

Slika 24. Prikaz dostupnosti i korištenja brzina širokopojasnog pristupa

Izvor: HAKOM portal

2.5.3. Vodoopskrba i odvodnja

Uslužno područje javnog isporučitelja vodnih usluga Vode Banovine d.o.o. obuhvaća područja gradova Petrinje, Gline i Hrvatske Kostajnice te općina Lekenik, Dvor i Topusko. Predmet poslovanja Vode Banovine d.o.o. je javna vodoopskrba i javna odvodnja. Područje Općine Topusko snabdijeva se vodom iz vodoopskrbnog sustava „Gvozd – Topusko“ koji se opskrbljuje vodom iz izvorišta “Perna”.

Radi zaštite od poplava rijeke Gline na području Općine Topusko izgrađena je retencija Vranovina te nasipi na području Vranovine i naselja Topusko.

Sve otpadne vode prije ispuštanja u recipijent tretiraju se na način koji će najučinkovitije ukloniti sve štetne posljedice za okolinu i prirodu. Radi sprječavanja zagađenja podzemnih i površinskih voda, nužna je izgradnja sustava kanalizacije te odvodnje i obrade otpadnih voda svih naselja Općine Topusko. Sanitarne otpadne vode iz domaćinstva u naseljima bez kanalizacije prikupljaju se u nepropusnim sabirnim armirano-betonskim jamama zatvorenog tipa, koje omogućavaju lako povremeno pražnjenje djelomično pročišćene otpadne vode i odvoz u zatvorenim posudama na mjesto ispusta koje odredi sanitarna inspekcija. U određenom vremenu potrebno je planirati i izgradnju kanalizacijske mreže i manjih (bioloških) uređaja za obradu otpadnih voda svih naselja Općine Topusko.

2.5.4. Gospodarenje otpadom

Na području Općine Topusko komunalne usluge odvoza otpada pruža Komunalno Topusko d.o.o. Otpad se prikuplja iz kućanstava i od gospodarskih subjekata, u reciklažnom dvorištu i manjim dijelom na zelenim otocima. Na području Općine Topusko reciklažno dvorište se nalazi u komunalnoj zoni naselja Ponikvari. Do uspostave regionalnog centra gospodarenja otpadom, na području Općine Topusko komunalni otpad se zbrinjava na dosadašnji način (na postojećoj lokaciji odlagališta komunalnog otpada „Gmajne“ u Gradu Glini). Preuzimanje građevinskog otpada vrši se na lokaciji komunalne zone Ponikvari.

U okviru javne usluge sakupljanja komunalnog otpada u 2024. godini, na području Općine Topusko, prikupljeno je 394.790 kg.

2.6. Prometna infrastruktura

Razvijena prometna struktura omogućava mobilnost ljudi i roba, smanjuje prometnu izoliranost i omogućava ravnomjerniji razvoj. Izgrađena infrastruktura je uvjet funkcionalnog korištenja prostora. Prema Odluci o razvrstavanju javnih cesta („Narodne novine“ broj 86/2024) područjem općine Topusko prolaze sljedeće ceste:

Tablica 17. Državna cesta; Izvor: obrada autora

Oznaka državne ceste	Opis ceste	Duljina (km)
DC 6	Jurovski Brod (granica RH/Slovenija) – Ribnik – Karlovac (DC3) – Brezova Glava (DC1) – Vojnić – Glina – Matijevići (GP Dvor (granica RH/BiH))	134,650

Tablica 18. Županijske ceste; Izvor: obrada autora

Oznaka županijske ceste	Opis ceste	Duljina (km)
ŽC 3186	A. G. Grada Karlovca (Banski Moravci) – A. G. Grada Karlovca (Donji Sjeničak) – A. G. Grada Karlovca (Gornji Sjeničak) – Gvozđ – Perna (ŽC3228)	25,069
ŽC 3227	Donja Čemernica (DC6) – Topusko (ŽC3229)	2,666

ŽC 3228	Topusko (ŽC3229) – Perna – Crni Potok (ŽC3229)	17,426
ŽC 3229	Gornji Viduševac (DC6) – Topusko – Crni Potok – Maljevac (DC216)	34,323

Tablica 19. Lokalne ceste; Izvor: obrada autora

Oznaka lokalne ceste	Opis ceste	Duljina (km)
LC 33080	Perna (ŽC3228) – Ponikvari (ŽC3229)	9,121
LC 33083	Gornja Čemernica (ŽC3152) – Batinova Kosa (DC6)	7,049
LC 33186	Topusko (ŽC3229) – Hrvatsko Selo (ŽC3229)	2,918
33194	Perna (nerazvrstana cesta – ŽC3244)	2,665

Javni putnički cestovni prijevoz obavljaju autoprijevozna poduzeća „Autotransport“ Karlovac i Čazmatrans. U naselju Topusko postoji taksi služba.

Područjem općine ne prolaze željezničke pruge niti su u planu izgradnje, ali je ostao koridor regionalne pruge Sisak – Karlovac.

U općini nema izgrađenih objekata za zračni promet.

2.7. Analiza stanja digitalizacije

Digitalna povezanost je ključna za turiste koji očekuju dostupnost interneta radi informiranja, planiranja i dijeljenja svojih iskustava u stvarnom vremenu.

Određeni lokalni pružatelji usluga, poglavito oni koji nude smještaj, integrirani su u digitalne platforme, kao što su online rezervacijski sustavi, dok većina posluje na način da zainteresirane strane šalju upite i provjeravaju dostupnost telefonskim putem ili e-mailom. Pružatelji turističkog smještaja koriste nekoliko online rezervacijskih sustava kako bi omogućili jednostavno i dostupno rezerviranje smještaja za posjetitelje. Najzastupljenija je platforma Booking.com, gdje su oglašene brojne kuće za odmor i apartmani koji nude različite sadržaje i pogodnosti, uključujući besplatan WiFi, privatno parkiralište i mogućnosti za aktivnosti na otvorenom.

Osim Booking.com-a, lokalni pružatelji usluga koriste i drugu globalnu platformu poput Airbnb-a, iako su trenutno manje zastupljena u ovom području. Korištenje online rezervacijskih sustava omogućuje turistima jednostavno planiranje i rezervaciju smještaja, dok lokalnim pružateljima usluga pruža veću vidljivost i pristup širem tržištu.

Jedan od ključnih digitalnih alata za upravljanje destinacijom, a spada u kategoriju za praćenje turističkih tokova, kao i u alate za prikupljanje podataka o turistima je eVisitor – sustav za elektroničko prijavljivanje turista u Hrvatskoj. Navedeni sustav omogućuje turističkim zajednicama jednostavno praćenje i prijavu turista čime se omogućuje analiza trendova i preferencija, što pomaže u personalizaciji ponude i ciljanju marketinških kampanja. Na taj način, eVisitor doprinosi učinkovitijem upravljanju destinacijom i održivom turističkom strategijom.

Dodatno, uspostava "pametne destinacije" ostvaruje se postepeno kroz projekt Pametna i održiva rješenja i usluge u Općini Topusko koji je sufinanciran sredstvima Fonda za zaštitu okoliša i energetske

učinkovitost primjenjujući digitalne tehnologije u svrhu boljeg korištenja resursa i smanjenja emisija stakleničkih plinova, a sve za dobrobit građana, gospodarskih subjekata, posjetitelja i turista. Nabavljeni su električni bicikli te je izrađena web aplikacija, modul za online naručivanje javnih bicikala. Taj sustav omogućava korisnicima najam bicikla. Također su izrađene web aplikacije prilagođene izvođenju na računalima i mobilnim uređajima za digitalnu interakciju javne uprave, izrađen je modul za online prijave na javne natječaje raspisane od strane Općine, modul za online prijavu potreba za odvoz krupnog otpada, modul za praćenje sjednica Općinskog vijeća, modul za online pretraživanje dokumenata Općine, modul za objavu svih informacija, manifestacija i događanja od strane Općine, modul za mogućnost podnošenja zahtjeva, prijedloga i pritužbi prema Općini, modul za pregled svih lokaliteta i turističkih atrakcija općine, modul za pretraživanje smještajnih kapaciteta na području općine, modul za podnošenje prijave komunalnom redaru.

Putem istog Projekta nabavljena je mjerna stanica za praćenje kakvoće zraka koja obuhvaća sustav za praćenje kvalitete zraka koje omogućuje prikupljanje podataka, pohranu podataka, obradu, eksport podataka te prezentaciju istih kroz web i mobilne aplikacije. Kroz kontinuirano automatsko prikupljanje podataka o kvaliteti zraka i buci, javna uprava se digitalizira te je na taj način u poziciji dijeliti te podatke te će podaci o indeksu kvalitete zraka i buci biti dostupni građanima i turistima putem web stranice. U tijeku je realizacija projekta za korištenja pametne signalizacije u prometu i senzorskih sustava.

2.7.1. Sigurnost i privatnost

Kibernetička sigurnost na području destinacije Općine Topusko, kao i u ostatku Hrvatske, postaje sve važnija tema s obzirom na rastuću digitalizaciju i učestalost kibernetičkih prijetnji. Iako nema specifičnih javno dostupnih podataka o stanju kibernetičke sigurnosti unutar opisanog prostora, na nacionalnoj razini poduzimaju se značajni koraci za jačanje ovog područja.

Pružatelji usluga smještaja su upoznati s regulativom o zaštiti podataka, tako da se od posjetitelja traži samo uvid u osobne dokumente kako bi se evidentirali u eVisitor, odnosno njihovi osobni dokumenti se ne kopiraju niti snimaju.

S obzirom da je člankom 5. stavkom 4. Pravilnika o načinu vođenja popisa turista te o obliku i sadržaju obrasca prijave turista turističkoj zajednici propisano da se podaci za prijavu i odjavu turista upisuju na temelju podataka iz osobne iskaznice, odnosno putne ili neke druge isprave o identitetu, turisti su upoznati s činjenicom da su dužni pružatelju usluge smještaja dati na uvid takvu ispravu te pružiti sve druge informacije koje su potrebne za upis podataka, a nisu sadržane u takvoj ispravi. Prikupljeni osobni podaci se sukladno članku 6. Pravilnika o načinu vođenja popisa turista te o obliku i sadržaju obrasca prijave turista turističkoj zajednici pohranjuju na rok od 10 godina.

2.8. Analiza stanja pristupačnosti destinacije osobama s posebnim potrebama

Pristupačni turizam podrazumijeva prilagodbu turističkih proizvoda i usluga primjenom načela univerzalnosti i uključenosti na različite skupine turista: osobe s invaliditetom, starije i teže pokretne osobe, obitelji s malom djecom, osobe s posebnim zdravstvenim ili prehrambenim potrebama. Osobe s invaliditetom čine najmanje 15% ukupne svjetske populacije, odnosno 1,2 milijarde ljudi, a 30% ih redovito putuje. Takvi se turisti, ako su zadovoljni, vrlo često vraćaju na provjerena odredišta, u pravilu troše više zbog objektivnih okolnosti i gotovo uvijek putuju u pratnji barem jedne do dvije osobe. Često izbjegavaju velike gužve na vrhuncu sezone i time postaju još zanimljivija ciljana skupina.

Prilagođavanje infrastrukture, odnosno otklanjanje arhitektonskih barijera u prostoru, nije uvijek i svugdje moguće zbog specifičnosti povijesne arhitekture naselja stoga je potrebno raditi na stjecanju osnovnih znanja o komunikaciji i usluživanju osoba s različitim vrstama invaliditeta.

Hotelsko-lječilišni kompleks na više ulaza ima prilagođen prilaz za invalidska kolica, dizala te u hodnicima postoje prilazne i podizne rampe za invalidska kolica kao fiksna pomagala za premošćivanje stepenica kako bi se osobama s ograničenom pokretljivošću omogućio lakši pristup. Za ulazak u bazene i kade postoje fiksna i mobilna bazenska dizala koje osobama s invaliditetom i teško pokretnim osobama olakšava ulazak i izlazak iz vode.

U Topuskom su na javnim parkiralištima osigurana mjesta za osobe s invaliditetom. Infrastruktura za osobe s invaliditetom na području Općine Topusko nije sustavno razvijena. Većina turističkih objekata, uključujući smještajne kapacitete, ugostiteljske objekte i kulturno-povijesne atrakcije, nije u potpunosti prilagođena osobama s poteškoćama u kretanju. Nedostaje rampi za invalidska kolica, dizala u višekatnim objektima te pristupačnih sanitarnih čvorova, što značajno ograničava mogućnosti neovisnog kretanja i boravka osoba s invaliditetom. Pristupačnost javnih prostora također je ograničena. Površine su često neadekvatno održavane, s prisutnošću barijera poput visokih rubnjaka, neravnih staza i stepenica bez rukohvata.

2.9. Analiza organiziranosti i dostupnosti usluga u destinaciji (javne usluge i servisi)

Općina Topusko je samostalna u odlučivanju u poslovima iz svog samoupravnog djelokruga. Najvažnija tijela u upravljanju razvojem Općine Topusko su Općinsko vijeće i Općinski načelnik. Općina Topusko obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to osobito poslove koji se odnose na: uređenje naselja i stanovanje, prostorno i urbanističko planiranje, komunalno gospodarstvo, brigu o djeci, socijalnu skrb, primarnu zdravstvenu zaštitu, odgoj i osnovno obrazovanje, kulturu, tjelesnu kulturu i šport, zaštitu potrošača, zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša, protupožarnu i civilnu zaštitu te promet na svom području.

Uloga Općine Topusko u donošenju Plana upravljanja turističkom destinacijom je osigurati strateško usmjeravanje razvoja turizma na svom području. Općina Topusko kroz Općinsko vijeće donosi Plan upravljanja na prijedlog TZ Općine Topusko.

Turistička zajednica Općine Topusko je ključna institucija koja se bavi razvojem i promocijom turizma na njezinom području. Turistička zajednica ima ključnu ulogu u oblikovanju identiteta destinacije, što uključuje izgradnju prepoznatljivog imidža koji odražava specifičnosti i vrijednosti lječilišnog područja. Kroz strateške promotivne aktivnosti i razvoj turističke ponude, TZ doprinosi stvaranju jedinstvene slike destinacije Općine Topusko koja se povezuje s autentičnim iskustvima te prirodnim i kulturnim naslijeđem, i drugim, s turizmom povezanim aktivnostima. Uz to, aktivno potiče dolazak turista, ne samo kroz klasične marketinške kanale, već i kroz organizaciju specifičnih događanja, manifestacija i aktivnosti koje ističu specifičnosti i atrakcije destinacije.

Centar za socijalnu skrb, Područni ured Glina nadležan je i za područje Općine Topusko. Ima za cilj pružanje pomoći socijalno ugroženim osobama, kao i osobama u nepovoljnim osobnim ili obiteljskim okolnostima na području Općine.

Hrvatski zavod za zapošljavanje (HZZ), ispostava Topusko, ima za cilj učinkovito posredovanje na tržištu rada s ciljem osiguranja potrebne radne snage, postizanja pune zaposlenosti te ostvarivanja prava za vrijeme nezaposlenosti, uz promicanje partnerskih odnosa s dionicima na tržištu rada.

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (HZMO), ispostava u Topuskom, ima za cilj učinkovito posredovanje na tržištu rada s ciljem osiguranja potrebne radne snage, postizanja pune zaposlenosti te ostvarivanja prava za vrijeme nezaposlenosti, uz promicanje partnerskih odnosa s dionicima na tržištu rada.

Dječji vrtić Topusko je javna ustanova koja se bavi predškolskim odgojem i obrazovanjem te brigom za djecu rane i predškolske dobi. Kroz svoj rad provodi programe koji obuhvaćaju odgoj, obrazovanje, zdravstvenu zaštitu, promicanje zdravlja, prehranu i socijalnu skrb za djecu u skladu s njihovim razvojnim potrebama. Istovremeno vodi računa o socijalnim, kulturnim, vjerskim i drugim specifičnostima obitelji. U programe vrtića uključuju se djeca od šest mjeseci starosti pa sve do polaska u osnovnu školu. Dječji vrtić u Topuskom, iako primarno usmjeren na skrb i obrazovanje djece, ima značajnu ulogu u turističkom razvoju destinacije. Sudjelovanjem u lokalnim manifestacijama i suradnjom s turističkom zajednicom, vrtić doprinosi promociji Općine Topusko kao obiteljski prijateljske destinacije, što može privući veći broj posjetitelja s djecom.

Osnovna škola "Vladimir Nazor" Topusko, obrazovna je ustanova na području Općine Topusko i od iznimne je važnosti za lokalnu zajednicu. Provodi nastavu od prvog do osmog razreda te pruža temelj za osobni i akademski razvoj djece iz Topuskog i okolnih naselja. Obrazovna infrastruktura škole omogućava kvalitetno izvođenje nastave i izvannastavnih aktivnosti. Pored opremljenih učionica, škola ima informatičku učionicu, knjižnicu, športsku dvoranu te učionice za tehničku kulturu i likovni odgoj. Sportski teren i školski park dodatno obogaćuju obrazovno okruženje te omogućuju učenicima aktivno bavljenje sportom, ali i se koristi isključivo u obrazovne svrhe.

Srednja škola Topusko ima dugogodišnju tradiciju djelovanja kao odgojno obrazovna ustanova u Republici Hrvatskoj. Tako je davne 1961. godine osnovana gimnazija kao područno odjeljenje gimnazije pedagoškog smjera Karlovac, a od 1963. godine škola radi kao samostalna ustanova. Danas Srednja škola Topusko obrazuje učenike za sljedeća zanimanja: Ugostiteljstvo: konobar i kuhar, Strojarsstvo: strojobravar, vodoinstalater i automehaničar, Fizioterapeutske tehnike te Turističko hotelijerski komercijalist. Pored gore navedenih zanimanja u školi postoji mogućnost obrazovanja odraslih i to doškolovanja, prekvalifikacije i stjecanja srednje stručne spreme za zanimanja u strojarstvu i ugostiteljstvu. Kako samo mjesto svoj razvoj bazira na zdravstvenom i rekreacijskom turizmu, vidljivo je da je Srednja škola Topusko tome i podredila svoje školske kapacitete.

Narodna knjižnica i čitaonica Topusko, sve više prepoznaje svoju ulogu u turističkom razvoju Općine. Kroz organizaciju javnih kulturnih događanja, tematskih izložbi, književnih večeri i multimedijalnih prezentacija, knjižnica može privući ne samo lokalno stanovništvo, već i posjetitelje zainteresirane za kulturu, povijest i identitet destinacije.

Hrvatska pošta, poštanski ured Topusko, predstavlja važan dio javne infrastrukture na području Općine Topusko, posebno u kontekstu svakodnevnog funkcioniranja lokalnog stanovništva, ali i u pružanju usluga turistima. Smješten u središtu mjesta omogućuje slanje i primanje pošiljaka, plaćanje računa, korištenje financijskih usluga te kupnju različitih proizvoda i usluga iz asortimana Hrvatske pošte. Osobito u turističkoj sezoni, dostupnost ovakve vrste servisa važna je za posjetitelje koji nemaju pristup digitalnom bankarstvu, žele poslati razglednicu, koristiti poštanske uplate ili preuzeti paket.

Na području destinacije djeluju **sportsko-rekreacijske udruge**; Nogometni klub Topusko, Kuglaški klub, Ribolovna udruga „Štuka“ Topusko, Lovačko društvo „Jelen“, Rekreativna biciklistička udruga Cikloni, Off Road Club Topusko, Planinarsko društvo Topusko.

Policijska postaja granične policije Gvozd pokriva područje općina Gvozd i Topusko. U nadležnosti Postaje granične policije Gvozd je sveukupno oko 680 km državnih, županijskih, lokalnih i ostalih prometnica, te državna granica u dužini od 34,1 kilometara. Postaja granične policije Gvozd graniči sa susjednom Republikom Bosnom i Hercegovinom te sa gradom Glina i općinama Lasinja i Vojnić. Na postajnom području nema graničnih prijelaza. Policijska postaja pruža operativno dežurstvo, temeljnu i kriminalističku policiju te referadu upravnih poslova. Referada upravnih poslova obavlja poslove prijavištva, izdavanje osobnih isprava, odobrenja za oružje te upravni postupak vezan uz državljanstvo i status stranaca. Policija ima važnu ulogu u razvoju destinacije Općine Topusko jer osiguranje sigurnosti i zaštite posjetitelja i lokalnog stanovništva direktno utječe na imidž destinacije i zadovoljstvo turista. Ključne uloge policije u tom procesu uključuju: održavanje sigurnosti, prevenciju i edukaciju, kontrolu prometa i regulaciju, osiguravanje kulturnih i sportskih manifestacija, podrške hitnim slučajevima, borbu protiv ilegalnih aktivnosti (trgovine ljudima, ilegalnog zapošljavanja, trgovine drogom, te zaštite kulturne baštine i prirodnih resursa od nezakonitih radnji) te jačanje imidža destinacije.

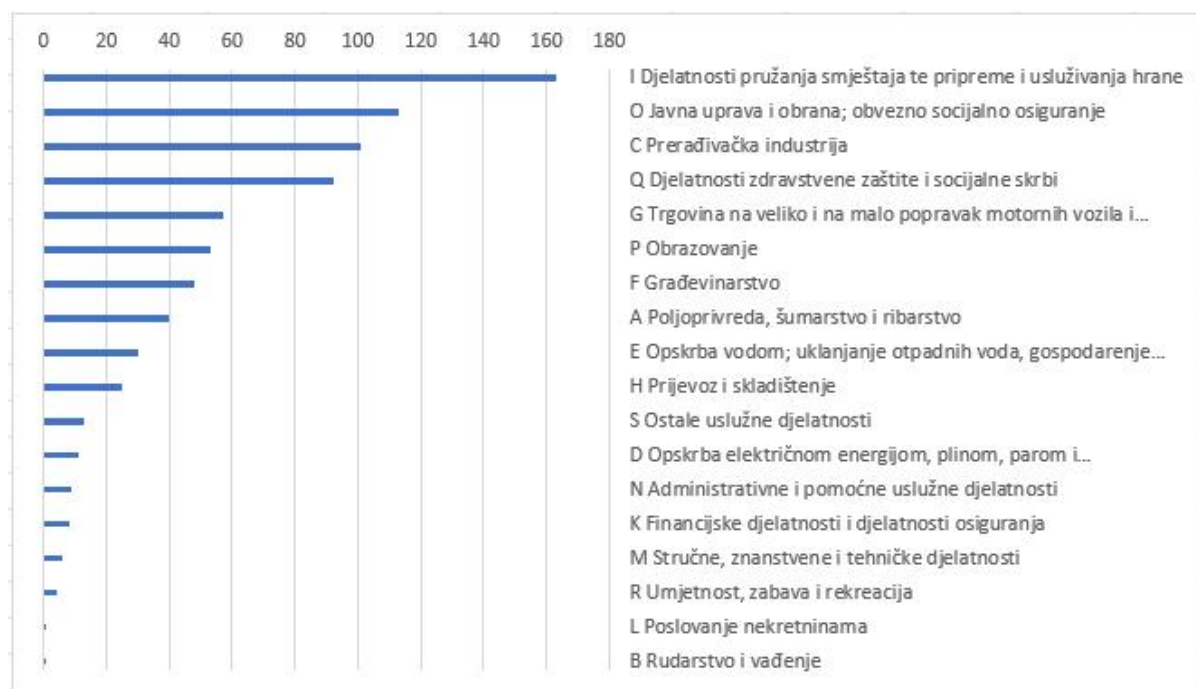
DVD Topusko je udruga koja posluje od 01.08.2001. godine. Aktivnosti DVD-a obuhvaćaju provođenje preventivnih mjera zaštite od požara i eksplozija, pružanje tehničke pomoći u prometnim nezgodama i opasnim situacijama te spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nepogoda i nezgoda. Vatrogasci imaju ključnu ulogu u razvoju turističkih destinacija jer sigurnost turista i zaštita imovine direktno utječu na imidž destinacije i zadovoljstvo posjetitelja. Neke od važnih uloga DVD-a uključuju: osiguranje sigurnosti turista, provođenje preventivnih mjera, pomoć u hitnim situacijama, spašavanje imovine i ljudi te suradnju s drugim službama. Prisutnost profesionalnog vatrogasnog sustava, koji djeluje brzo i učinkovito u kriznim situacijama, povećava povjerenje turista u destinaciju i doprinosi njegovoj atraktivnosti kao sigurnog odredišta.

Dom zdravlja Sisačko-moslavačke županije, Ispostava Topusko, je ustanova koja obavlja djelatnost primarne zdravstvene zaštite na području Općine Topusko. U svom sastavu ustanova ima sljedeće ordinacije: obiteljske medicine, dentalne zdravstvene zaštite, patronažnu zdravstvenu skrb, telemedicinsku ambulantu, RTG i UZV. Opća bolnica Dr. Ivo Pedišić u Sisku, najbliža je ustanova sekundarne zdravstvene skrbi koja pruža usluge kirurgije, interne medicine, pedijatrije, ginekologije i porodiljstva te hitne medicine i ima posteljne, dijagnostičke i druge mogućnosti prilagođene svojoj namjeni. Zgrada je pristupačna osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti.

2.10. Analiza stanja i potreba ljudskih potencijala

Prema NKD klasifikaciji zanimanja prema područjima djelatnosti, stanovništvo Općine Topusko najviše je bilo zaposleno u djelatnostima: I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane - 163 stanovnika, O Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje - 113 stanovnika, C Prerađivačka industrija - 101 stanovnik, Q Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi - 92, G Trgovina na veliko i na malo popravak motornih vozila i motocikala - 57 stanovnika, P Obrazovanje 53, F Građevinarstvo - 48 stanovnika te A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo - 40 stanovnika.

Slika 25. Zaposleni prema nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD) na području Općine Topusko 2021. godine. Izvor: DZS, Popis stanovništva 2021.

Tablica 20. Nezaposlene osobe po mjesecima u Općini Topusko u 2021., 2022., 2023. i 2024. godini

Red.br.	Prosjeak	2021.											
1.	110	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
		136	129	129	114	108	100	105	102	98	97	98	106
2.	117	2022.											
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
		107	130	129	132	103	102	108	108	107	112	134	132
3.	109	2023.											
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
		132	103	97	102	99	93	90	114	111	122	124	117
4.	105	2024.											
		119	124	128	122	111	88	94	93	97	94	93	94

Izvor: HZZ PU Sisak statistički izvještaj

Mjesečni podaci o izlascima iz evidencije nezaposlenih u razdoblju od siječnja do prosinca 2024., ukazuju na sezonalnost zapošljavanja, koja se očituje u povećanom zapošljavanju tijekom i ljetnih mjeseci. Tako je najveći broj izlazaka iz evidencije nezaposlenih zabilježen je u lipnju 2024. godine (23 radnika).

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u razdoblju od siječnja do kolovoza 2025. godine prijavljene potrebe za radnicima na razini djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane su bile najaktualnije tijekom mjeseca ožujka i travnja.

Tablica 21. Prijava potrebe za radnicima od siječnja do kolovoza 2025. godine

Potrebe za radnicima - oglašena radna mjesta	Broj traženih radnika siječanj - kolovoz 2025. godine								
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	Ukupno
Naftno-rudarski inženjer/naftno-rudarska inženjerka				2					2
Doktor medicine specijalist/doktorica medicine specijalistica fizikalne medicine i rehabilitacije	1		1					3	5
Fizioterapeut/fizioterapeutkinja							4	1	5
Radni terapeut/radna terapeutkinja							1		1
Nastavnik/nastavnica fizike			2						2
Nastavnik/nastavnica		1	2						3
Učitelj/učiteljica fizike	1								1
Učitelj/učiteljica matematike	1								1
Učitelj/učiteljica tehničke kulture	1								1
Odgojitelj/odgojiteljica predškolske djece	1		2			2			5
Ekonomski stručnjak/ekonomska stručnjakinja							1		1
Fizioterapeutski tehničar/fizioterapeutska tehničarka	1						5	1	7
Administrativni službenik/administrativna službenica					1		1		2
Skladištar/skladištarka			1						1
Pomoćni knjižničar/pomoćna knjižničarka						1			1
Kuhar/kuharica				3					3
Konobar/konobarica	1		4	5				1	11

Frizer/frizerka	1	1							2
Pomoćnik/pomoćnica u nastavi								3	3
Građevinar/građevinarka za održavanje							1		1
Automehaničar/automehaničarka	4	1						2	7
Električar/električarka		3							3
Rukovatelj/rukovateljica građevinskim strojevima						1			1
Vozač/vozačica viličara		5							5
Radnik/radnica za pomoć u kući						1			1
Čistač/Čistačica	1	1							2
Pralja								1	1
Berač/beračica poljoprivrednih proizvoda								30	30
Vrtlarski radnik/vrtlarska radnica		1							1
Radnik/radnica u ciglarstvu		8							8
Radnik/radnica u održavanju								2	2
Dostavljač/dostavljačica								2	2
Ukupno	7	7	32	11	2	38	13	11	121

Izvor: HZZ PU Sisak

2.11. Analiza komunikacijskih aktivnosti

Komunikacijske aktivnosti Turističke zajednice Općine Topusko imaju ključnu ulogu u predstavljanju destinacije, informiranju posjetitelja i lokalne zajednice, kao i u jačanju identiteta Topusko na regionalnoj i nacionalnoj razini. U okviru ovog poglavlja analizirani su postojeći komunikacijski kanali, učinkovitost digitalnog i tradicionalnog prisustva, suradnja s trećim stranama, kao i mogućnosti za unaprjeđenje informiranja i pozicioniranja destinacije u širem turističkom kontekstu.

Trenutno najučinkovitiji oblik komuniciranja je putem online kanala prvenstveno zbog globalnog dosega i širokog spektra korisnika. Topusko je kao destinacija predstavljena na službenoj web stranici Hrvatske turističke zajednice, Turističke zajednice Sisačko-moslavačke županije i na poddomeni HTZ-a www.croatia.hr.

Turistička zajednica Općine Topusko trenutno koristi nekoliko osnovnih komunikacijskih kanala. Glavni digitalni alat je službena web stranica (www.turizam-topusko.com), koja služi kao centralno mjesto za informiranje turista. Stranica je pregledna, odnosno stranica je organizirana u nekoliko

ključnih sekcija, uključujući informacije o povijesti, manifestacijama, gastronomskoj ponudi, smještaju te kontakt podacima za lokalne pružatelje usluga što omogućuje korisnicima da brzo pronađu relevantne informacije. Sadržaj je dostupan samo na hrvatskom jeziku i nije prilagođen osobama s invaliditetom, odnosno osobama s različitim vrstama poteškoća (vidne, slušne, motoričke, kognitivne). Temeljem navedenog, preporučuje se proširenje jezične ponude kako bi se obuhvatio širi krug inozemnih posjetitelja te se preporučuje unaprjeđenje web stranice na način da se implementira web pristupačnost u skladu s Direktivom (EU) 2016/2102 i međunarodnim standardima za pristupačnost web sadržaja, posebno WCAG 2.1 standardom razine AA (engl. Web Content Accessibility Guidelines) te da se omogući korisnicima s invaliditetom pristup informacijama odnosno sadržaju web stranice. Stranica sadrži i vizualnu prezentaciju ponude prikazujući prirodne ljepote, atrakcije, kulturne i povijesne znamenitosti područja destinacije što je važan alat promocije i informiranja koji pomaže turistima da dožive destinaciju već online, prije nego što ga posjete.

Turistička zajednica Općine Topusko također aktivno koristi društvene mreže te ima službenu Facebook i Instagram stranicu, putem kojih se redovito objavljuju informacije o manifestacijama, lokalnim atrakcijama i aktualnostima, čime se održava kontakt s postojećim i potencijalnim posjetiteljima. Društvene mreže pružaju mogućnost dvosmjerne komunikacije i brze reakcije na upite korisnika, no razina angažmana (broj lajkova, komentara i dijeljenja) je relativno niska u usporedbi s potencijalom, što upućuje na potrebu za osmišljavanjem sadržaja koji potiče interakciju i emocionalnu povezanost s destinacijom. Trenutno se ne koriste alati poput Google Ads ili Facebook Ads, što predstavlja neiskorišten potencijal za ciljano oglašavanje i dosezanje specifičnih tržišnih segmenata. Turistička zajednica Općine Topusko aktivno koristi digitalne alate za unaprjeđenje turističke ponude i promociju destinacije.

Jedan od važnih iskoraka u tom smjeru je implementacija Virtualnog vodiča TZO Topusko koji je trenutno u testnoj fazi, a koji će korisnicima omogućiti interaktivno upoznavanje s prirodnim i kulturnim znamenitostima destinacije iz udobnosti vlastitog doma. Dodatni iskorak u digitalnoj interpretaciji destinacije predstavlja uspostava "pametne destinacije" koji se ostvaruje kroz projekt "Pametna i održiva rješenja i usluge u Općini Topusko" koji je sufinanciran sredstvima Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost primjenjujući digitalne tehnologije za dobrobit građana, gospodarskih subjekata, posjetitelja i turista. Izrađene su web aplikacije prilagođene izvođenju na računalima i mobilnim uređajima za digitalnu interakciju, između ostalih izrađen je modul za objavu svih informacija, manifestacija i događanja od strane Općine, modul za pregled svih lokaliteta i turističkih atrakcija općine, modul za pretraživanje smještajnih kapaciteta na području općine, modul za podnošenje prijave komunalnom redaru, modul za mogućnost podnošenja zahtjeva, prijedloga i pritužbi prema Općini i dr.

Postojeći komunikacijski kanali na području destinacije je još e-mail komunikacija gdje se za upite i informacije može kontaktirati TZ Općine Topusko putem email adrese: info@tzotopusko.hr te telefonski kontakt gdje se za direktnu komunikaciju može nazvati Turističku zajednicu.

S druge strane, u pogledu korištenja tradicionalnih komunikacijskih alata i aktivnosti, Turistička zajednica Općine Topusko koristi promotivne materijale kao što su tiskane brošure, karte, plakati za organizaciju i promociju lokalnih događaja. Promotivni materijali su dostupni u lokalnim ugostiteljskim objektima, na recepciji Hotela, ustanovama i institucijama, a manifestacije koje se organiziraju ili podupiru od strane Turističke zajednice imaju promotivnu funkciju. Osim toga, Topusko sudjeluje na turističkim sajmovima uglavnom u sklopu promocije Sisačko-moslavačke županije. U pogledu suradnje s trećim stranama, Turistička zajednica ostvaruje kontakte s lokalnim

udrugama, školama i ustanovama te povremeno surađuje s medijima i regionalnom turističkom zajednicom. Međutim, suradnje s turističkim agencijama i influencerima su još uvijek na niskoj razini. Uvođenje sustavne suradnje s mikro-influencerima, kao i razvijanje baze kontakata za medijske objave, moglo bi doprinijeti većoj vidljivosti destinacije i stvaranju sadržaja koji je vjerodostojan i privlačan ciljanim skupinama. Informacije za turiste prikupljaju se kroz direktnu komunikaciju, partnerstva s lokalnim subjektima te korištenjem postojećih baza podataka. Glavne poruke koje se komuniciraju odnose se na očuvanu prirodu, bogatu kulturnu baštinu, mogućnosti za aktivni turizam i gostoljubivost lokalne zajednice. Učestalost komunikacije je neredovita, a sustav za analizu uspješnosti poruka i kampanja nije formalno uspostavljen. Stoga se preporučuje razvoj digitalnog newslettera, integracija alata za praćenje posjećenosti i angažmana te jačanje planiranja komunikacijskih aktivnosti. Marketinško pozicioniranje destinacije trenutno je najvećim dijelom usklađeno sa strategijama Sisačko-moslavačke županije i Hrvatske turističke zajednice. Ipak, postoji prostor za jače isticanje jedinstvenih atrakcija Topuskog kao dijela zdravstvenog turizma, posebno onih koje se odnose na održivi turizam i kulturnu baštinu. U tom smislu, važno je razviti jasne poruke, slogan i vizualni identitet koji će biti prepoznatljiv i usklađen s nacionalnim i regionalnim komunikacijskim smjernicama. Uključivanje u zajedničke promotivne projekte i nacionalne kampanje predstavlja priliku za jače pozicioniranje destinacije na širem tržištu. Zaključno, komunikacijske aktivnosti TZ Općine Topusko postavljene su na zdravim temeljima, ali zahtijevaju dodatna ulaganja, strateški pristup i bolje međusobno povezivanje kanala. Jačanje digitalne prisutnosti, sustavno korištenje tradicionalnih i suvremenih alata te razvoj suradnje s relevantnim dionicima ključni su koraci za unapređenje promocije i upravljanja destinacijom u skladu s ciljevima održivog i pametnog turizma.

2.12. Analiza konkurencije

Analiza konkurencije ključan je element u planiranju i razvoju turističke ponude destinacije Općine Topusko. Cilj ovog poglavlja je pružiti pregled konkurentskih destinacija unutar šireg regionalnog konteksta, sagledati njihove prednosti i izazove te utvrditi gdje se Topusko trenutno nalazi u odnosu na njih. Uzimajući u obzir kvantitativne pokazatelje poput broja dolazaka, noćenja i smještajnih kapaciteta, kao i kvalitativne aspekte poput razine turističke razvijenosti i atrakcijske osnove, moguće je identificirati prilike za unaprjeđenje lokalne turističke strategije. Ova analiza obuhvaća usporedbu Općine Topusko s destinacijama kao što su Grad Petrinja, Općina Vojnić i Općina Gvozd. Na taj način stvara se realna osnova za pozicioniranje Topuskog u regionalnoj turističkoj strukturi, identificiranje vlastitih komparativnih prednosti te definiranje smjerova budućeg razvoja.

Općina Vojnić

Trenutni smještajni kapaciteti na području općine Vojnić se odnose na 15 objekta različitih kategorija s oko 145 ležajeva. Problem je još uvijek nedostatak smještajnih kapaciteta, ali s obzirom na ranije godine vidi se napredak u njihovoj različitosti i njihovom ukupnom broju. S ciljem unaprjeđenja turističkih aktivnosti na području općine potrebno je utvrditi dosadašnji stupanj razvitka turizma iskazan pokazateljem iskorištenosti smještajnih kapaciteta.

Tablica 22. Ukupan broj dolazaka i noćenja na području općine Vojnić od 2019. do 2024.

GODINA	MJESEC	DOLASCI			NOĆENJA		
		Domaći	Strani	Ukupno	Domaći	Strani	Ukupno
2019.	01.01 – 31.12	345	658	1.003	901	1.758	2.659
2020.	01.01 – 31.12	444	226	670	1.280	379	1.659
2021.	01.01 – 31.12.	527	384	911	2.177	860	3.037
2022.	01.01. – 31.12.	402	493	895	899	1.586	2.485
2023.	01.01. – 31.12.	335	660	995	802	1.759	2.561
2024.	01.01. – 31.10.	357	587	944	801	1.665	2.466

Izvor: Plan upravljanja destinacijom Općine Vojnić

Glavne turističke atrakcije na području Općine Vojnić su vezani uz prirodnu i kulturnu baštinu Petrove Gore koja je zaštitni znak turističkog razvoja Općine. Na Petrovoj Gori nalaze se sljedeće turističke atrakcije: Spomenik na Petrovoj Gori, Centralna partizanska bolnica, Ornitološki park Petrovac, Lovački dom Muljava, poučne staze „Rimski put“ i „Kraljev put“, planinarska obilaznica „Petrova Gora“ i dr. Dio turističke ponude Općine Vojnić su stare utvrde (Otmić, Krstinja i Klokoč), mlinovi Žuti put na Radonji i Škrgića mlin na Vojišnici, cikloturističke rute (ukupno 6), ribolov na pastrvu i brojne druge. Područje Općine Vojnić svoju ponudu temelji na razvoju ruralnog, lovnog, kulturnog, tranzitnog, sportsko-rekreacijskog te cikloturizma.

Glavne manifestacije na području Općine Vojnić su „Zelena noć“, „Gljivarijada na Muljavi“ te sve popularnija „Petrova Gora trail“.

Općina Gvozd – snažan naglasak na memorijalni i kulturno-identitetski turizam (Jasenovac, Petrova Gora), te outdoor aktivnosti u šumskim i brdovitim predjelima. Slični razvojni izazovi kao Vojnić, ali sa nedostajućim smještajnim kapacitetima. Glavne atrakcije Općine Gvozd su Mlin „Sršnjak“ na rječici Trepći, botanički rezervat „Đon Močvar“, gradina Kiringrad, manifestacija „Đedova kosidba“ te seosko imanje Stari Dud.

Grad Petrinja

Petrinjsko područje kao i područje Topuskog ima termalne izvore, ali su trenutno samo turistički potencijal. Dolazak turista u Petrinju od 2017. godine bilježio je stalan i siguran rast, ali u pandemijskoj godini se smanjio, no nakon razornog petrinjskog potresa dolasci turista padaju za 82 posto u odnosu na pandemijsku godinu odnosno 87 posto u odnosu na najuspješniju 2019. godinu. Petrinja ima turistički potencijal za razvoj sportskog turizma u vidu planinarenja, nordijskog hodanja ili rekreacije u prirodi. Na području Petrinje nalazi se Hrastovačka gora s najvišim vrhom Cepelišem

na kojemu postoji i planinarski dom. Osim planinarenja, na ovome je području moguće uspostaviti hodačke rute te organizirati branje kestena i gljiva, a smještajni kapaciteti broje 160 kreveta u 27 objekata. Petrinjsko je područje pogodno i za razvoj vjerskog turizma, u što se uklapa trasiranje tematske turističke staze Camino Banovina po uzoru na poznatu stazu Camino de Santiago. Zrinska gora šumovito je područje s utvrdom Zrin kao potencijalom za razvoj različitih vidova turizma. Podno Zrinske gore nalaze se utvrda Gvozdansko te selo Komora kao turistički potencijali čijim bi se razvojem oživio kraj i na taj način sačuvala njegova kulturna i povijesna baština. Budući da je Zrinska gora područje zanemarivog svjetlosnog zagađenja, moguće je vidjeti zvjezdano nebo, što u urbanim, ali i modernim ruralnim sredinama danas gotovo nemoguće.

Na području grada Petrinje ima 27 registriranih privatnih iznajmljivača koji sveukupno imaju 238 ležajeva (221 osnovna i 17 pomoćnih); 13% više u odnosu na isto razdoblje u 2023. Na ruralnom području smještaj imaju sljedeći poduzetnici: Korablja Tišinić u Taborištu (sobe), OPG Ivančica Kudlek – Capriccia centar u Nebojanu (ruralna kuća za odmor i robinzonski smještaj – šatori), Mlinski kamen u Brestu Pokupskom (sobe), Vučinić Saša u Gornjoj Bačugi (kuća za odmor), OPG Softić Željko (apartman, sobe), Unina mala kuća u Hrastovici (kuća za odmor), drvena kuća Babylonica u Moštanici, hostel Ekološki centar Vrata Zrinske gore u Prnjavoru Čuntićkom, Kuća za odmor House Kupa MB u Maloj Gorici, Karma agro (kuća za odmor) u Blinji. Od 1.1.2024. do 31.10.2024. ostvareno je 1.854 dolazaka i 9.415 noćenja (strani gosti ostvarili su 624 dolazaka i 4.460 noćenja; domaći gosti 1.230 dolazaka i 4.955 noćenja). U 2023. godini u razdoblju od 1.1. do 15.10.2023. godine ostvareno je 1.701 dolazak i 10.415 noćenja (strani 387 dolazaka i 3.448 noćenja; domaći 1.314 dolazaka i 6.967 noćenja). U tekućoj godini ostvareno je 9% više dolazaka i 10% manje noćenja u odnosu na 2023. godinu.

2.13. Anketni upitnik

U svrhu aktivnog uključivanja turista i lokalnog stanovništva u izradu Plana upravljanja turističkom destinacijom Općine Topusko, odabrana je metoda prikupljanja statističkih podataka putem anketnog upitnika. Anketa je izrađena putem alata za izradu i analizu anketnih upitnika EUSurvey. Anketni upitnik je distribuiran i putem službenih internetskih stranica Općine Topusko i Facebook stranice Turističke zajednice Općine Topusko te direktnim kontaktom putem e-maila. Dobiveni rezultati iz anketnog upitnika poslužit će kao temelj za donošenje strateških odluka koje će omogućiti bolje upravljanje destinacijom, optimalno korištenje lokalnih resursa, oblikovanje jasnijeg identiteta Općine Topusko, ali i za izračun obveznih pokazatelja održivosti destinacije Općine Topusko. Anketa za lokalno stanovništvo i turiste provedena je s ciljem prikupljanja mišljenja, stavova i prijedloga građana Općine Topusko i posjetitelja o zadovoljstvu turizmom i utjecaju turizma na kvalitetu života. Ukupno je zaprimljeno 66 odgovora, što predstavlja zadovoljavajući uzorak za kvalitativnu analizu lokalnog stanja i potencijala turističkog razvoja destinacije.

U daljnjem tekstu opisana je analiza odgovora koji su tematski podijeljeni u tri cjeline: Identifikacijska pitanja, Zadovoljstvo turizmom te Utjecaj turizma na kvalitetu života.

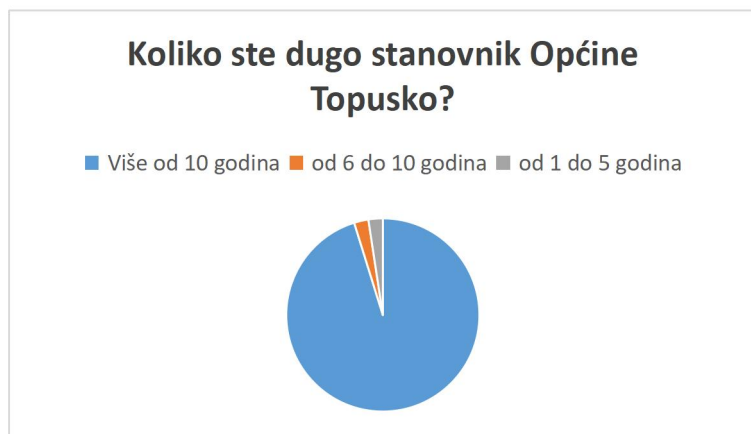
1. Imate li stalno prebivalište na području općine Topusko?

Od ukupno 66 ispitanika, 42 su se izjasnili da imaju prebivalište na području Općine Topusko.

2. Koliko ste dugo stanovnik općine Topusko?

Ukupno 95,2 % ispitanika živi na području Općine Topusko dulje od 10 godina, dok od 1-5 godina živi 2,4 %, a preostalih 2,4 % od 6-10 godina. Sukladno tome, u uzorku postoji prevlast ispitanika koji žive na području Općine Topusko dulje od 10 godina, što daje visoku reprezentativnost mišljenja dugogodišnjih stanovnika koji bolje poznaju lokalne specifičnosti, tradiciju i izazove lokalne zajednice.

Grafikon 4. Odgovor na pitanje „Koliko ste dugo stanovnik Općine Topusko?“.

Izvor: Anketni upitnik, obrada autora

3. Spolna struktura ispitanika pokazuje da je 69,7 % ispitanika ženskog spola, 28,8 % muškog, dok se 1,5 % nije izjasnilo o spolu.

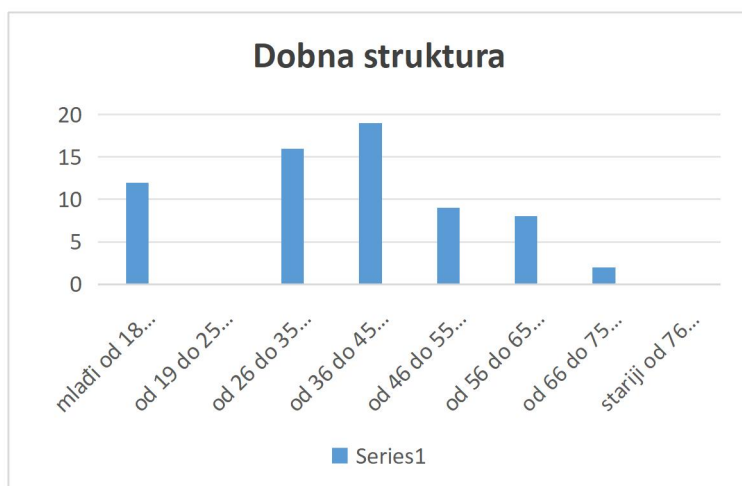
Grafikon 5. Spolna struktura

Izvor: Anketni upitnik, obrada autora

4. Dobna struktura ispitanika pokazuje da najveći udio čine osobe u dobi od 36 do 45 godina (28,8 %), što upućuje na prevlast ispitanika srednjih godina u uzorku. Slijede ih ispitanici u dobi od 26 do 35 godina (24,2 %) te mlađi od 18 godina (18,2%). Udio starijih od 46 godina je manji, u kategoriji 46 do 55 iznosi 13,6 %, u kategoriji 56 do 65 godina iznosi 12,1%, a od 66 do 75 godini iznosi 3,0%. Nema ispitanika u dobnoj skupini od 19 do 25 godina niti starijih od 76. Ovakva raspodjela sugerira da su u ispunjavanju ankete najviše sudjelovali pojedinci u zreloj životnoj dobi.

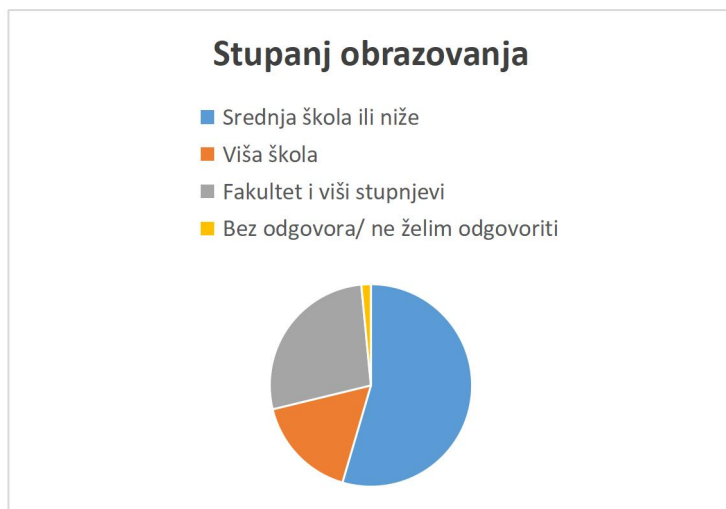
Grafikon 6. Dobna struktura

Izvor: Anketni upitnik, obrada autora

5. Obrazovna struktura ispitanika pokazuje da najveći udio čine osobe sa srednjom školom ili nižim stupnjem obrazovanja (54,5 %), dok ih 27,3 % ima završen fakultet ili viši stupanj obrazovanja. Višu školu završilo je 16,6 % ispitanika, dok se 1,5 % nije željelo izjasniti o svom obrazovanju. Ovakva raspodjela ukazuje na relativno uravnoteženu zastupljenost između srednje i visokoobrazovanih osoba u anketnom uzorku.

Grafikon 7. Stupanj obrazovanja

Izvor: Anketni upitnik, obrada autora

6. Mjesečna primanja kućanstva

Najveći broj ispitanika, njih 27,3 %, ima mjesečna primanja u rasponu od 2001 do 3000 eura, dok ih 12,1% zarađuje između 1001 i 100 eura te isto tako 12,1% zarađuje od 3.001 do 4.000 eura. Slijedi 9,1 % ispitanika s prihodima od 1501 do 2000 eura te 9,1 % u rasponu od 4001 do 5000 eura. Najmanji udio čine oni s prihodima do 500 eura (4,5 %). Nešto više od 25,7 % ispitanika nije znalo ili nije željelo odgovoriti na pitanje o prihodima. Ovi podaci ukazuju na to da većina ispitanika pripada srednjem dohodovnom razredu.

Grafikon 8. Mjesečna primanja

Izvor: Anketni upitnik, obrada autora

7. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom

Rezultati istraživanja pokazuju raznoliku raspodjelu stavova ispitanika u pogledu zadovoljstva turizmom u lokalnoj zajednici. Najveći udio, njih 42,4 %, izjasnilo kao zadovoljni trenutnim stanjem turizma, vrlo zadovoljnih je 13,6 %. S druge strane, 27,3 % ispitanika se osjeća djelomično nezadovoljno, a 16,6 % potpuno nezadovoljno. Ovakva struktura odgovora sugerira da postoji određeni prostor za unapređenje turističke ponude i aktivnosti u zajednici, ali i da značajan dio stanovništva prepoznaje pozitivne pomake.

Grafikon 9. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom

Izvor: Anketni upitnik, obrada autora

8. Vama i/ili članovima Vaše uže obitelji turizam je:

Prema odgovorima ispitanika, razvidno je da turizam ne predstavlja značajan izvor prihoda za većinu ispitanika. Čak 93,9 % navodi da nema nikakav prihod od turizma, što ukazuje na nisku razinu uključenosti u turističke aktivnosti. S druge strane, 4,5 % ispitanika ostvaruje dodatni prihod od turizma, što pokazuje da manji dio stanovništva koristi turističke aktivnosti kao dopunu osnovnom prihodu. Samo 1,5 % ispitanika navodi da im je turizam glavni izvor prihoda, što je vrlo mali udio i ukazuje na ograničenu gospodarsku ovisnost o turizmu. Ovi podaci sugeriraju da postoji prostor za razvoj turizma, no trenutno on nije prepoznat kao važan gospodarski oslonac kod većine ispitanika.

Grafikon 10. Turizam kao izvor obiteljskog prihoda

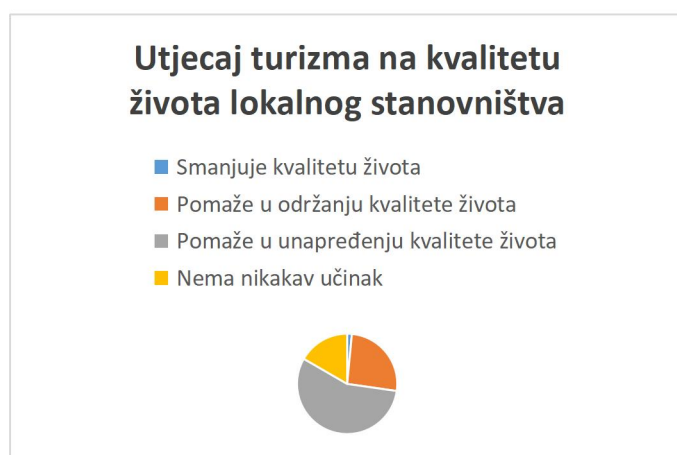

Izvor: Anketni upitnik, obrada autora

9. Utjecaj turizma na kvalitetu života lokalnog stanovništva

Odgovori ispitanika pokazuju da turizam ima uglavnom pozitivan utjecaj na kvalitetu života lokalnog stanovništva. Najveći broj ispitanika, njih 56,1%, smatra da turizam pomaže u unapređenju kvalitete života, što ukazuje na percepciju o turističkom razvoju kao faktoru koji doprinosi boljem standardu, povećanju potrošnje, većim mogućnostima zapošljavanja te realizaciji drugih razvojnih aktivnosti kojima se doprinosi povećanju kvalitete društvenog i gospodarskog razvoja na području Općine Topusko. Dodatnih 25,7% ispitanika navodi da turizam pomaže u održanju kvalitete života, što također ukazuje na stabilan i koristan doprinos sektora u svakodnevnom životu zajednice. Zanimljivo je da nitko od ispitanika ne smatra da turizam smanjuje kvalitetu života, što je vrlo pozitivan pokazatelj o percepciji turizma. Manji broj ispitanika, 16,6 %, smatra da turizam nema nikakav učinak, dok 1,5% ispitanika smatra da smanjuje kvalitetu života. Ukupno gledano, podaci upućuju na to da turizam ima pretežno pozitivan utjecaj na razvoj destinacije, s velikim potencijalom za daljnji doprinos poboljšanju životnih uvjeta.

Grafikon 11. Utjecaj turizma na kvalitetu života lokalnog stanovništva

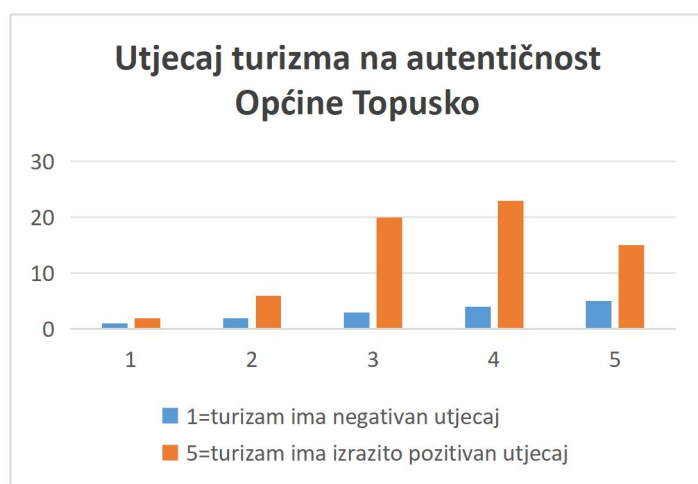

Izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obrada autora

10. Kako turistički razvoj utječe na duh općine Topusko, na njenu autentičnost?

Odgovori ispitanika pokazuju izrazito pozitivan stav prema ulozi turizma u oblikovanju lokalne zajednice. Najveći broj ispitanika (30,3 %) smatra da turizam ima umjereno pozitivan utjecaj, 34,8% pozitivan utjecaj, dok 22,7 % ocjenjuje da je njegov utjecaj izrazito pozitivan. Time je jasno da više od 85% sudionika istraživanja vidi turizam kao faktor koji doprinosi jačanju duha mjesta, njegovoj otvorenosti i očuvanju lokalnog identiteta. Manji broj ispitanika, 9,1 %, procjenjuje da turizam nema ni pozitivan ni negativan učinak, te 3,03% ispitanika je ocijenilo da turizam ima izrazito negativan utjecaj, što može upućivati na slabiju osobnu uključenost u turistička događanja ili negativnu percepciju promjena. Zaključno, odgovori ukazuju da turizam u percepciji lokalnog stanovništva ne narušava duh zajednice, već ga naprotiv obogaćuje i podržava njegovu vitalnost, pri čemu ne postoje izraženi negativni stavovi vezani uz njegove negativne posljedice.

Grafikon 12. Utjecaj turizma na autentičnost Općine Topusko

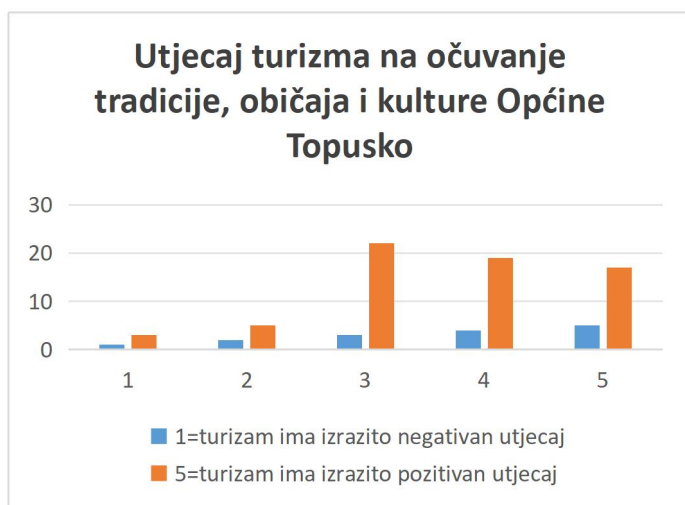

Izvor: Anketni upitnik, obrada autora

11. Prema Vašem mišljenju, kako turistički razvoj utječe na očuvanje tradicije, običaja i kulture općine Topusko?

Odgovori ispitanika pokazuju da lokalno stanovništvo turizam percipira kao pozitivan čimbenik u očuvanju kulturne baštine. Najveći udio ispitanika, njih 33,3 %, smatra da turizam ima dobar utjecaj, dok 28,8 % navodi da je taj utjecaj pozitivan, a 25,7% izrazito pozitivan utjecaj. Zajedno, to čini više od 87,8 % pozitivnih odgovora, što jasno govori o percepciji turizma kao poticaja za valorizaciju i očuvanje materijalne i nematerijalne kulturne baštine na području Općine Topusko. Dok s druge strane 7,5% ispitanika smatra da turizam ima negativan utjecaj, dok 4,5% smatra da turizam ima izrazito negativan utjecaj. Ovakvi rezultati govore u prilog tome da turizam ne ugrožava kulturu zajednice i prepoznat je kao alat za njezinu revitalizaciju i promociju. Zaključno, prema mišljenju većine ispitanika, turizam doprinosi očuvanju identiteta mjesta i njeguje lokalne vrijednosti, što dodatno potvrđuje spremnost zajednice da turizam prihvati kao važan dio gospodarskog, društvenog i kulturnog razvoja.

Grafikon 13. Utjecaj turizma na očuvanje tradicije, običaja i kulture Općine Topusko

Izvor: Anketni upitnik, obrada autora

12. Prema Vašem mišljenju, brine li turizam dotične destinacije na očuvanje prirode i okoliša?

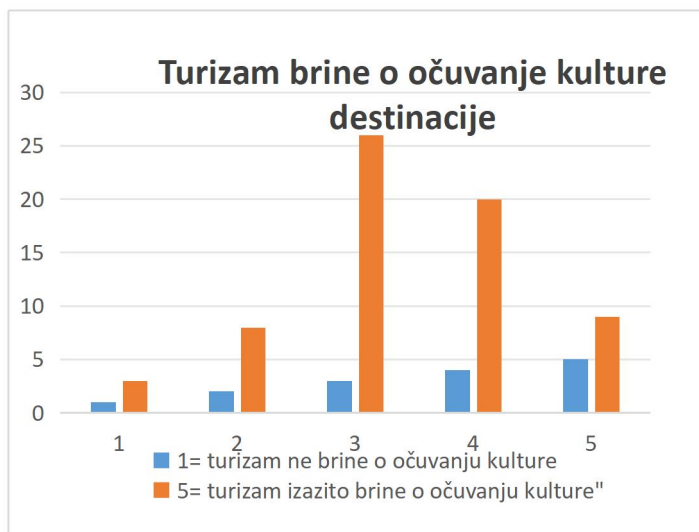
Grafikon 14. Utjecaj turizma na očuvanje prirode i okoliša

Izvor: Anketni upitnik lokalnog stanovništva, obrada autora

13. Prema Vašem mišljenju, brine li turizam o očuvanju kulture dotične destinacije?

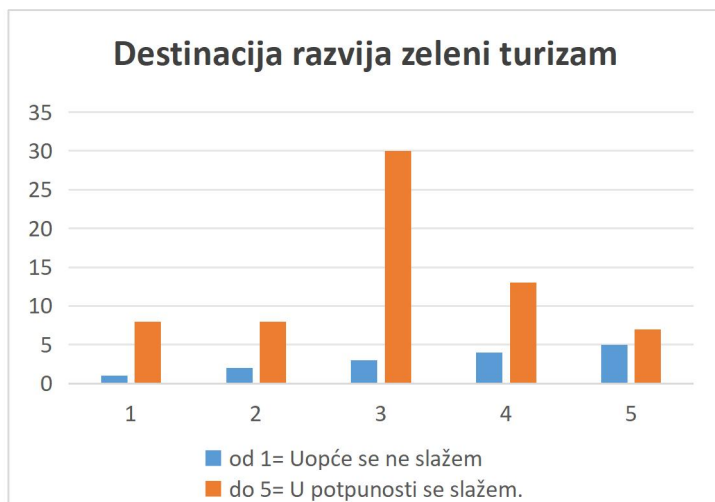
Grafikon 15. Utjecaj turizma na očuvanje kulturne destinacije

Izvor: Anketni upitnik, obrada autora

14. Primjećujem da naša destinacija razvija zeleni turizam.

Grafikon 16. Razvoj zelenog turizma u općini Topusko

Izvor: Anketni upitnik, obrada autora

15. Koliko često se susrećete s turistima na ovom području?

Grafikon 17. Učestalost susreta lokalnog stanovništva s turistima

Izvor: Anketni upitnik, obrada autora

Najveći udio ispitanika (62,1 %) navodi da dolazi u kontakt s turistima povremeno, svakodnevno 25,8%, dok 10,6% izjavljuje da to čini rijetko. Vrlo mali broj, samo 1,5 %, tvrdi da nikada nije u kontaktu s turistima. Ovi podaci sugeriraju da turizam na području Općine Topusko postoji, ali njegova prisutnost nije intenzivna. Većina stanovništva doživljava ga kao povremenu pojavu, što može upućivati na ograničeni obujam turističkih aktivnosti, sezonalnost, nedovoljno razvijenu turističku ponudu i sl.

16. Koje su glavne prednosti koje turizam donosi/može donijeti Vašoj lokalnoj zajednici?

Odgovori ispitanika u pitanju istraživanja glavnih prednosti koje turizam može donijeti na područje destinacije Općine Topusko su sljedeći:

- Veća vidljivost na turističkoj karti, otvaranje novih radnih mjesta, boljitak zajednice
- Upoznavanje sa povijesnom i kulturnom baštinom općine Topusko kao i prepoznavanje termalne vode kao jednog od središnjeg pokretača turizma u Topuskom.
- Ekonomski benefiti, unaprijeđenje razvoja mjesta, prepoznatljivost mjesta kao turističke destinacije, privuci nove stanovnike, zadržati mlade ljude u mjestu
- Prodaja proizvoda lokalnih OPGovaca, najam apartmana.
- Više prihoda osobama koje se bave djelatnostima koje bi mogle biti povezane s turizmom
- Više sadržaja i naravno mogućnost dodatne zarade.
- Zaposlenost mladih i njihov ostanak.
- Razvoj gospodarstva, društvenog sadržaja, općeniti razvoj i praćenje navedenih grana uz bok sa drugim županijama
- Može donijeti više stanovništva i povratak mladih u Topusko
- Daljnji napredak i boljitak za Topusko i okolicu
- Prihodi, prepoznatljivost, nova radna mjesta, sveukupni razvoj

- Više radnih mjesta, razvoj općine i okolnih sela, ulaganje u više projekata stanovništva

17. Koji su najveći problemi koje turizam donosi/može donijeti Vašoj lokalnoj zajednici?

Najčešće spominjani problemi koje bi eventualno intenzivniji turistički razvoj mogao donijeti su u domenama:

- Masovnost i sve što donosi sa sobom, nestašica vode, smanjenje el. Energije.
- Kupnja nekretnina od strane turista (stranaca) koja će služiti za apartmane (budući da si mogu to priuštiti) dok domaće mlade obitelji nemaju sredstava za takav poduhvat.
- Ugrožavanje prirode i nečistoća okoliša.
- Pojačati rad komunalnih redara koji će turiste dovesti u red bar toliko da se ne parkiraju po zelenim površinama. Jednostavno ne pokazuju znakove kulture i ne cijene povijest ovoga mjesta.
- Podizanje cijena (prvenstveno cijene nekretnina pa sve ostalo..).
- Manjak sigurnosti.
- Rast cijena koje lokalno stanovništvo ne može pratiti.
- Mjesto se premalo i presporo razvija.

2.14. Izvješće o analizi stanja

Na području Općine Topusko smještajnu uslugu čini 52 registrane fizičke/pravne osobe za iznajmljivanje smještaja, s ukupno 59 objekata, 209 smještajnih jedinica i 438 kreveta. Smještajni objekti su različitih stupnjeva kategorizacije, pri čemu najviše prevladavaju objekti s 3 zvjezdice. Najveći smještajni kapacitet se odnosi na hotelski i lječilišni kompleks. Prema podvrsti najviše su zastupljeni apartmani i kuće za odmor. Analiza postojećih smještajnih kapaciteta pokazuje da se najveća koncentracija objekata nalazi u mjestu Topusko, a ostatak u Hrvatskom Selu, Velikoj Vranovini i Gređanima. Turistički promet raste svake godine, a u ukupnom prometu prednjače domaći turisti s više od polovice udjela u dolascima i noćenjima. Ukupan broj dolazaka u 2024. godini iznosio je 2 004 turista, dok je ukupan broj noćenja iznosio 28 822. Prosječno vrijeme trajanja boravka je 4 dana.

Ugostiteljsku ponudu Općine Topusko čini desetak ugostiteljskih objekata, pretežito u Hotelu Toplica i općinskom središtu mjesta Topusko. Pretežito se radi o ugostiteljskim objektima koji poslužuju piće, dok samo nekoliko pruža uslugu pripreme hrane. Od važnosti za prostor Općine Topusko je Restoran Toplica, Restoran ban Josip Jelačić, Vila Zelengaj koji nude autentičnu gastronomsku ponudu destinacije.

Područje Općine Topusko svoju ponudu temelji prvenstveno na **razvoju lječilišnog i wellness turizma, kongresnog turizma te eno-gastronomskog turizma.**

Glavne turističke atrakcije na području Općine Topusko su vezane uz kulturno-povijesnu i prirodnu baštinu. U Općini Topusko nalaze se sljedeće turističke atrakcije: Cistercitski portal u parku Opatovina i povijesna cjelina naselja Topusko koja predstavljaju zaštićeno kulturno dobro, Draškovićeve podrumi, Stambena kuća u Glinskoj ulici br. 1, Vrtlarska kuća u parku Opatovina, Parohijska kuća, kompleks Blatnih kupki, zgrada stare pošte, zgrada stare škole, Kamena spomenica, Sofijina kada, rimski spomenici, arheološki lokalitet Turska kosa, Lapidarij, Sunčani sat, Žrtvenik Jupiteru, crkve i kapele.

Glavne manifestacije na području Općine Topusko su: Kraljica jezera – Ljeto u Topuskom, TOPusko Gastro Fest, Dani meda – „Zlatna pčela Topusko“, Vidovo, Gljivarijada, Kestenijada, Fašnik, Biciklijada „Putevima bana Jelačića“, Biciklistička utrka „Gravel/ MTB“, Rekreativna biciklijada Bike& Pool, X-Duatlon, TOPusko Kids Race, rafting rijekom Glinom, Sprint orijentacijska utrka, Večer klapa, Noć muzeja, Dani europske baštine, Dani kruha i zahvalnosti.

Na području Općine nisu registrirane turističke agencije i ponuda turističkih vodiča je skromna i pretežito organizirana, sukladno dogovoru sa turistima. Turistička zajednica djeluje u sjedištu mjesta Topusko.

Prirodna baština koja predstavlja resurs za budući razvoj, atraktivnost i održivost destinacije. U prirodne atrakcije ubrajaju se termalni izvori, izvori pitke vode, Nikolino brdo, Engleski park, šetnice, rijeka Glina, mlinovi (vodenice). Na području Općine Topusko nalazi se dio zaštićenog područja koja se odnose na značajni krajobraz Petrova Gora koji je zaštićen zbog očuvanja cjelovitosti i prirodnog sastava šumskog staništa, potočnih dolina te krajobraznih i kulturno-povijesnih vrijednosti područja Petrove Gore. To su šumska područja u kojima prevladavaju šume bukve, običnog graba, hrasta kitnjaka i pitomog kestena koje čine područje s jedinstvenim šumskim ekosustavima i staništima različitih biljnih i životinjskih vrsta kao i brojnih vrsta gljiva.

Materijalna i nematerijalna kulturna baština važan su dio turističke ponude Općine Topusko. Unutar Registra kulturnih dobara RH nalazi se ukupno 8 zaštićenih kulturnih dobara, i to: Arheološko nalazište Slavsko Polje, Arheološko nalazište Turska Kosa, Kompleks ruševina cistercijske opatije, Kulturno - povijesna cjelina grada Topusko, Memorijalno mjesto zgrade restorana lječilišta, Misal cistercita, Ostatci staroga grada Pernika i Tradicijska okućnica na kbr. 21.

Nematerijalna kulturna baština ovog kraja također je izuzetno vrijedna i raznolika te se prenosi generacijama kroz svakodnevni život i tradicijske vještine stanovništva.

U komunalnu infrastrukturu ubrajaju se ceste, javne površine, vodovod i kanalizacija, rasvjeta, telekomunikacije te energetska i druga infrastruktura koja doprinosi boljoj kvaliteti života i funkcioniranju gospodarskih djelatnosti Općine Topusko. S obzirom na to da je područje Općine neravnomjerno naseljeno, postojeća cestovna mreža je prilagođena postojećim potrebama. Najveći problem prometnog sustava na području Općine su tehničke karakteristike lokalnih i nerazvrstanih cesta, odnosno uski kolnici bez rješenja odvodnje uz visoke troškove održavanja. Usluga javnog prijevoza je dostupna, ali učestalost usluge nije dostatna. Općinsko središte kao turistički najposjećenije naselje, ima uređene parkirališne zone. Veći dio Općine Topusko priključeno je na javnu vodoopskrbnu mrežu. Sustav odvodnje na području Općine nije dostatno razvijen pa se stanovništvo u većini naselja oslanja na septičke jame ili se fekalne vode jednostavno ispuštaju u okoliš bez ikakvog pročišćavanja. Odvoz otpada se obavlja se jedanput tjedno u užem centru Topuskog, a jednom u dva tjedna u ostalim naseljima. Na području Općine Topusko jedan je poštanski ured koji radi tijekom cijele godine. Sve građevine na području Općine priključuju se na nepokretnu TK mrežu te opremaju telekomunikacijskom instalacijom kapaciteta i izvedbe prilagođene njihovoj veličini i namjeni. Mobilna pokrivenost Općine Topusko općenito je dobra, a vodeći telekomunikacijski operateri osiguravaju 4G mreže u većini područja, dok je 5G mreža prisutna u mjestu Topusko.

Prilagođavanje infrastrukture destinacije osobama s posebnim potrebama nije sveprisutna što znači da je potrebno raditi na stjecanju osnovnih znanja o komunikaciji i usluživanju osoba s različitim vrstama invaliditeta. Potrebna je prilagodba mrežnih stranica slijepim i slabovidnim osobama i osobama s drugim ograničenjima. Prilagođavanje infrastrukture, odnosno otklanjanje arhitektonskih

barijera u prostoru, nije uvijek i svugdje moguće zbog specifičnosti povijesne arhitekture naselja stoga je potrebno raditi na stjecanju osnovnih znanja o komunikaciji i usluživanju osoba s različitim vrstama invaliditeta.

Hotelsko-lječilišni kompleks na više ulaza ima prilagođen prilaz za invalidska kolica, dizala te u hodnicima postoje prilazne i podizne rampe za invalidska kolica kao fiksna pomagala za premošćivanje stepenica kako bi se osobama s ograničenom pokretljivošću omogućio lakši pristup. Za ulazak u bazene i kade postoje fiksna i mobilna bazenska dizala koje osobama s invaliditetom i teško pokretnim osobama olakšava ulazak i izlazak iz vode.

U Topuskom su na javnim parkiralištima osigurana mjesta za osobe s invaliditetom. Infrastruktura za osobe s invaliditetom na području Općine Topusko nije sustavno razvijena. Većina turističkih objekata, uključujući smještajne kapacitete, ugostiteljske objekte i kulturno-povijesne atrakcije, nije u potpunosti prilagođena osobama s poteškoćama u kretanju.

Na području Općine Topusko djeluje Dječji vrtić, Osnovna škola Vladimira Nazora i Srednja škola. U središtu mjesta Topusko nalazi se Dom zdravlja, ispostave HZZ-a, HZMO, CZSS i DVD. Policijska postaja se nalazi u Vrginmostu. Uz navedeno, Topusko ima bankomate, ljekarnu, benzinsku postaju, autobusni kolodvor, trgovine mješovitom robom, tržnicu i druge uslužne obrte (frizer i sl.).

Trenutno najučinkovitiji oblik komuniciranja je putem online kanala prvenstveno zbog globalnog dosega i širokog spektra korisnika te nižih troškova. Područje Općine Topusko je kao destinacija predstavljen na službenoj web stranici Hrvatske turističke zajednice i Turističke zajednice Sisačko-moslavačke županije te ima vlastitu web stranicu www.turizam-topusko.com. Turistička zajednica Općine Topusko ima službenu Facebook i Instagram stranicu.

3. POTENCIJAL ZA RAZVOJ I PODIZANJE KVALITETE TURISTIČKIH PROIZVODA

Turistička ponuda Općine Topusko temelji se na bogatoj prirodnoj, kulturnoj i povijesnoj baštini, što pruža snažne temelje za njezin daljnji razvoj. Ulaganjem u kvalitetu i diversifikaciju turističkih proizvoda moguće je povećati atraktivnost destinacije, produžiti turističku sezonu te privući različite ciljne skupine turista. Sustavno unaprjeđenje usluga, osmišljavanje novih doživljaja i korištenje suvremenih digitalnih alata ključni su koraci u jačanju konkurentnosti na domaćem i međunarodnom tržištu. Portfelj turističkih proizvoda proizlazi iz resursa i atrakcija kojima destinacija raspolaže. Sustav turističkih proizvoda predstavlja skup komplementarnih grupa i modaliteta koji turistima različitih profila mogu omogućiti sadržajan i zanimljiv boravak na području destinacije Općine Topusko. U nastavku se opisuje svaki od proizvoda.

Turistički proizvod	Razvojni potencijal	Marketinški potencijal
Kulturne atrakcije	Kulturne atrakcije obuhvaćaju, zaštićena kulturna dobra (8 prema popisu iz Registra), povijesnu cjelinu naselja Topusko i sakralne objekte.	Fizička dostupnost kulturnih atrakcija mogla bi dodatno biti unaprijeđena kvalitetnijom prometnom infrastrukturuom i turističkom signalizacijom. Informacije o lokacijama su dostupne putem internetskih portala i društvenih mreža. Posebne promotivne kampanje istaknule bi značaj kulturne baštine, a uvođenjem lokalnih vodiča obogatila bi se iskustva posjetitelja.
Prirodne atrakcije	Prirodne atrakcije, poput termalnih izvora, izvora pitke vode, rijeke Gline, Nikolinog brda, parkova, Petrove gore imaju izvanredan razvojni potencijal zbog raznolikih izletničkih opcija, što povećava njihov značaj za privlačenje (eko)turista. Proširenje prihvatnih kapaciteta i dodatni sadržaji, poput informativno-edukativnih, posjetiteljskih centara, povećali bi privlačnost. Destinacija ima potencijal biti dio šire mreže prirodnih atrakcija u okruženju, što može povećati interes šire publike i poticati suradnju s okolnim destinacijama.	Promocija prirodnih atrakcija oslanja se na digitalne alate i suradnju s turističkim agencijama. Informacije o zaštićenim lokalitetima dostupne su putem službenih stranica.

Outdoor aktivnosti radi cjelogodišnje ponude	Outdoor aktivnosti na području destinacije imaju snažan razvojni potencijal zbog sezone fleksibilnosti, od biciklizma, pješčenja, jahanja, ribolova, lovstva, raftinga, kajakarenja i adrenalinskih sportova. Potrebno je nastaviti razvijati tematski i selektivni turizam: aktivni, kulturni, zdravstveni, sportski, obiteljski. Cilj je produženje boravka i smanjenje sezonalnosti putem sadržaja otvorenih i zatvorenih prostora, manifestacija, edukativnih ruta, gastronomskih događanja i outdoor aktivnosti.	Dostupnost outdoor atrakcija osigurana je djelomično oznakama na terenu. Informacije o rutama su dostupne putem turističke zajednice i web stranice Turističke zajednice Općine Topusko. Biciklističke i pješačke rute dostupne su putem specijaliziranih tiskanih brošura i karata koje su ujedno objavljene na webu Turističke zajednice. Predlaže se web i tiskana promocija na engleskom i njemačkom jeziku, čime bi se dodatno povećava privlačnost destinacije.
Gastronomski turizam	Lokalni specijaliteti i domaća kuhinja temelj su gastronomskog turizma destinacije. Predlaže se prezentacija ponude lokalnih OPG-ovaca sa širim sustavom ponude autohtonih proizvoda putem kušaona, konoba, i sl, čime bi se povećala privlačnost za turiste koji bi htjeli probati okuse i mirise lokalne destinacije.	Promocija hrane putem Gastro festivala, manifestacija, sajмова i radionica povećava privlačnost. Suradnja s poznatim gastro vodičima doprinosi boljoj vidljivosti.
Događaji i manifestacije	Manifestacije poput Kraljice jezera, Dani meda, Gastro festivala, Glazbenih večeri, Proslave sv. Vida, Fašnika, imaju veliki potencijal za privlačenje posjetitelja tijekom cijele godine. Integracija s lokalnim proizvodima i kulturnim sadržajem povećava vrijednost ovih događanja. Dodatne inovativne manifestacije mogle bi produžiti turističku sezonu.	Predlaže se promociju manifestacija temeljiti se na digitalnim platformama, suradnji s influencerima i medijskim partnerstvima. Korištenje interaktivnih alata doprinosi boljoj informiranosti i angažmanu posjetitelja. Naglasak na jedinstvenim doživljajima ključan je za privlačenje različitih ciljanih skupina.
Lokalna uključenost i razvoj poduzetništva	U djelatnost turizma treba aktivno uključiti lokalno stanovništvo kroz edukaciju, samozapošljavanje te podršku malim iznajmljivačima i OPG-ovima. Poseban naglasak stavlja se na uključivanje lokalnog stanovništva u turističke procese – kroz savjetovanja, promociju primjera dobre prakse i edukativne kampanje o prednostima održivog turizma.	Potrebno je stvoriti poticajno poslovno okruženje, povezati turizam s poduzetništvom, zanatima, poljoprivredom i gastronomijom.
Digitalna transformacija i pametno	Uvođenjem digitalnih alata u promociju, upravljanje i komunikaciju (npr. pametne info točke, aplikacije, digitalni marketing, e-	Očuvanje i interpretacija kulturne i prirodne baštine, ruralnu tradiciju, gastronomiju, kroz suvremene tehnologije

upravljanje destinacijom	booking platforme) stvorit će modernu, (npr. digitalni interpretacijski centri, interaktivnu i povezaniju destinaciju. virtualna stvarnost, storytelling) omogućit će autentično i privlačno turističko iskustvo.
-----------------------------	---

4. POKAZATELJI ODRŽIVOSTI NA RAZINI DESTINACIJE

Prema Zakonu o turizmu, Plan upravljanja destinacijom mora biti temeljen na pokazateljima održivosti destinacije. Pokazatelji održivosti daju strukturu i smjernice kako bi turistička destinacija mogla sustavno pratiti, ocjenjivati i poboljšavati svoju održivost, što je važno budući da su održivi pristupi postali ključni za dugoročni uspjeh turizma. Plan upravljanja destinacijom mora sadržavati obvezne pokazatelje održivosti destinacije, koji uključuju pokazatelje koji mjere utjecaj turizma na društvene aspekte održivosti, na okolišne aspekte održivosti, na ekonomske aspekte održivosti te na prostorne aspekte održivosti destinacije i organizaciju turizma. Popis pokazatelja za praćenje održivosti te izvor i evidentiranje podataka koji su potrebni za izračun navedenih pokazatelja uređen je Pravilnikom o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma (NN 112/24), koje Turistička zajednica može odabrati na temelju analize stanja i smjera razvoja destinacije. Turistička zajednica Općine Topusko u svrhu planiranja i upravljanja održivim razvojem prati 17 obveznih pokazatelja određenih područja održivosti i koda pokazatelja/tematskog područja, koji su prikazani u sljedećoj tablici (Tablica 23.).

Tablica 23. Popis obveznih pokazatelja održivosti na razini destinacije

Redni broj	Pokazatelj	Područje održivosti	Kod pokazatelja/ Tematsko područje
1.	Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone	društveni	ZL-1 – zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom
2.	Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom	društveni	ZL-2 – zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom
3.	Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji	društveni	ZT-1 – Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja destinacijom
4.	Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom	društveni/ upravljanje	PD-1 – Pristupačnost destinacije
5.	Broj organiziranih turističkih ambulanti	društveni	SD-1 -Sigurnost destinacije
6.	Omjer potrošnje vode po turističkom noćenju u odnosu na prosječnu potrošnju vode po stalnom stanovniku destinacije (izraženo po osobi i po noćenju)	Okolišni	UVR-1 – Upravljanje vodnim resursima
7.	Omjer količine komunalnog otpada nastale po noćenju turista i količine otpada koje generira stanovništvo u destinaciji (tone)	Okolišni	GO-1 – Gospodarenje otpadom

8.	Udio zaštićenih područja u destinaciji u ukupnoj površini destinacije (ukupno i pojedinačno po kategoriji zaštite)	Okolišni - priroda	BR-1 – Zaštita bioraznolikosti
9.	Omjer potrošnje električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije	Okolišni - klima	UEN-1 – Održivo upravljanje energijom
10.	Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika	Okolišni - klima	UPK-1 – Ublažavanje i prilagodba klimatskim promjenama
11.	Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem	Ekonomski	TP-1 – Turistički promet
12.	Prosječna duljina boravka turista u destinaciji	Ekonomski	TP-2 – Turistički promet
13.	Ukupan broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	Ekonomski	GS-1 – Poslovanje gospodarskih subjekata u turizmu
14.	Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	Ekonomski	PSG-2 – Poslovanje gospodarskih subjekata u turizmu/Turistički promet
15.	Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija	Prostorni/ upravljanje	TI-1 – turistička infrastruktura
16.	Status implementacije aktivnosti iz plana upravljanja destinacijom	Prostorni/ upravljanje	ODU-1 – Održivo upravljanje destinacijom
17.	Broj ostvarenih noćenja u smještaju u destinaciji po hektaru izrađenog građevinskog područja JLS	Prostorni/ upravljanje	OUP-2 – Održivo upravljanje prostorom

Izvor: Pravilnik o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma, Narodne novine broj 112/24

Navedeni pokazatelji izračunavaju se prema metodološkim tablicama iz Pravilnika, pri čemu se podaci prikupljaju iz javno dostupnih sekundarnih izvora (poput DZS-a, MINTS-a, HZJZ-a i lokalne samouprave), kao i putem primarnih istraživanja. Sustavno praćenje održivosti kroz obvezne i specifične pokazatelje osigurava kvalitetno upravljanje razvojem turizma u Topuskom. Odabrani pokazatelji omogućuju uvid u stvarno stanje u destinaciji, mjerenje učinka provedbe Plana upravljanja, te donošenje informiranih i odgovornih odluka koje će očuvati resurse i kvalitetu života lokalnog stanovništva za buduće generacije.

4.1. Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na društvene aspekte održivosti

4.1.1. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom - ZL-1

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone (ZL-1)	
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	UN TOURISM – MST/ European Tourism Indicator System (u daljnjem tekstu: ETIS) (prilagodba) – Broj turista/jednodnevnih posjetitelja na 100 stanovnika
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom, održivo upravljanje prostorom
	Povezanost s ciljevima Ujedinjenih naroda za održivi razvoj (Sustainable Development Goals, u daljnjem tekstu: SDG)	Cilj 11 – Održivi gradovi i zajednice Cilj 12 – Odgovorna potrošnja i proizvodnja
	Povezanost sa Strategijom razvoja održivog turizma do 2030. i Nacionalnim planom razvoja održivog turizma do 2027. godine	Strateški cilj: Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu Posebni cilj: Smanjenje negativnog utjecaja turizma na sastavnice okoliša, prirodu i prostor
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazateljem se definira ukupan broj ostvarenih turističkih noćenja u destinaciji u odnosu na stotinu stalnih stanovnika u vršnom mjesecu koji se smatra glavnom turističkom sezonom što ujedno podrazumijeva i najveće opterećenje kako u kontekstu infrastrukture tako i u društvenom.
	Opis	Ovim pokazateljem se nastoji procijeniti tzv. intenzitet turizma, odnosno razina objektivnog opterećenja koju turizam u periodu glavne turističke sezone stvara po lokalno stanovništvo, ali i prostor te infrastrukturu. Valja uočiti postojanje razlike između ovog pokazatelja, koji se može smatrati objektivnim, u odnosu na različite pokazatelje dojma koji lokalno stanovništvo ima o turizmu, koji se s druge strane mogu smatrati subjektivnim pokazateljima.
Podaci	Naziv podataka	Noćenje turista predstavlja svaku registriranu noć posjetitelja u objektu koji pruža uslugu smještaja. Stalnim stanovnikom se

		smatra osoba koja ima prebivalište ili boravište na lokaciji turističke destinacije.		
	Mjerna jedinica	Registrirano noćenje u smještajnom objektu. Stalni stanovnik destinacije.		
	Izvor podataka/potencijalni izvor	eVisitor; DZS, Statistika u nizu »Gradovi u statistici«		
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	Podaci su dostupni: Ukupan broj noćenja turista u vršnom mjesecu (prosinac 2024. godine)= 3233 Broj dana u vršnom mjesecu (prosinac) = 31 Broj stalnih stanovnika (2024. godine) = 2222		
	Periodičnost prikupljanja podataka	Podaci su kontinuirano dostupni na godišnjoj razini.		
Metodologija izračuna pokazatelja	Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika			
	Pokazatelj =			
	<u>ukupan broj noćenja turista u vršnom mjesecu</u>			
	broj dana u vršnom mjesecu x broj stalnih stanovnika/100			
	Pod pojmom »vršni mjesec« misli se na mjesec u kojem je ostvaren najveći broj noćenja.			
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje			
Početna vrijednost (2024.)	2025.	2026.	2027.	
4,69				

4.1.2. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom - ZL-2

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom (ZL-2)		
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	ETIS: C.1.2 Udio lokalnog stanovništva koji su zadovoljni turizmom u destinaciji	

	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom
	Povezanost sa SDG	Cilj 3 – Zdravlje i blagostanje Cilj 11 – Održivi gradovi i zajednice
	Povezanost sa Strategijom i Nacionalnim planom	Strateški cilj: Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam Poseban cilj: Razvoj vremenski i prostorno ravnomjernije raspoređenog turističkog prometa
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazatelj predstavlja procjenu udjela (%) stalnih stanovnika koji su zadovoljni turizmom u destinaciji u ukupnom broju stalnih stanovnika u destinaciji.
	Opis	Zadovoljstvo stanovnika razvojem turizma bitan je cilj održivog upravljanja destinacijom, pri čemu je pozitivan stav stanovnika prema razvoju turizma jedan od ključnih elemenata njegove uspješnosti. Tamo gdje turizam nije podržan može se očekivati otpor stanovnika prema infrastrukturnim ulaganjima. Dodatno, gostoljubivi domaćini jedan su od ključnih faktora u formiranju cjelokupnog zadovoljstva turista posjetom.
	Podpokazatelji	- udio lokalnog stanovništva zadovoljnih turizmom kod onih koji ostvaruju koristi od turizma - udio lokalnog stanovništva zadovoljnih turizmom kod onih koji ne ostvaruju koristi od turizma
	Naziv podataka	Zadovoljstvo turizmom u destinaciji
	Mjerna jedinica	Udio (%) ispitanika koji su zadovoljni turizmom u destinaciji
	Podaci	Anketa lokalnog stanovništva
		Podaci su dostupni
		Svake dvije godine za ITR I. i II., za ITR III. i IV. svake četiri godine
Metodologija izračuna pokazatelja		Udio lokalnog stanovništva zadovoljnih turizmom u destinaciji računa se kao omjer broja ispitanika zadovoljnih turizmom i ukupnog broja ispitanika. Pokazatelj se računa na ukupnom skupu te zasebno na skupu ispitanika koji ostvaruju koristi od turizma i na skupu ispitanika koji ne ostvaruju koristi od turizma. Udio lokalnog stanovništva zadovoljnih turizmom i udio stanovnika koji ostvaruju koristi od turizma u destinaciji procjenjuje se pitanjima koja su definirana smjernicama za provođenje primarnih

	istraživanja.
Učestalost mjerjenja	Svake četiri godine
2025.	56,06%
2029.	

4.1.3. Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja destinacije

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1)	
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	UN TOURISM – MST: Ukupno zadovoljstvo posjetitelja s destinacijom ETIS A.2.1: Udio posjetitelja koji su zadovoljni svojim cjelokupnim iskustvom u destinaciji UN TOURISM – MST: Namjera preporuke destinacije od strane posjetitelja
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja destinacijom
	Povezanost sa SDG	Cilj 8 – Uključiv i održiv gospodarski rast, puna zaposlenost i dostojanstven rad za sve Cilj 12 – Održiva potrošnja i proizvodnja
	Povezanost sa -Strategijom i Nacionalnim planom	Strateški cilj: Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam Posebni cilj: Razvoj vremenski i prostorno ravnomjernije raspoređenog turističkog prometa
Obilježja pokazatelja	Definicija	Procjena zadovoljstva turista koji borave u komercijalnim smještajnim objektima i jednodnevnih posjetitelja cjelokupnim boravkom u destinaciji na skali od 0 do 100. Procjena neto spremnosti na preporuku na skali od 0 do 100, posebno za turisti koji borave u komercijalnim smještajnim objektima i jednodnevne posjetitelje. Zadovoljni posjetitelji učinkovit su alat privlačenja novih gostiju te time i stvaranja novih radnih mjesta u destinaciji, a uz to često i dulje borave te generiraju veći prihod u odnosu na posjetitelje koji nisu zadovoljni svojim boravkom u destinaciji. Nadalje, praćenjem zadovoljstva posjetitelja mjere se i prate učinci aktivnosti na

	unapređenju turističkog proizvoda destinacije.
Opis	Ne postoji jedinstveni standard za procjenu zadovoljstva kupaca. Zadovoljstvo je složeni pokazatelj koji se može mjeriti na različite načine, poput percepcije kvalitete, percepcije vrijednosti, i raskoraka između očekivanog i stvarnog iskustva. Primjenom različitih standarda mjerenja zadovoljstva (koji ujedno predstavljaju različite standarde na koje se kupci referiraju prilikom kupnje) i njihovim integriranjem u jedinstveni pokazatelj u skladu s validiranom metodologijom Američkog indeksa zadovoljstva klijenta (eng. American Customer Satisfaction Indeks – AC SI) postignut je sveobuhvatniji pristup mjerenju kvalitete cjelokupnog iskustva posjetitelja. Neto spremnost na preporuku smatra se jednim od glavnih standarda za vrednovanje iskustva korisnika proizvoda/usluga u različitim industrijama, a koristi se i za predviđanje lojalnosti kupaca. Zasniva se na pitanju o vjerojatnosti preporuke proizvoda/usluge rodbini, prijateljima i/ili kolegama. Preporuke rodbine i prijatelja (eng. Word od mouth) ujedno su jedan od najvažnijih izvora informacija prilikom odabira destinacije putovanja, te u kombinaciji s pokazateljem o zadovoljstvu daje pravu sliku utiska same destinacije.
Podpokazatelji	- Udio (%) turista koji borave u komercijalnim smještajnim objektima i jednodnevnih posjetitelja koji su zadovoljni boravkom u destinaciji - Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji u sezoni - Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji u predsezoni ili posezoni - Neto spremnost na preporuku destinacije u sezoni - Neto spremnost na preporuku destinacije u predsezoni ili posezoni
Naziv podataka	1. Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji 2. Nepotvrđivanje očekivanja 3. Usporedba s idealnim boravkom 4. Namjera preporuke destinacije prijateljima, rodbini ili kolegama
Mjerna jedinica	1.,2. i 3. Prosječna vrijednost zadovoljstva turista i jednodnevnih posjetitelja 4. Udio (%) promotora odnosno onih koji su skloni preporučiti destinaciju

Podaci	Izvor podataka / potencijalni izvor	Anketa turista i jednodnevnih posjetitelja
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	Podatak nije dostupan, nužno je prikupljanje podataka primarnim istraživanjem
	Periodičnost prikupljanja podataka	Svake dvije godine za ITR I i II, za ITR III i IV svake četiri godine
Metodologija izračuna pokazatelja	Vrijednost pokazatelja ZT-1 – Zadovoljstvo turista i jednodnevnih posjetitelja destinacijom sastoji se od: (i) vrijednosti indeksa zadovoljstva posjetitelja destinacijom i (ii) neto spremnost na preporuku destinacije. Vrijednosti pokazatelja mjere se pomoću varijabli/pitanja koja su definirana smjernicama za provođenje primarnih istraživanja, donesenih od strane ministarstva nadležnog za poslove turizma.	
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine	
Anketa će se provesti u vršnom mjesecu -		
12. mj. 2025.		
2029.		

4.1.4. Pristupačnost destinacije

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1)	
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	ETIS – Postotak turističkih atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom i/ili koje sudjeluju u prepoznatim shemama pristupačnosti
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – pristupačnost destinacije
	Povezanost sa SDG	Cilj 8 – Dostojan rad i ekonomski rast – Informacije koje promiču turističke destinacije mogu doprinijeti održivom ekonomskom rastu i stvaranju kvalitetnih radnih mjesta Cilj 11 – Održivi gradovi i zajednice – Pružanje javno dostupnih informacija o atrakcijama doprinosi stvaranju održivih i otpornih urbanih područja, pomažući u planiranju i upravljanju urbanim razvojem, uključujući turističke destinacije.

	Povezanost sa Strategijom i Nacionalnim planom	Strateški cilj: Otporan turizam Poseban cilj: Uspostavljanje učinkovitog okvira za upravljanje razvojem održivog turizma
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazatelj prikazuje udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom u odnosu na ukupan broj atrakcija u destinaciji prepoznatim planom upravljanja.
	Opis i svrha	Atrakcije kao razlog dolaska u destinaciju mogu biti iznimno raznolike i različite dostupnosti, stoga je svrha ovog pokazatelja uvid u mogućnosti obilaska atrakcija i lokaliteta od interesa osobama s invaliditetom (osobama s tjelesnim, intelektualnim mentalnim i osjetilnim oštećenjem zdravlja), pri čemu se pristupačnost očituje u fizičkoj pristupačnosti i pristupačnosti informacija i komunikacija.
	Podpokazatelji	- udio atrakcija (lokaliteta) fizički pristupačnih osobama s invaliditetom - udio atrakcija (lokaliteta) informacijski i komunikacijski pristupačnih osobama s invaliditetom.
	Naziv podataka	1. Ukupan broj atrakcija dostupnih za posjećivanje (temeljem plana upravljanja) - 36 2. Broj pristupačnih atrakcija - 15
Podaci	Mjerna jedinica	Broj atrakcija
	Izvor podataka / potencijalni izvor	1. Plan upravljanja 2. Evidencija TZ-a o pristupačnosti atrakcija (turistički katastar) 3. Evidencija TZ-a Javne turističke infrastrukture (JTI) destinacije za Popis Javne turističke infrastrukture (JTI)
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	Podaci su dostupni
	Primarno istraživanje (smjernice)	Kontinuirano vođenje evidencija o stanju i dostupnosti atrakcija od strane TZ-ova
Metodologija izračuna pokazatelja	Periodičnost prikupljanja podataka	Jednom godišnje
	EA – broj svih evidentiranih atrakcija u destinaciji	
	EAP – broj atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom	
		$\text{Udio pristupačnih atrakcija} = \frac{EAP}{EA} \times 100$

Učestalost mjerenja	Učestalost mjerenja	
2025.	2027.	2029.
240		

4.1.5. Sigurnost destinacije

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Broj organiziranih turističkih ambulanti (SD-1)	
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	Global Sustainable Tourism Council (dalje u tekstu: GSTC) – Usluge u zajednici (community services)
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – sigurnost destinacije
	Povezanost s SDG	Cilj 3 – Zdravlje i dobrobit Cilj 11 – Održivi gradovi i zajednice
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazatelj je broj organiziranih turističkih ambulanti u svrhu provođenja mjera zdravstvene zaštite za povećani broj korisnika zdravstvene zaštite koje se pružaju turistima. Sukladno posebnom zakonu kojim se uređuje zdravstvena zaštita turističku ambulantu može organizirati jedinica područne (regionalne) samouprave odnosno Grad Zagreb, jedinica lokalne samouprave, turistička zajednica, druga pravna i fizička osoba koja obavlja ugostiteljsku djelatnost i/ili pruža usluge u turizmu, zdravstvena ustanova, trgovačko društvo koje obavlja zdravstvenu djelatnost ili privatni zdravstveni radnik, koji su dužni utvrditi i razdoblje rada turističke ambulante tijekom godine. Turistička ambulanta organizira se izvan mreže javne zdravstvene službe. Posebnim propisom o normativima i standardima za turističku ambulantu određeni su minimalni normativi i standardi u pogledu prostora, radnika i medicinsko-tehničke opreme koje mora ispunjavati turistička ambulanta. Zbog potrebe osiguranja provođenja mjera zdravstvene zaštite za povećani broj korisnika zdravstvene zaštite koje se pružaju turistima, jedinica područne (regionalne) samouprave odnosno Grad Zagreb, za svaku sljedeću turističku sezonu utvrđuje minimalni broj turističkih ambulanti za svoje

Obilježja podataka		područje na temelju broja dolazaka turista u prethodnoj godini.		
	Podpokazatelji	N/P		
	Naziv podataka	Broj organiziranih turističkih ambulanti temeljem posebnog zakona kojim se uređuje zdravstvena djelatnost		
	Mjerna jedinica	Broj		
	Izvor podataka / potencijalni izvor	Jedinica područne (regionalne) samouprave		
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	Podaci su dostupni – nema organiziranih turističkih ambulanti u destinaciji		
	Periodičnost prikupljanja podataka	Jednom godišnje		
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj je informacija o broju ambulanti u destinaciji, te se broj direktno preuzima i služi kao pokazatelj			
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje			
2025. (početna vrijednost)	2026.	2027.	2028.	2029.
0				

4.2. Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na okolišne aspekte održivosti

4.2.1. Upravljanje vodnim resursima

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Omjer potrošnje vode po turističkom noćenju u odnosu na prosječnu potrošnju vode po stalnom stanovniku destinacije (izraženo po osobi i po noćenju) (UVR-1)	
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	ETIS: Potrošnja pitke vode po turističkom noćenju u usporedbi s potrošnjom vode općeg stanovništva po osobi po noći (D.5.1.)
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – upravljanje vodnim resursima

Obilježja pokazatelja	Povezanost s SDG	Cilj 3 Zdravlje i dobrobit Cilj 6 Čista, pitka voda i higijenski uvjeti Cilj 11 Održivi gradovi i zajednice
	Povezanost sa Strategijom i Nacionalnim planom	Strateški cilj: Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu Posebni cilj: Smanjenje negativnog utjecaja turizma na sastavnice okoliša, prirodu i prostor
	Definicija	Pokazatelj je omjer ukupne količine vode isporučene u smještajnim objektima destinacije u odnosu na ukupnu potrošnju vode u destinaciji, koji daje uvid u opterećenje turizma na vodni resurs destinacije.
	Opis	Ograničavajući čimbenik razvoja turizma u pojedinim destinacijama je dostupnost vode, odnosno njena nepovoljna prostorna i vremenska raspodjela, osobito u Jadranskoj Hrvatskoj te u ljetnim mjesecima, kao i gubitci vode u vodoopskrbnom sustavu. Vođenje evidencije o ukupnoj finalnoj potrošnji vode dužno je provoditi i osigurati nadležno tijelo za upravljanje vodnim resursima u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave na temelju posebnog zakona kojim se uređuje upravljanje vodama.
	Podpokazatelji	N/P
	Naziv podataka	1. Ukupna finalna potrošnja vode u kućanstvima i smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja (m3) 2. Ukupna finalna potrošnja vode u kućanstvima i smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja (m3) 3. Broj ostvarenih turističkih noćenja u smještaju u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja 4. Broj ostvarenih turističkih noćenja u smještaju u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja 5. Broj stanovnika u destinaciji koji imaju pristup sigurnoj vodi ili imaju priključak na javnu vodoopskrbu ili imaju mogućnost priključenja na javnu vodoopskrbu u destinaciji
Obilježja podataka	Mjerna jedinica	N/P
	Izvor podataka / potencijalni izvor	1. Javni isporučitelji vodne usluge – Vodovod/komunalno poduzeće, interni izvještaji o mjesečnoj potrošnji vode 2. Javni isporučitelji vodne usluge – Vodovod/komunalno

	poduzeće, interni izvještaji o mjesečnoj potrošnji vode 3. 3.-5. eVisitor 6. DZS, Naselja obuhvaćena mrežom javne vodoopskrbe i Statističko izvješće – Stanovništvo RH (godišnje procjene)
Dostupnost podataka i podatkovni jaz	Podaci su dostupni
Primarno istraživanje (smjernice)	Kontinuirano vođenje evidencija o stanju i dostupnosti atrakcija od strane TZ-ova
Periodičnost prikupljanja podataka	Svake dvije godine
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj se izračunava kao omjer (%) finalne potrošnje vode po noćenju turista (m3) u smještajnim objektima destinacije i u odnosu na potrošnju vode po stanovniku destinacije (m3). F1 – ukupna finalna potrošnja vode u kućanstvima i smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja F2 – ukupna finalna potrošnja vode u kućanstvima i smještajnim objektima kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja T1 – broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja T2 – broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja N1 – broj dana u mjesecu s najmanjim brojem turističkih noćenja (28/29/30/31) N2 – broj dana u mjesecu s najvećim brojem turističkih noćenja (28/29/30/31) S – broj stanovnika u destinaciji $\text{potrošnja vode po noćenju turista} = \frac{F_2 N_1 - F_1 N_2}{T_2 N_1 - T_1 N_2}$ $\text{potrošnja vode po noćenju stanovnika} = \frac{1}{S} \left(\frac{T_2 F_1 - T_1 F_2}{T_2 N_1 - T_1 N_2} \right)$ $\text{omjer potrošnje vode po noćenju turista i stanovnika} = \frac{\text{potrošnja vode po noćenju turista}}{\text{potrošnja vode po noćenju stanovništva}} \times 100$ Alternativna metoda: Anketa gospodarskih subjekata u turizmu u smještajnim objektima = norma potrošnje vode turista po noćenju / potrošnja vode
Učestalost mjerenja	Svake dvije godine

2024.	2026.	2028.	2030.
0,13			

4.2.2. Gospodarenje otpadom

Pokazatelj (kod pokazatelja) **Omjer količine komunalnog otpada nastale po noćenju turista i količine otpada koje generira stanovništvo u destinaciji (tone) (GO-1)**

Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	ETIS: Količina otpada koju proizvodi odredište (tone po stanovniku po godini ili po mjesecu) (D.3.1.) (prilagođeno)
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – gospodarenje otpadom
	Povezanost s SDG	Cilj 3 Zdravlje i dobrobit Cilj 11 Održivi gradovi i zajednice Cilj 12 Odgovorna potrošnja i proizvodnja
	Povezanost sa Strategijom i Nacionalnim planom	Strateški cilj: Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu Poseban cilj: Smanjenje negativnog utjecaja turizma na sastavnice okoliša, prirodu i prostor
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazatelj prati omjer količina komunalnog otpada nastalog po noćenju turista u smještaju u usporedbi s količinama otpada koje generira stanovništvo u destinaciji (tone po stanovniku, u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja). Pokazateljem se prati ostvarenje veze između proizvodnje otpada u turizmu i gospodarskog rasta te uspješnost sprečavanja nastanka otpada u destinaciji. Ukazuje na okolišni aspekti rizika u turističkim destinacijama gdje nedovoljno adekvatna infrastruktura gospodarenja otpadom u kombinaciji sa povećanom turističkom aktivnosti može ugroziti konkurentnost turističke destinacije. Pokazatelj je važan za atraktivnost destinacije i u slučaju neuređenog ili preopterećenog (prekapacitiranog) sustava gospodarenja otpadom što predstavlja ograničavajući čimbenik razvoja destinacije.

Opis	Noćenja turista jesu svaka registrirana noć osobe (turista) u objektu koji pruža uslugu smještaja (prijavljena noćenja u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju u sustavu eVisitor). Komunalni otpad je miješani komunalni otpad i odvojeno sakupljeni otpad. Javna usluga sakupljanja komunalnog otpada podrazumijeva prikupljanje komunalnog otpada na području pružanja javne usluge putem spremnika od pojedinog korisnika i prijevoz i predaju tog otpada ovlaštenoj osobi za obradu takvog otpada.
Podpokazatelji	N/P
Naziv	1. Ukupne količine komunalnog otpada nastalog u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja (tone) 2. Ukupne količine komunalnog otpada nastalog u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja (tone) 3. Ukupan broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima destinacije u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja 4. Ukupan broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima destinacije u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja 5. Broj stanovnika u destinaciji
Mjerna jedinica	1. i 2. tone 3., 4. i 5. N/P
Izvor podataka / potencijalni izvor	1. i 2. pružatelj javne usluge koje je a) trgovačko društvo koje osniva jedna ili više jedinica lokalne samouprave (JLS), temeljem odluke predstavničkog tijela JLS ili pravna ili b) fizička osoba – obrtnik temeljem koncesije dodijeljene odlukom predstavničkog tijela JLS / Upravni odjeli jedinica lokalne/područje samouprave 3. – 4. eVisitor 5. DZS, Popis stanovništva RH (godišnje procjene)
Dostupnost podataka i podatkovni jaz	1. i 2. Podatak je dostupan (potencijalno djelomična dostupnost kvalitetnih/verificiranih podataka na razini pojedinih gradova/općina) 3. i 4. Podatak je dostupan 5. Podatak je dostupan
Periodičnost prikupljanja podataka	1. – 5. Svake dvije godine
Metodologija izračuna	Pokazatelj se izračunava kao omjer količine otpada nastalog po noćenju turista u smještaju u odnosu na ukupne količine komunalnog otpada nastale u destinaciji u

pokazatelja	mjesecima s najnižom i najvišom turističkom aktivnosti
	F1 – ukupne količine komunalnog otpada nastalog u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja (tone)
	F2 – ukupne količine komunalnog otpada nastalog u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja
	T1 – broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja
	T2 – broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja
	S – broj stanovnika u destinaciji
	N1 – broj dana u mjesecu s najmanjim brojem turističkih noćenja (28/29/30/31)
	N2 – broj dana u mjesecu s najvećim brojem turističkih noćenja (28/29/30/31)
	WTN – količina otpada po turističkom noćenju,

$$W_{TN} = \frac{F_2 N_1 - F_1 N_2}{T_2 N_1 - T_1 N_2}$$

W_{RN} – količina otpada po noćenju stanovnika,

$$W_{RN} = \frac{1}{S} \left(\frac{T_2 F_1 - T_1 F_2}{T_2 N_1 - T_1 N_2} \right)$$

W_T – količina otpada nastalog zbog noćenja turizma u vremenskom intervalu (mjesec s najvećim brojem noćenja). Izračunava se kao umnožak broja noćenja u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja (T_2) i količine otpada po turističkom noćenju (W_{TN}).

$$W_T = T_2 \times W_{TN}.$$

W_R – količina otpada od lokalnog stanovništva u destinaciji u vremenskom intervalu (mjesec s najvećim brojem noćenja). Izračunava se kao umnožak broja stanovnika (S), broja dana u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja (N_2) i količine otpada po noćenju stanovnika (W_{RN}).

$$W_R = S \times N_2 \times W_{RN}.$$

omjer količine komunalnog otpada koji su proizveli turisti u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju i lokalno stanovništvo

$$(za promatrani period) = \frac{W_T}{W_R}$$

Učestalost mjerenja	Svake dvije godine
---------------------	--------------------

2024.	2026.	2028.	2030.
-------	-------	-------	-------

(početna vrijednost)

0,48

4.2.3. Zaštita bioraznolikosti

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Udio zaštićenih područja u destinaciji u ukupnoj površini destinacije (ukupno i pojedinačno po kategoriji zaštite) (BR-1)	
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	UN TOURISM – MST – Postotak zaštićenih područja (morskih i kopnenih) prema ukupnoj površini
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – zaštita bioraznolikosti
	Povezanost sa SDG	Cilj 13 – Klimatske promjene – zaštita prirodnih područja doprinosi ublažavanju klimatskih promjena kroz očuvanje šuma i drugih ekosustava koji apsorbiraju ugljikov dioksid. Cilj 15 – Život na zemlji – usredotočuje se na zaštitu, obnovu i održivu upotrebu kopnenih ekosustava te očuvanje bioraznolikosti i zaustavljanje degradacije zemljišta i gubitka staništa.
	Povezanost sa Strategijom i Nacionalnim planom	Strateški cilj: Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu Poseban cilj: Smanjenje negativnog utjecaja turizma na sastavnice okoliša, prirodu i prostor
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazateljem se definira udio zaštićenih prirodnih područja (dalje u tekstu: ZPP) (kopnenih i morskih) i područja ekološke mreže Natura 2000, u ukupnoj površini destinacije (jedan ili više JLS-ova), te njihova struktura prema kategoriji zaštite.
	Opis	Turizam zasnovan na prirodi brzo raste, a jedan od ključnih faktora za iskustvo posjetitelja je kvaliteta okoliša. Područja veće bioraznolikosti privlače turiste, posebno ona s infrastrukturom koja omogućava pristupačnost. Očuvanje kopnene i morske bioraznolikosti ključno je za očuvanje značajnih ekonomskih koristi koje države ostvaruju od turizma. Udio zaštićenih područja ukazuje na aktivnosti vezane za očuvanje bioraznolikosti te na očuvanje, obnovu i održivu upotrebu ekosustava i njihovih usluga.
	Podpokazatelji	Udio zaštićenih prirodnih područja i područja ekološke mreže Natura 2000 u ukupnoj površini destinacije - kategorije zaštićenih prirodnih područja u destinaciji

Podaci	Naziv podataka	1. Površina zaštićenih prirodnih područja prema kategoriji	
		2. Kategorija zaštite prirodnih područja	
		3. Površina destinacije	
	Mjerna jedinica	1. Površina ZPP	2.
		Kategorija zaštite	3.
		Površina destinacije	
	Izvor podataka / potencijalni izvor	Bioportal	
		Podaci JLS-a	
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	1. – 3. Podatak je dostupan	
	Periodičnost prikupljanja podataka	1. – 3. Na razini godine	
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj se izračunava kao udio površina zaštićenih područja u destinaciji u odnosu na ukupnu površinu destinacije i prema kategorijama zaštite temeljem zakona kojim se uređuje zaštita prirode		
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine		
	2025.		2029.
	Značajni krajobraz		
	(6,82%)		

4.2.4. Održivo upravljanje energijom

Pokazatelj (kod pokazatelja)		Omjer potrošnje električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije (UEN-1)
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	ETIS: Potrošnja energije po turističkom noćenju u usporedbi s potrošnjom energije općeg stanovništva po osobi po noći
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – održivo upravljanje energijom

	Povezanost sa SDG	Cilj 7. Pristupačna energija iz čistih izvora Cilj 11 Održivi gradovi i zajednice
	Povezanost sa Strategijom i Nacionalnim planom	Strateški cilj: Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu Poseban cilj: Smanjenje negativnog utjecaja turizma na sastavnice okoliša, prirodu i prostor
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazatelj je omjer ukupne količine električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije, a temelji se na sezonalnosti potrošnje.
	Opis	Ovaj pokazatelj daje uvid u opterećenje energetske infrastrukture i potrebe implementacije održivih oblika energije. S obzirom na intenzivnu potrebu za energijom tijekom visoke sezone, posebice u Jadranskoj Hrvatskoj, važno je razmotriti stvarno opterećenje.
	Podpokazatelji	N/P
Obilježja podataka	Naziv	1. Ukupna finalna potrošnja el. energije u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najmanje ostvarenim brojem noćenja 2. Ukupna finalna potrošnja el. energije u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najvećim ostvarenim brojem noćenja 3. Broj ostvarenih turističkih noćenja u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najmanje ostvarenih noćenja 4. Broj ostvarenih turističkih noćenja u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najviše ostvarenih noćenja 5. Broj stanovnika u destinaciji koji imaju pristup elektro-energetskoj mreži
	Mjerna jedinica	1. i 2. KWh 2. i 4. -noćenje 5. stanovnik
	Izvor podataka / potencijalni izvor	1. i 2. HEP-ODS 2. i 4. – eVisitor 5. DZS, Statističko izvješće – Stanovništvo RH (godišnje procjene)

Dostupnost podataka i podatkovni jaz	1. i 2. Podatak je dostupan (uz poseban zahtjev) 3. – 5. Podatak je dostupan
Periodičnost prikupljanja podataka	1. – 5. Svake četiri godine
Metodologija izračuna pokazatelja	Pokazatelj se izračunava kao omjer finalne potrošnje el. energije po noćenju turista (kWh) u smještajnim objektima u odnosu na potrošnju el. energije po stanovniku destinacije (kWh). F1 – ukupna finalna potrošnja el. energije u kućanstvima i smještajnim objektima u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najmanje ostvarenim brojem noćenja F2 – ukupna finalna potrošnja el. energije kućanstvima i smještajnim objektima u destinaciji kalendarskom mjesecu s najviše ostvarenih noćenja T1 – broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najmanjim ostvarenim brojem noćenja T2 – broj ostvarenih turističkih noćenja u smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najvećim ostvarenim brojem noćenja S – broj stanovnika u destinaciji N1 – broj dana u mjesecu s najmanjim brojem turističkih noćenja (28/29/30/31) N2 – broj dana u mjesecu s najvećim brojem turističkih noćenja (28/29/30/31) <i>potrošnja el. energije po noćenju turista</i> $= \frac{F_2 N_1 - F_1 N_2}{T_2 N_1 - T_1 N_2}$ <i>potrošnja el. energije po noćenju stanovnika</i> $= \frac{1}{S} \left(\frac{T_2 F_1 - T_1 F_2}{T_2 N_1 - T_1 N_2} \right)$ <i>omjer potrošnje el. energije po noćenju turista i stanovnika</i> $= \frac{\text{potrošnja el. energije po noćenju turista}}{\text{potrošnja el. energije po noćenju stanovnika}} \times 100$
Učestalost mjerenja	Svake četiri godine
2024.	2028.
0,71%	

4.2.5. Ublažavanje i prilagodba klimatskim promjenama

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika (UPK-1)	
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	GSTC – Postojeći sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – ublažavanje i prilagodba klimatskim promjenama
	Povezanost sa SDG	Cilj 3 – Zdravlje i dobrobit Cilj 11 – Održivi gradovi i zajednice
	Povezanost sa Strategijom i Nacionalnim planom	Strateški cilj: Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu Poseban cilj: Smanjenje negativnog utjecaja turizma na sastavnice okoliša, prirodu i prostor
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazateljem se utvrđuje postoji li u destinaciji sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika
	Opis	Članak 7. Pariškog sporazuma postavlja globalni cilj »poboljšanja sposobnosti prilagodbe, jačanja otpornosti i smanjenja ranjivosti na klimatske promjene«. Provedba nacionalnih i lokalnih planova prilagodbe, izgradnja kapaciteta i tehnologije te povećani financijski tokovi navedeni su kao ključni alati za provedbu aktivnosti prilagodbe. Sektor turizma je jedan od pet najranjivijih sektora na klimatske promjene. Stoga je uspostava sustava za procjenu izloženosti, otpornosti i rizika te provedbu mjera za prilagodbu klimatskim promjenama na svim razinama ključna za održivost turizma kao ključne gospodarske grane u Republici Hrvatskoj. Strategija prilagodbe klimatskim promjenama u Republici Hrvatskoj za razdoblje do 2040. godine s pogledom na 2070. godinu (NN 46/20) i Zakon o klimatskim promjenama i zaštiti ozonskog sloja (NN 127/19) reguliraju pitanje prilagodbe klimatskim promjenama u Republici Hrvatskoj.
	Podpokazatelji	N/P

Podaci	Naziv podataka	Doneseni i provedeni strateški, planski ili programski dokumenti koji integriraju koncept prilagodbe klimatskim promjenama i procjenu rizika na razini destinacije	
	Mjerna jedinica	N/P	
	Izvor podataka / potencijalni izvor	Upravni odjeli JLS	
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	Podatak je dostupan	
	Periodičnost prikupljanja podataka	Jednom godišnje	
Metodologija izračuna pokazatelja		Pokazatelj je informacija o tome je li destinacija donijela dokumente (strategiju i/ili plan i/ili program) te koji je napredak/udio mjera u provedbi i/ili implementiranih mjera za prilagodbu i ublažavanje klimatskih promjena i procjenu rizika – DA/NE/ udio mjera u provedbi i/ili implementiranih	
Učestalost mjerenja		Svake dvije godine	
2024.		2026.	2028.
NE			

4.3. Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na ekonomske aspekte održivosti

4.3.1. Turistički promet - TP-1

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem (TP-1)	
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	UN TOURISM – MST (prilagodba) – Postotak godišnjeg broja dolaznih posjetitelja u mjesecima ili tromjesečju s najvećim opterećenjem

	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – turistički promet
	Povezanost sa SDG	Cilj 11 – Održivi gradovi i zajednice Cilj 12 – Odgovorna potrošnja i proizvodnja
	Povezanost sa Strategijom i Nacionalnim planom	Strateški cilj: Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženi turizam Posebni cilj: Razvoj vremenski i prostorno ravnomjernije raspoređenog turističkog prometa / Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazateljem se definira ukupan broj dolazaka turista u destinaciji u mjesecu koji se smatra glavnom turističkom sezonom temeljem broja ostvarenih noćenja što ujedno podrazumijeva i najveće opterećenje kako u kontekstu infrastrukture tako i u društvenom kontekstu.
	Opis	Priljev posjetitelja u turističku destinaciju predstavlja obvezni uzrok potrebe za upravljanjem održivošću destinacije. S obzirom na činjenicu da turizam predstavlja uglavnom sezonalnu aktivnost, ovim pokazateljem svakako valja uzeti u obzir razlike u priljevu posjetitelja unutar i van turističke sezone, pri čemu je priljev posjetitelja u periodu glavne, odnosno visoke turističke sezone najrelevantniji podatak za upravljanje održivošću destinacije.
Podaci	Naziv podataka	Ukupan broj dolazaka turista kao broj osoba koje su se u destinaciji prijavile i ostvarile noćenje u objektu koji pruža uslugu smještaja.
	Mjerna jedinica	Dolazak, odnosno prijava posjetitelja u smještajnom objektu
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	Podatak je dostupan
	Periodičnost prikupljanja podataka	Podaci su kontinuirano dostupni na godišnjoj razini.
Metodologija izračuna pokazatelja		Pokazatelj je informacija o ukupnom broju dolazaka turista u destinaciji u mjesecu s najvećim brojem ostvarenih dolazaka, te se broj direktno preuzima iz sustava eVisitor i služi kao pokazatelj.

Učestalost mjerenja		Jednom godišnje		
2024.	2025.	2026.	2027.	2028.
3233				

4.3.2. Turistički promet - TP-2

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Prosječna duljina boravka turista u destinaciji (TP-2)	
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	UN TOURISM – MST (prilagodba) – Prosječna duljina boravka dolaznih posjetitelja i prosječna duljina boravka domaćih posjetitelja / Prosječna duljina boravka turista
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – turistički promet
	Povezanost sa SDG	Cilj 11 – Održivi gradovi i zajednice Cilj 12 – Odgovorna potrošnja i proizvodnja
	Povezanost sa Strategijom i Nacionalnim planom	Strateški cilj: Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam Posebni cilj: Razvoj vremenski i prostorno ravnomjernije raspoređenog turističkog prometa / Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazateljem se definira prosječan broj noćenja koje jedan turist ostvari u destinaciji.
	Opis	Duljina boravka, odnosno prosječan broj noćenja koje turisti ostvaruju u destinaciji se može smatrati relevantnom informacijom za upravljanje destinacijom, poglavito u kontekstu suvremenih trendova skraćivanja duljine boravka, ali i s aspekta upravljanja ljudskim potencijalima potrebnim za održavanje ujednačene razine pružanja sveobuhvatne turističke usluge što se posebno odnosi na segment smještaja.
	Podpokazatelji (opcionalno)	– Prosječna duljina boravka turista u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem ostvarenih turističkih noćenja – Prosječna duljina boravka turista u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem

Podaci	Naziv podataka	ostvarenih turističkih noćenja				
		– Prosječna duljina boravka turista u destinaciji u komercijalnom smještaju				
		– Prosječna duljina boravka turista u destinaciji u nekomercijalnom smještaju				
	Mjerna jedinica	Registrirano noćenje u smještajnom objektu. Dolazak, odnosno prijava posjetitelja u smještajnom objektu.				
	Izvor podataka / potencijalni izvor	eVisitor				
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	Podatak je dostupan				
	Periodičnost prikupljanja podataka	Podaci su kontinuirano dostupni.				
Metodologija izračuna pokazatelja		Prosječna duljina boravka turista u destinaciji				
		$= \frac{\text{Ukupan broj registriranih noćenja u destinaciji}}{\text{Ukupan broj dolazaka turista u destinaciju}}$				
Učestalost mjerenja		Jednom godišnje				
2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	
4,05						

4.3.3. Poslovanje gospodarskih subjekata u turizmu - PGS-1

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (PGS-1)	
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	UN TOURISM – MST (prilagodba) – Udio zaposlenih u turističkim djelatnostima u odnosu na ukupno gospodarstvo
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – poslovanje gospodarskih subjekata u turizmu

Obilježja pokazatelja	Povezanost sa SDG	Cilj 8 – Uključiv i održiv ekonomski rast, puna i produktivna zaposlenost te dostojanstveni rad za sve Cilj 10 – Smanjenje nejednakosti
	Povezanost sa Strategijom i Nacionalnim planom	Strateški cilj: Konkurentan i inovativan turizam Posebni cilj: Jačanje ljudskih potencijala u turizmu
	Definicija	Pokazateljem se definira ukupan broj zaposlenih na mjesečnoj razini u području I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane sukladno važećoj nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (dalje u tekstu: NKD)
	Opis	Budući da rad predstavlja obvezni proizvodni čimbenik uslužnih djelatnosti, izravno povezan s isporukom turističkog proizvoda odnosno usluge, povećanje ili smanjenje ukupnog broja zaposlenih osoba u središnjim turističkim djelatnostima (pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane) može posredno ukazivati na poboljšanje odnosno pogoršanje poslovanja gospodarskih subjekata općenito u svim turističkim djelatnostima.
	Podpokazatelji (opcionalno)	– Broj zaposlenih u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane prema satima rada – Broj zaposlenih u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane po spolu, godišnji prosjek – Prosjek broja zaposlenih u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u odnosu na ukupan broj zaposlenih (%)
Podaci	Naziv podataka	1. Broj zaposlenih prema mjestu rada 2. Broj zaposlenih u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
	Mjerna jedinica	Fizička osoba u radnom odnosu
	Izvor podataka / potencijalni izvor	1. Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, Portal za napredno praćenje tržišta rada 2. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje i podatci dostupni u Ministarstvu
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	1.– 2. Podatak je dostupan

Periodičnost prikupljanja podataka			1.-2. Podatak je kontinuirano dostupan podatak na mjesečnoj razini		
Metodologija izračuna pokazatelja			Podaci se preuzimaju iz službenih administrativnih izvora		
Učestalost mjerenja			Jednom godišnje		
2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.
Broj zaposlenih prema mjestu rada: 690					
Broj zaposlenih u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane prema satima rada: 378 624 sati rada					
– Broj zaposlenih u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane po spolu, godišnji prosjek: 174					
– Prosjek broja zaposlenih u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u odnosu na ukupan broj zaposlenih (%) - %					

4.3.4. Poslovanje gospodarskih subjekata u turizmu/ Turistički promet - PGS-2

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (PGS-2)	
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (u daljnjem tekstu: OECD): Izravni bruto domaći proizvod turizma, Produktivnost rada u turističkim djelatnostima (kombinacija – prilagodba)
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – poslovanje gospodarskih subjekata u turizmu i turistički promet
	Povezanost sa SDG	Cilj 8 – Uključiv i održiv ekonomski rast, puna i produktivna zaposlenost te dostojanstveni rad za sve Cilj 10 – Smanjenje nejednakosti
	Povezanost sa Strategijom i Nacionalnim planom	Strateški cilj: Konkurentan i inovativan turizam Posebni cilj: Unaprjeđenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazateljem se definira poslovni prihod gospodarskih subjekata ostvaren tijekom godine u području I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane sukladno važećem NKD-u
	Opis	Poslovni prihod izravno je povezan sa sposobnosti gospodarskih subjekata da isporuče turistički proizvod odnosno uslugu, pri čemu promjena u vremenu odnosno povećanje ili smanjenje poslovnog prihoda može ukazivati na poboljšanje odnosno pogoršanje poslovnog položaja gospodarskih subjekata uslijed internih ili eksternih razloga, ali i neizravno upućivati na položaj gospodarskih subjekata u svim turističkim djelatnostima na razini destinacije.
	Podpokazatelji (opcionalno)	–dodana vrijednost gospodarskih subjekata registriranih na području destinacije ostvarena tijekom godine –bruto dobit/gubitak gospodarskih djelatnosti registriranih na području destinacije ostvaren tijekom godine
Podaci	Naziv podataka	Poslovni prihod ostvaren tijekom godine
	Mjerna jedinica	EUR

Izvor podataka / potencijalni izvor	FINA/Porezna uprava – podatak iz Registra godišnjih financijskih izvještaja				
Dostupnost podataka i podatkovni jaz	Podatak je dostupan na zahtjev od FINA/Porezna uprava, podrazumijeva posebnu obradu kako bi se dobili podaci na razini destinacije				
Periodičnost prikupljanja podataka	Podatak je kontinuirano dostupan podatak na godišnjoj razini				
Metodologija izračuna pokazatelja	Podaci će na zahtjev biti dostupni u Ministarstvu				
Učestalost mjerenja	Jednom godišnje				
2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.
4.850.000 eura					

4.4. Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na prostorne aspekte održivosti destinacije i organizaciju turizma

4.4.1. Turistička infrastruktura

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija (TI-1)	
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	GSTC – Trenutačni popis i klasifikacija turističkih dobara i atrakcija uključujući prirodna i kulturna mjesta
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – turistička infrastruktura
	Povezanost sa SDG	Cilj 8: Dostojan rad i ekonomski rast – promicanje održivog turizma koji pridonosi zapošljavanju i rastu. Cilj 11: Održivi gradovi i zajednice – očuvanje kulturne i prirodne baštine urbanog okruženja. Cilj 12: Održiva potrošnja i proizvodnja – odgovorno upravljanje prirodnim resursima.
	Povezanost sa Strategijom i Nacionalnim planom	Strateški cilj: Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam Posebni cilj: Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje

		autentične destinacije održivog turizma
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazateljem se vrši identifikacija i kategorizacija turističkih resursa na području destinacije, uključujući prirodne (parkovi, rezervati, pejzaži) i kulturnopovijesne/antropogene atrakcije (povijesni lokaliteti, muzeji, spomenici, nematerijalna baština).
	Opis	Identifikacija i kategorizacija turističkih resursa ključna je za razvoj održivog turizma jer omogućava efikasno upravljanje i očuvanje prirodnih i kulturnih resursa. Pruža temelj za kreiranje ciljanih marketinških strategija koje ističu jedinstvene atribute destinacije, privlačeći time odgovarajuće turiste. Osim toga, pomaže lokalnim zajednicama da razumiju i vrednuju svoju baštinu, potičući lokalno sudjelovanje i osvještavanje važnosti očuvanja tih resursa za buduće generacije.
	Podpokazatelji (opcionalno)	– popisi kulturnih dobara (opcionalno, uključujući procjenu i naznaku ranjivosti) – identifikacija i popisivanje nematerijalne kulturne baštine – popis lokaliteta i dobara prirodne baštine s naznakom vrste, stanja očuvanja i ranjivosti.
Podaci	Naziv podataka	1. Popis i vrsta zaštićenih kulturnih dobara 2. Popis i vrsta kulturnih dobara nacionalnog značaja 3. Popis i vrsta preventivno zaštićenih dobara 4. Popis i kategorija zaštićenih prirodnih područja u RH
	Mjerna jedinica	1. – 4. broj/vrsta (kategorija)
	Izvor podataka / potencijalni izvor	1. – 3. Registar kulturnih dobara RH (ministarstvo nadležno za kulturu) 4. Bioportal (ministarstvo nadležno za zaštitu okoliša)
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	1. Podatak je dostupan
	Periodičnost prikupljanja podataka	1. – 4. Kontinuirano dostupan podatak na godišnjoj razini.
Metodologija izračuna pokazatelja		-

Učestalost mjerenja		Jednom godišnje			
2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.
1. Podaci su navedeni u poglavlju 2.3.1. Kultura i baština					
2. Nema					
3. Nema					
4. Podaci su navedeni u poglavlju 2.3.3. Priroda i okoliš					

4.4.2. Održivo upravljanje destinacijom

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Status implementacije aktivnosti iz plana upravljanja destinacijom (OUD -1)	
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	GSTC – Višegodišnji plan ili strategija odredišta koja je ažurna i javno dostupna
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – održivo upravljanje destinacijom
	Povezanost sa SDG	Cilj 11: Održivi gradovi i zajednice – Ovaj cilj se fokusira na stvaranje održivih i otpornih urbanih područja. Višegodišnji planovi ili strategije za odredišta, koji su ažurni i javno dostupni, igraju ključnu ulogu u planiranju i upravljanju urbanim razvojem, uključujući turističke destinacije. Cilj 8: Dostojan rad i ekonomski rast – Strategije koje promiču održivi razvoj turističkih destinacija mogu doprinijeti održivom ekonomskom rastu i stvaranju kvalitetnih radnih mjesta. Cilj 12: Održiva potrošnja i proizvodnja – Višegodišnje strategije koje uključuju načela održive potrošnje i proizvodnje mogu pomoći u smanjenju ekološkog otiska turizma i promicanju održivih praksi u lokalnim zajednicama. Cilj 17: Partnerstva za ciljeve – Uspostavljanje partnerstava

		između različitih dionika
	Povezanost sa Strategijom i Nacionalnim planom	Strateški cilj: Otporan turizam Posebni cilj: Uspostavljanje učinkovitog okvira za upravljanje razvojem održivog razvoja
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazatelj je definiran kao praćenje statusa implementacije Plana upravljanja, pri čemu je polazište terminski plan aktivnosti i njihove implementacije
	Opis i svrha	Postojanje Plana upravljanja preduvjet je destinacijskog razvoja za sva odredišta u Hrvatskoj, stoga je uspješna implementacija aktivnosti iz Plana polazište za održivo upravljanje destinacijom, te praćenja stanja upravljačkih aktivnosti.
	Podpokazatelji (opcionalno)	Objavljeni dokument strategije i/ili akcijskog plana destinacije. Strategija/plan su jasno vidljivi i dostupni online. Udio implementiranih aktivnosti iz plana (Implementirana aktivnost je aktivnost koja je u potpunosti provedena, završena, te postoje informacije u učinku iste)
Podaci	Naziv podataka	1. Strategija/ plan izrađen i javno dostupan – DA/NE 2. Ukupan broj aktivnosti definiranih Planom 3. Broj implementiranih aktivnosti definiranih planom
	Mjerna jedinica	1. Višegodišnji plan i/ili strategija 2. Broj aktivnosti 3. Broj implementiranih aktivnosti / ukupan broj aktivnosti
	Izvor podataka / potencijalni izvor	1., 2. i 3. Turistička zajednica / JLS
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	1. – 3. Podatak dostupan
	Periodičnost prikupljanja podataka	1. – 3. jednom godišnje
	Metodologija izračuna pokazatelja	Omjer implementiranih aktivnosti / ukupni broj aktivnosti definiranih Planom X 100 Implementirane aktivnosti su one koje su u potpunosti završene, te za njih postoje mjerljivi rezultati provedbe.

Učestalost mjerenja			Implementirane aktivnosti su one koje su u potpunosti završene, te za njih postoje mjerljivi rezultati provedbe.		
2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.
NE					

4.4.3. Održivo upravljanje prostorom

Pokazatelj (kod pokazatelja)	Broj ostvarenih noćenja u smještajnim objektima destinacije po hektaru izgrađenog građevinskog područja JLS (OUP-1)	
Povezanost pokazatelja sa sustavima	Povezanost pokazatelja s međunarodnim sustavima	UN TOURISM – MST (prilagodba) – Broj posjetitelja po hektaru građevinskog područja
	Povezanost sa Zakonom o turizmu	Članak 14. stavak 2. Zakona o turizmu – održivo upravljanje prostorom
	Povezanost sa SDG	Cilj 11 – Održivi gradovi i zajednice Cilj 15 – Očuvanje života na zemlji
	Povezanost sa Strategijom i Nacionalnim planom	Strateški cilj: Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam Posebni cilj: Razvoj vremenski i prostorno ravnomjernije raspoređenog turističkog prometa
Obilježja pokazatelja	Definicija	Pokazateljem se definira ukupan broj ostvarenih noćenja u smještaju destinacije unutar godine dana po izgrađenom hektaru zona stambene i ugostiteljskoturističke namjene.
	Opis	S obzirom da se turistička aktivnost može gotovo isključivo odvijati u zonama stanovanja (S) i zonama mješovite namjene (M1), te u zonama predviđenima za odvijanje ugostiteljsko-turističke namjene (T), sve druge građevinske zone nisu uključene u analizu. Nadalje, pritisak koji proizlazi iz korištenja prostora može se isključivo evidentirati kao pritisak na već izgrađena područja, te stoga u izračun ne ulaze planirana(neizgrađena) područja. U konačnici pritisak bi bilo poželjno evidentirati na godišnjoj razini, ali i na razini tromjesečja, da bi se utvrdilo pritisak u najopterećenijem dijelu godine.
	Podpokazatelji (opcionalno)	-

Podaci	Naziv podataka	1. noćenja u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju 2. površina izgrađenog dijela zona stambene namjene destinacije 3. površina izgrađenog dijela zona mješovite namjene pretežito stambene namjene 4. površina izgrađenog dijela zona ugostiteljsko-turističke namjene destinacije
	Mjerna jedinica	1. noćenje 2., 3., 4. hektar
	Izvor podataka / potencijalni izvor	1. eVisitor i porezna uprava 2., 3. i 4. jedinice lokalne samouprave + PPUG/O (prostorni planovi uređenja gradova/ općina)
	Dostupnost podataka i podatkovni jaz	1. Podatak je dostupan 2., 3. i 4. Podatak je dostupan
	Periodičnost prikupljanja podataka	Podatak je kontinuirano dostupan na godišnjoj razini
Metodologija izračuna pokazatelja		TN – broj turističkih noćenja unutar destinacije ostvarenih u jednoj godini PS – površina izgrađenog građevinskog zemljišta u zonama stanovanja (ha) PM – površina izgrađenog građevinskog zemljišta u zonama mješovite namjene ((pretežito stambene namjene) (ha) PT – površina izgrađenog građevinskog zemljišta u zonama predviđenim za odvijanje ugostiteljsko-turističke aktivnosti TN=28822 PS+PM+PT=898 ha <i>broj turističkih noćenja u komercijalnom i nekomercijalnom smještaju</i> $\text{po izgrađenoj građevinskoj površini} = \frac{T_N}{P_S + P_M + P_T}$
Učestalost mjerenja		Svake dvije godine
2024.		2026.
2028.		
32,10		

5. RAZVOJNI SMJER S MJERAMA I AKTIVNOSTIMA

5.1. SWOT analiza

SWOT analiza (engl. Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats) je jedna od najpoznatijih i najčešće korištenih analiza, a izrađuje se i za planove razvoja turizma. SWOT analiza pomaže za osvještavanje stanja gdje se trenutno nalazimo te za određivanje smjerova razvoja. U tom se smislu snage i slabosti odnose na unutarnje čimbenike, odnosno na one na koje Turistička zajednica Općine Topusko može utjecati, dok se prilike i prijetnje odnose na vanjske čimbenike, odnosno one na koje sama Turistička zajednica Općine Topusko nema direktnog utjecaja.

SNAGE	SLABOSTI
➤ Termalni izvori ➤ Lječilišni i zdravstveni turizam ➤ Bogatstvo kulturno-povijesne baštine ➤ Zaštićena kulturna baština (8 upisanih kulturnih dobara u Registar kulturnih dobara RH) ➤ Zaštićena prirodna baština (značajni krajobraz Petrova Gora) ➤ Krajobrazna raznolikost ➤ Povoljni okolišni čimbenici: izvori geotermalne vode, odsutnost zagađivača, očuvanost izvornog krajolika ➤ Postojanje temeljne turističke infrastrukture ➤ Poučne i biciklističke staze ➤ Spremnost TZ na povećanje kvalitete upravljanja destinacijom ➤ Dobra suradnja iznajmljivača i Turističke zajednice ➤ Ljubaznost i gostoljubivost lokalnog stanovništva ➤ Prisutnost različitih događanja i manifestacija	➤ Nepovoljni demografski trendovi ➤ Nedovoljno izgrađena turistička infrastruktura ➤ Nedostatak novih turističkih atrakcija ➤ Nedostatak smještajnih kapaciteta najviše kategorije ➤ Nedostatak brojnosti smještajnih kapaciteta ➤ Nedostatak OPG-ova i dodatnih sadržaja na postojećim OPG-ovima ➤ Nedovoljna promocija turističkih atrakcija ➤ Nedostatak turističkog informativnog centra (TIC) ➤ Nepostojanje turističke agencije ➤ Nedostatak turističkih vodiča ➤ Nedovoljna pristupačnost turističkih atrakcija za osobe s invaliditetom ➤ Nedostatak turističke ponude za ciljane skupine turista ➤ Nepovoljno poslovno okruženje ➤ Financijske i upravljačke ograničene mogućnosti Turističke zajednice Općine Topusko

➤ Gastronomska ponuda ➤ Pogranični geografski položaj	➤ Tijekom Domovinskog rata srušen veliki broj vrijednih građevina koje do danas nisu obnovljene ➤ Nepostojanje muzejskog prostora, veliki broj muzejskih eksponata pohranjeno izvan Topuskog ➤ Nedovoljna digitaliziranost kulturno-povijesnih sadržaja ➤ Nedovoljna posjećenost organiziranih manifestacija i događanja od strane domaćih stanovnika i posjetitelja Topuskog ➤ Nepovoljna dobna i gospodarska struktura stanovništva ➤ Nedostatak stručnih kadrova
--	--

PRIILIKE	PRIJETNJE
➤ Razvoj wellness turizama u destinaciji ➤ Potencijal fondova Europske Unije ➤ Priprema i provedba razvojnih projekata s ciljem korištenja dostupnih financijskih izvora ➤ Rast potražnje za selektivnim oblicima turizma ➤ Praćenje potreba turista i izrada specifičnih turističkih proizvoda za ciljne skupine (studenti, istraživači, lovci, planinari, povjesničari i dr.) ➤ Postojanje turističke ponude za dodatni razvoj selektivnih oblika turizma (kulturni, lovni, sportsko-rekreacijski, cikloturizam) ➤ Blizina jakih emitivnih tržišta ➤ Iniciranje javno-privatnih partnerstava u realizaciji turističkih projekata i razvoja proizvoda	➤ Nepovoljna gospodarska i društvena kretanja na nacionalnoj i globalnoj razini ➤ Spor proces izmjena/dopuna prostorno-planske dokumentacije ➤ Nemogućnost financiranja pojedinih razvojnih projekata ➤ Krizne situacije (pandemije, ratovi, terorizam, klimatske promjene, ekonomska kriza i dr.) ➤ Sve veća globalna konkurencija ➤ Pad lojalnosti gostiju ➤ Brze promjene trendova na globalnom turističkom tržištu ➤ Nepovoljna demografska obilježja stanovništva Hrvatske ➤ Nedostatak kvalificiranih kadrova za rad u području kulturno-povijesne baštine na razini države

➤ Aktivacija napuštene i neiskorištene državne i općinske imovine za gospodarski (turistički) razvoj ➤ Razvoj inovativnih digitalnih tehnologija u upravljanju i promidžbi destinacijom ➤ Sudjelovanje na međunarodnim sajmovima i konferencijama u svrhu promocije destinacije i stvaranja partnerstava ➤ Trend povratka prirodi i životu na selu ➤ Privlačenje digitalnih nomada	➤ Pojava novih turističkih destinacija u bližoj i daljoj okolini ➤ Prometna izoliranost i marginalizacija regije ➤ Globalna zdravstvena i ekonomska kriza
--	---

SWOT analiza je pokazala da Općinu Topusko odlikuje bogatstvo kulturno-povijesne baštine (materijalne i nematerijalne) i povijesni značaj samog naselja Topusko, koji su, uz postojeću turističku prepoznatljivost zdravstvenog i lječilišnog turizma, povoljan geoprometni položaj i povoljne okolišne čimbenike, resurs iznimne važnosti za razvoj cjelokupnog prostora. Nažalost, njihova vrijednost nije u dovoljnoj mjeri prepoznata te u proteklom periodu nisu adekvatno uključeni u kulturni i gospodarski razvitak. Stoga je od iznimne važnosti stvoriti okvir za korištenje mogućnosti koje nude domaći izvori financiranja te međunarodni fondovi i fondovi Europske unije, uz pomoć kojih je potrebno izvršiti obnovu, očuvanje i uključivanje kulturno-povijesne baštine u gospodarske tokove, vodeći računa o novim trendovima u turističkoj ponudi i potražnji. Pritom je neophodno potaknuti poduzetničke inicijative privatnog sektora i snažnije uključiti organizacije civilnog društva koje mogu i trebaju postati generator razvoja. Također je u skrb o kulturno-povijesnoj baštini neophodno uključiti što veći broj pripadnika lokalne zajednice što će biti garancija održivosti te demografskog i gospodarskog oporavka čitavog kraja.

5.2. Identificiranje općih načela i ciljeva turizma

Na temelju SWOT analize destinacije formulirana su opća načela, kao i integrirana vizija razvoja turizma za cijelu destinaciju u skladu s gospodarskim, tehnološkim, obrazovnim i prirodnim resursima destinacije.

Održivi razvoj i očuvanje resursa

Turizam mora biti utemeljen na održivosti – uz očuvanje prirodne i kulturne baštine, razumno korištenje resursa te zaštitu okoliša. Razvoj turističke ponude mora poštivati načela prostornog planiranja, zaštite prirode i kulturnih dobara.

Povezivanje tradicije i inovacija

Nasljeđe narodnih običaja, narodnih plesova i života predstavlja snažan identitet prostora. Njegovo očuvanje i interpretacija kroz suvremene tehnologije (npr. digitalni interpretacijski centri, virtualna stvarnost, storytelling) omogućit će autentično i privlačno turističko iskustvo.

Lokalna uključenost i razvoj poduzetništva

Turizam treba aktivno uključiti lokalno stanovništvo kroz edukaciju, samozapošljavanje i podršku malim iznajmljivačima i OPG-ovima. Potrebno je stvoriti poticajno poslovno okruženje, povezati turizam s obrtima, zanatima, poljoprivredom i gastronomijom.

Diversifikacija i cjelogodišnja ponuda

Razvijati tematski i selektivni turizam: zdravstveni, aktivni, kulturni, sportski, lovni, ribolovni. Cilj je produženje boravka i smanjenje sezonalnosti putem sadržaja otvorenih i zatvorenih prostora, manifestacija, edukativnih ruta, gastronomskih događanja i outdoor aktivnosti.

Digitalna transformacija i pametno upravljanje destinacijom

Uvođenjem digitalnih alata u promociju, upravljanje i komunikaciju (npr. pametne info točke, aplikacije za posjetitelje, digitalni marketing, e-booking platforme) stvoriti modernu, interaktivnu i povezaniju destinaciju.

5.3. Strateški ciljevi turizma

CILJ 1: Razviti održivu turističku infrastrukturu i ponudu usklađenu s prirodnim i kulturnim resursima

Turizam destinacije temelji se na lječilišnom i zdravstvenom turizmu, bogatoj prirodnoj i kulturno-povijesnoj baštini, očuvanim rijekama i šumama, aktivnostima na otvorenom te nasljeđu ruralnog prostora. Za ostvarenje održivog, uključivog i dugoročno konkurentnog turizma, nužno je razviti infrastrukturne, organizacijske i komunikacijske kapacitete koji istovremeno poboljšavaju kvalitetu života lokalnog stanovništva i podižu razinu usluge za posjetitelje.

U tom smislu, ključni naglasak stavlja se na razvoj osnovne i turističke infrastrukture – cestovne dostupnosti, biciklističkih i pješačkih staza, vidikovaca, interpretacijskih centara, kao i informacijsko-komunikacijskih sustava. Poticati će se projekti koji pridonose kružnom gospodarstvu, energetske učinkovitosti i primjeni obnovljivih izvora energije, uz posebnu pažnju na zaštitu okoliša i očuvanje prirodnih tokova rijeka.

Poticažno okruženje uključuje i jačanje institucionalne i poduzetničke potpore – razvoj poslovne infrastrukture za male poduzetnike i pružatelje turističkih usluga, digitalno povezivanje ruralnih područja te edukaciju lokalne zajednice i turističkih djelatnika u području održivog poslovanja, zelenih vještina i digitalnih tehnologija. Time se stvaraju uvjeti za izgradnju konkurentne, zelene i pametne destinacije.

CILJ 2: Potaknuti razvoj selektivnih i cjelogodišnjih oblika turizma

Cilj razvoja turizma u destinaciji Općine Topusko jest stvaranje raznolikih i tematski specifičnih turističkih doživljaja koji se oslanjaju na autohtone resurse prostora – termalni izvori, kulturno-povijesne lokalitete, ruralnu tradiciju, gastronomiju, zanatstvo i narodnu baštinu. Poticanjem integracije lokalnih proizvođača, obrtnika i turističkih dionika osigurava se jačanje lokalnih lanaca vrijednosti i kreiranje jedinstvenih proizvoda s identitetom prostora.

Fokus će biti na razvoju lječilišnog, wellness, aktivnog, kulturnog i gastro turizma te ekoturizma u stvaranju cjelogodišnjih turističkih programa koji uključuju lokalne zajednice, kulturne manifestacije,

edukativne i doživljajne sadržaje. Prioritet će imati projekti koji pridonose diverzifikaciji ponude, inovacijama u interpretaciji i povezivanju turističkih ruta (npr. tematske staze, radionice, turistički paketi) te promociji lokalnih vrijednosti na održiv i uključiv način.

Turizam se promatra i kao poluga očuvanja baštine i revitalizacije prostora kroz njihovu prenamjenu za potrebe kulture, edukacije, smještaja i prezentacije. Time se potiče lokalna identifikacija s turizmom i smanjuje sezonalnost.

CILJ 3: O snažiti lokalnu zajednicu i povezati javni i privatni sektor u razvoju turizma

Dugoročno uspješan turistički razvoj destinacije Općine Topusko zahtijeva uspostavu koordiniranog i strateškog sustava upravljanja turizmom, temeljenog na participaciji, digitalizaciji i praćenju učinaka turizma na prostor, zajednicu i gospodarstvo. Cilj je uspostaviti model upravljanja koji osigurava ravnotežu između rasta turizma, zaštite resursa i kvalitete života stanovništva.

U tom kontekstu potrebno je jačati kapacitete lokalne turističke zajednice, jedinice lokalne samouprave i ostalih dionika kroz planiranje, edukaciju, digitalne alate i stalnu suradnju. Poseban naglasak stavlja se na uključivanje lokalnog stanovništva u turističke procese – kroz savjetovanja, promociju primjera dobre prakse i edukativne kampanje o prednostima održivog turizma.

5.4. Oblikovanje strateškog pravca i prioriteta

Na temelju jasno definirane vizije održivog za provedbu inovativno-kreativnog razvoja turizma, strateška uporišta predstavljaju ključne temelje i poluge za ostvarenje dugoročnih ciljeva destinacije Općine Topusko.

STRATEŠKO UPORIŠTE 1: OČUVANJE PRIRODNE BAŠTINE I RAZVOJ ODRŽIVE INFRASTRUKTURE

Prirodni resursi destinacije Općine Topusko – termalni izvori, izvori pitke vode, rijeka Glina, jezero, bogate šumske površine, zaštićen krajobraz – temelj su njene turističke atraktivnosti. Očuvanje ovih resursa neophodno je za dugoročnu održivost, stoga se razvoj infrastrukture planira tako da minimalizira negativan utjecaj na okoliš, a pritom omogućiti pristupačnost i kvalitetno korisničko iskustvo. Iz navedenog proizlaze sljedeći prioriteti:

- Investicije u održivu turističku infrastrukturu - novi Zdravstveno-rekreacijski centar uključuje razvoj novih turističkih proizvoda (renoviranje hotelskog kompleksa i izgradnja wellness centra i SPA zone, otvaranje kampova, adrenalinskih parkova, postavljanje stijene za penjanje, i dr.) te planiranje biciklističkih i pješačkih/ planinarskih staza koje prate tok rijeke Gline i povezuju ključne točke turističkog interesa. Takve staze, ne samo da promoviraju aktivni turizam i zdrav način života, već razvijaju svijest o važnosti okoliša/ prirode te distribuiraju turističke točke, ali smanjuju prometnu zagušenost i emisije ugljika.
- Izgradnja prezentacijsko-interpretacijskih centara u parku Opatovini i Draškovićevim podrumima pružit će posjetiteljima mogućnost edukacije o povijesnim, kulturnim i prirodnim značajkama destinacije te promociju ekološke svijesti.
- Energetska učinkovitost i obnovljivi izvori energije ključni su elementi nove infrastrukture. Turistički objekti, planiraju se opremiti solarnim panelima i drugim ekološki prihvatljivim tehnologijama.

- Primjena kružnog gospodarstva poticat će ponovnu upotrebu i reciklažu starih građevinskih materijala, smanjenje otpada i racionalnu potrošnju prirodnih resursa unutar turističkog sektora.
- Zaštita i unaprjeđenje izvora, očuvanje biološke raznolikosti te sprječavanje zagađenja ključni su preduvjeti za održivi turizam.

STRATEŠKO UPORIŠTE 2: DIVERSIFIKACIJA I PRODUŽENJE TURISTIČKE PONUDE

Da bi destinacija bila konkurentna i atraktivna tijekom cijele godine, neophodno je razvijati različite i specijalizirane oblike turizma koji odražavaju autentičnost lokalnog prostora i pružaju jedinstvene doživljaje. Iz navedenog proizlaze sljedeći prioriteti:

- Razvoj i unaprjeđenje aktivnog turizma (pješačenje, biciklizam, planinarenje, kajakarenje, rafting, ribolov i druge aktivnosti) na otvorenom koje koriste prirodne resurse i pružaju mogućnost neposredne povezanosti s okolišem destinacije.
- Revitalizacija i interpretacija kulturne i narodne baštine (poput starih mlinova, mostova, prometnica, etno kuća i dr.) s ciljem stvaranja sadržaja koji educiraju i intrigiraju posjetitelje, istovremeno čuvajući lokalni identitet.
- Promocija lokalnih gastronomskih specijaliteta, tradicionalnih jela i pića, uz povezivanje s lokalnim proizvođačima i obrtima. Organizacija manifestacija i radionica usmjerenih na autentične okuse i proizvode.
- Uvođenje programa koji naglašavaju zaštitu okoliša, prirodne vrijednosti te održiv način života, uključujući radionice, škole u prirodi i volonterske aktivnosti.
- Kreiranje tematskih turističkih ruta i paketa koji povezuju različite turističke atrakcije i lokalne proizvode, omogućavajući posjetiteljima lako planiranje i cjelovito iskustvo destinacije.
- Produljenje turističke sezone kroz razvoj zimskih, proljetnih i jesenskih aktivnosti koje potiču posjet tijekom manje intenzivnih mjeseci, smanjujući sezonalnost i osiguravajući kontinuirani prihod lokalnim gospodarstvenicima.
- Revitalizacija i prenamjena zapuštenih objekata i područja za smještajne kapacitete, kulturne centre i edukativne prostore pridonosi obnovi zajednice i otvara nove mogućnosti za turističke sadržaje.

STRATEŠKO UPORIŠTE 3: OSNAŽIVANJE LOKALNE ZAJEDNICE I SURADNJE JAVNOG I PRIVATNOG SEKTORA

Uspješan i održiv razvoj turizma temelji se na aktivnom uključivanju svih dionika, od lokalnih stanovnika do poduzetnika i javnih institucija. Iz navedenog proizlaze sljedeći prioriteti:

- Izgradnja kapaciteta i edukacija kroz programe osposobljavanja za turističke djelatnike, lokalne proizvođače i zajednicu usmjereni su na održive prakse, korištenje digitalnih alata, razvoj usluga i podizanje kvalitete ponude.

- Participativno upravljanje turizmom koje podrazumijeva kontinuirani dijalog, zajedničko donošenje odluka i transparentnost u planiranju i provedbi projekata. Time se povećava osjećaj vlasništva i identifikacije lokalnog stanovništva s razvojem turizma.
- Poticaji za poduzetništvo i inovacije u turističkom sektoru osiguravaju ekonomski razvoj i otvaranje novih radnih mjesta, osobito kroz podršku malim i srednjim poduzetnicima te start-up inicijativama.
- Suradnja javnog i privatnog sektora kroz zajedničke projekte, financiranje i promociju jača turističku ponudu i osigurava bolje korištenje resursa.
- Uključivanje civilnog društva i udruga jača društvenu koheziju i osigurava širi društveni učinak razvoja turizma.

5.5. Kvantitativni ciljevi razvoja

U svrhu praćenja provedbe strateških ciljeva razvoja turizma destinacije, definirani su kvantitativni pokazatelji uspješnosti temeljeni na načelima održivog, inovativnog i integriranog razvoja. Pokazatelji su raspoređeni po prioritetnim ciljevima te omogućuju objektivno vrednovanje postignutih rezultata, identifikaciju potreba za prilagodbom aktivnosti i usmjeravanje resursa prema ostvarivanju vizije razvoja turizma do 2030. godine. Ciljne vrijednosti utvrđene su realno, u skladu s lokalnim kapacitetima i razvojnim potencijalima područja.

CILJ 1: Razviti održivu turističku infrastrukturu i ponudu usklađenu s prirodnim i kulturnim resursima

Pokazatelj	Ciljna vrijednost do 2029.
Broj realiziranih infrastrukturnih projekata	Min. 5 novih infrastrukturnih projekata
Broj kilometara novih ili obnovljenih biciklističkih/ pješačkih staza	+15 km tematskih, poučnih, biciklističkih, pješačkih staza
Broj edukacija za lokalne dionike i poduzetnike u turizmu	Min. 10 edukacija do 2029. (prosječno 2 godišnje)
Broj novoregistriranih OPG-ova i malih turističkih obrta	+10 novih subjekata u turizmu i pratećim djelatnostima do 2029.

CILJ 2: Potaknuti razvoj selektivnih i cjelogodišnjih oblika turizma

Pokazatelj	Ciljna vrijednost do 2029.
Broj novih ili unaprijeđenih tematskih turističkih proizvoda	Min. 5 novih ili redizajniranih ponuda (npr. tematske rute, paketi)
Broj kulturnih i tradicijskih manifestacija s turističkim potencijalom	Min. 10 godišnje u destinaciji

Broj lokalnih proizvođača uključenih u turističku ponudu	Min. 8 proizvođača uključenih u lanac vrijednosti
Udio turista koji koriste vođene ture, lokalne vodiče i radionice	Min. 20% svih posjetitelja

CILJ 3: Osnajiti lokalnu zajednicu i povezati javni i privatni sektor u razvoju turizma

Pokazatelj	Ciljna vrijednost do 2029.
Broj lokalnih dionika uključenih u participativno planiranje	Min. 20 dionika kroz radionice i radne sastanke do 2029.
Broj digitaliziranih i dostupnih atrakcija u informacijskoj platformi	100% ključnih atrakcija digitalno dostupno
Broj edukacija za djelatnike turističkih zajednica i javne uprave	Min. 10 edukacija do 2030.
Porast zadovoljstva lokalne zajednice destinacijom (anketno)	+10% u odnosu na početnu razinu iz 2024.
Broj održanih koordinacijskih sastanaka i radnih skupina	Min. 1 godišnje, ukupno 5 do 2029.

5.6. Identificiranje ciljeva, mjera i aktivnosti

CILJ 1: Razviti održivu turističku infrastrukturu i ponudu usklađenu s prirodnim i kulturnim resursima

Mjera	Aktivnosti
1.1. Razvoj i modernizacija infrastrukture za aktivni i održivi turizam	1.1.1. - Realizacija projekta "Topusko na izvoru zdravlja - lječilišni i wellness turizam na održiv način". Projekt obuhvaća rekonstrukciju i dogradnju Hotela Toplica sa Zdravstveno-rekreacijskim centrom, uključujući cjelovito uređenje interijera hotelskog dijela, obnovu kuhinja s restoranima, preoblikovanje bazena s novim atrakcijama te izgradnjom nove wellness i SPA zone. - Rekonstrukcija Parka Opatovina zajedno sa izgradnjom Posjetiteljskog centra - Rekonstrukcija Draškovićevih podruma u Informacijsko-interpretacijski centar - Rekonstrukcija stare škole u Perni u Posjetiteljski centar Petrova gora 1.1.2. Implementacija Projekta trasiranja šetnica i biciklističkih staza uz i oko rijeke Gline radi razvoja aktivnog turizma i očuvanja okoliša. 1.1.3. Izgradnja kampova, info točaka, vidikovaca, adrenalinskih parkova te ostale infrastrukture u skladu s održivim standardima.

1.2. Očuvanje prirodne baštine kroz edukaciju i interpretaciju

1.2.1. Provođenje terenske edukacije vezane uz ljekovitost izvora termalne vode i blata - destinacije na izvoru zdravlja.

1.2.2. Razvoj edukativno-interpretacijskih sadržaja duž tematskih staza i ruta s fokusom na održivost.

CILJ 2: Potaknuti razvoj selektivnih i cjelogodišnjih oblika turizma

Mjera	Aktivnosti
2.1. Razvoj tematskih i vikend paketa temeljenih na lokalnim resursima	2.1.1. Kreiranje turističkih paketa (npr. aktivni odmor, vikend paketa, priroda i kultura, gastronomija). 2.1.2. Povezivanje šetnica, kulturnih lokaliteta
2.2. Unaprjeđenje kvalitete i profesionalizacije manifestacija	2.2.1. Provedba projekta edukacije organizatora manifestacija (upravljanje posjetiteljima, logistika, novi standardi event menadžmenta). 2.2.2. Razvoj strategije pozicioniranja lokalnih manifestacija kroz povezivanje s tematskim turističkim proizvodima.

CILJ 3: Osnažiti lokalnu zajednicu i povezati javni i privatni sektor u razvoju turizma

Mjera	Aktivnosti
3.1. Unaprjeđenje znanja, svijesti i suradnje među dionicima	3.1.1. Organizacija radionica i edukacijskih programa za dionike (OPG-ove, vodiče, agencije, manifestacijske i timove). 3.1.2. Korištenje edukativnog kampa za provođenje obuke u području održivog turizma, zaštite okoliša i vodičkih vještina.
3.2. Sustavno praćenje i evaluacija turističkog doživljaja i utjecaja	3.2.1. Implementacija Projekta istraživanja zadovoljstva turista i jednodnevnih posjetitelja kao alata za strateško upravljanje i praćenje kvalitete usluga. 3.2.2. Razvoj pokazatelja uspješnosti za pojedine projekte, atrakcije i sezonske programe.

6. SMJERNICE I PREPORUKE ZA DIONIKE RAZVOJA

Za provedbu Plana upravljanja destinacijom važna je suradnja različitih dionika u turizmu: jedinica lokalne i regionalne razine, turističke zajednice lokalne i regionalne razine kao i brojnih drugih direktnih i indirektnih dionika u turizmu.

6.1. Smjernice i preporuke za jedinicu lokalne samouprave

Jedinica lokalne samouprave ima važnu ulogu u planiranju, a time i oblikovanju razvoja turizma kroz prostorno planiranje, planiranje i izgradnju infrastrukture, zaštitu kulturne i prirodne baštine, podršku lokalnim inicijativama, ali i razvoju turizma.

U skladu s ciljevima razvoja turizma, preporučuje se osnivanje radne skupine za upravljanje razvoja turizma koji bi uključivao Općinu Topusko, Turističku zajednicu, javni sektor, sektor poduzetništva, kulture i prirode. Radna skupina bi kroz rad omogućila koordinirano donošenje planova, odluka, praćenje provedbe akcijskih planova te usmjeravanje investicija u turizam. Osim toga, preporučuje se ulaganje u infrastrukturne projekte koji podržavaju razvoj kvalitetnog turističkog smještaja i ponude, s posebnim naglaskom na ruralna domaćinstva, obiteljski smještaj i specijalizirane oblike smještaja, u skladu s načelima održivog razvoja. U cilju zaštite i unaprjeđenja kulturne i prirodne baštine, preporuča se revitalizacija kulturno-povijesnih lokaliteta (arheološka nalazišta i dr.) i kreiranje tematskih ruta koje povezuju prirodne atrakcije s turističkim atrakcijama (povezivanje rijeke Gline, Petrove gore sa povijesnom cjelinom naselja Topusko) .

Ključne mjere i aktivnosti:

- Razvoj i modernizacija infrastrukture za aktivni i održivi turizam (Mjera 1.1. Realizacija Projekta "Topusko na izvoru zdravlja - lječilišni i wellness turizam na održiv način"; Rekonstrukcija/izgradnja posjetiteljskog centra u Parku Opatovina; Rekonstrukcija Draškovićevih podruma u Informacijsko-interpretacijski centar; Rekonstrukcija stare škole u Perni u Posjetiteljski centar, izgradnja kampova, vidikovaca, poučnih, biciklističkih staza i ostalih popratnih sadržaja)
- Očuvanje prirodne baštine kroz edukaciju i interpretaciju (Mjera 1.2. Provođenje terenske edukacije vezane uz ljekovitost izvora termalne vode i blata - destinacije na izvoru zdravlja.)

6.2. Smjernice i preporuke za Turističku zajednicu destinacije

Turistička zajednica ima važnu ulogu u promociji i koordinaciji turističkih aktivnosti, kao i u razvoju destinacijskog menadžmenta. Preporučuje se jačanje sustava promocije održivog turizma kao i otpornost turizma na klimatske promjene kroz digitalne kampanje, sudjelovanje na različitim turističkim sajmovima (regionalne i nacionalne razine) te suradnju s lokalnim proizvođačima u cilju kreiranja jedinstvenih turističkih proizvoda.

S obzirom na važnost integracije poljoprivrede i turizma, turističke zajednice mogu inicirati razvoj oznaka kvalitete za lokalne prehrambene proizvode, poticati suradnju između restorana i lokalnih poljoprivrednika te organizirati gastronomske manifestacije koje promoviraju autohtonu kuhinju, poljoprivrednu proizvodnju i druge inovativne proizvode regije. Također, važno je razvijati tematske

turističke rute koje uključuju posjete poljoprivrednim gospodarstvima i lokalnim proizvođačima hrane.

Kako bi se unaprijedio sustav destinacijskog menadžmenta, turističke zajednice trebaju organizirati edukacije za lokalne dionike te razvijati programe certificiranja održivih turističkih objekata. Poseban naglasak treba staviti na povezivanje kulturnih, sportskih i gastronomskih sadržaja u jedinstvene turističke proizvode.

Ključne mjere i aktivnosti:

- Razvoj tematskih i vikend paketa temeljenih na lokalnim resursima (Mjera 2.1.)
- Unaprjeđenje kvalitete i profesionalizacije manifestacija (Mjera 2.2.)
- Unaprjeđenje znanja, svijesti, kreativnosti i suradnje među dionicima (Mjera 3.1.)
- Sustavno praćenje i evaluacija turističkog doživljaja i utjecaja (Mjera 3.2.).

6.3. Smjernice i preporuke za duge dionike u turizmu i upravljanju turizmom u destinaciji

Institucije, organizacije i drugi dionici imaju ključnu ulogu u osiguravanju održivog i konkurentnog turističkog razvoja. Preporuča se koordinirana suradnja između obrazovnih institucija i sektora poduzetništva na provedbi turističkih projekata.

Za razvoj inovativnih turističkih proizvoda, potrebno je uključiti obrazovne institucije u razvoj edukacijskog turizma, dok sportske i rekreativne udruge mogu pridonijeti razvoju aktivnog turizma kroz planiranje sportskih događanja i avanturističkih aktivnosti. Također, komunalno poduzeće i institucije za zaštitu prirode mogu sudjelovati u održavanju i očuvanju prirodnih atrakcija te usmjeravanju održivog razvoja prostora.

U cilju poboljšanja regulacije korištenja prostora, potrebno je definirati jasne standarde zaštite i održivog razvoja, uz implementaciju modela koji potiču rekreacijsko, adrenalinsko i sportsko korištenje prostora, čime se povećava atraktivnost turističkih projekata. Kroz strateško planiranje, potrebno je uskladiti razvoj smještajnih kapaciteta s tržišnim potrebama, potičući ulaganja u održive oblike smještaja poput ruralnih domaćinstava, ekoloških kampova i sl.

Konačno, potrebno je sustavno raditi na jačanju brendiranja Općine Topusko kao turističke destinacije lječilišnog i wellness turizma, jačanju značenja kulturne i prirodne baštine, organizaciju manifestacija i razvoj oznaka kvalitete za lokalne proizvode. Digitalni marketing i međunarodna promocija trebaju biti usmjereni na stvaranje prepoznatljivog identiteta destinacije i privlačenje ciljanih skupina posjetitelja.

Ključne mjere i aktivnosti:

- Razvoj turističke infrastrukture (Mjera 1.1. i Mjera 1.2.)
- Očuvanje i unaprjeđenje prirodnih vrijednosti (Mjera 3.1.2.)
- Provođenje inicijativa za zaštitu okoliša i edukaciju posjetitelja o održivosti (Aktivnost 3.1.)
- Razvoj inovativnih turističkih proizvoda (Mjera 1.1. i 1.2.)
- Uključivanje obrazovnih institucija u edukacije u turizmu (Aktivnost 2.2.1.)

- Jačanje ljudskih resursa (Mjera 2.1. i Mjera 2.2.)
- Organizacija stručnih radionica i programa obuke u suradnji s relevantnim institucijama (Aktivnost 3.1.2.),
- Povećanje prepoznatljivosti destinacije kroz realizaciju turističke infrastrukture (Mjera 1.1. i Mjera 1.2.
- Suradnja s kulturnim i sportskim udrugama na organizaciji manifestacija i promotivnih događanja (Mjera 2.1. i Mjera 2.2.).

7. POPIS PROJEKATA

Popis i obrazloženje projekata utemeljen je na razvojnim potrebama turizma u destinaciji, te polazištima utemeljenima na planovima višeg reda. Svaki od projekata sadrži elemente čija je glavna namjena jasna. Predlaže se provedba šest projekata, a njihova transparentnost je olakšana jer se prema jednoobraznom obrascu određuju cilj, opis projekta, poseban, posebni značaj za destinaciju, doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti, nositelj aktivnosti, lokacija provedbe, planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta, provedbeni koraci i rokovi, procijenjena vrijednost, stanje vlasništva, okvirni izvori financiranja te status izrade potrebne studijske/ projektne dokumentacije.

Važno je istaknuti da svi navedeni projekti iz popisa pridonose na različite načine provedbi mjera potrebnih za plan upravljanja i održivosti na razini destinacije. Konačno, važno je istaknuti da se najveći dio projekta odnosi na javni sektor (zbog olakšane implementacije plana), no nužna je suradnja s dionicima iz privatnog sektora, ali i lokalnom zajednicom i turistima. Stoga su dionici javne ustanove, općinska tijela, kao i javna poduzeća. Projekti su vezani uz ciljeve i smjernice plana upravljanja.

Za destinaciju predloženo je 6 sljedećih projekata:

1. Topusko na izvoru zdravlja - lječilišni i wellness turizam na održiv način
2. Rekonstrukcija i ozelenjivanje Parka Opatovina zajedno sa izgradnjom Posjetiteljskog centra
3. Rekonstrukcija Draškovićevih podruma u Informacijsko-interpretacijski centar
4. Rekonstrukcija stare škole u Perni u Posjetiteljski centar Petrova gora te izgradnja pratećih sadržaja (glamping selo, igralište, senzorni park, poučne, biciklističke i pješačke staze,)
5. Projekt trasiranja šetnica i biciklističkih staza uz i oko rijeke Gline sa svrhom kreiranja aktivne turističke ponude
6. Projekt zelene oaze i adrenalina; penjačke stijene, kamp, adrenalinski park

Naziv projekta	Topusko na izvoru zdravlja - lječilišni i wellness turizam na održiv način
Opis i svrha projekta	Projekt obuhvaća energetska obnovu, rekonstrukciju i dogradnju Hotela Toplica sa Zdravstveno-rekreacijskim centrom, uključujući cjelovito uređenje interijera hotelskog dijela, obnovu kuhinja s restoranima, preoblikovanje bazena s novim atrakcijama te izgradnju wellness i SPA zone. Uz to, planira se razvoj kongresnih kapaciteta, uređenje pristupnog trga i okoliša hotela te izgradnja novog parkirališta s ukupno 110 parkirnih mjesta, od čega 10 za osobe smanjene pokretljivosti, 44 natkrivena ispod fotonaponske elektrane, 43 s pripremom za punjenje električnih vozila te jedno s punionicom. Rekonstrukcija i modernizacija obuhvaća hotel sa 175 smještajnih jedinica i ukupno 302 ležaja, s podizanjem standarda i implementacijom pametnih soba. Zdravstveno-rekreacijski centar dobit će novi bazenski

kompleks s unutarnjim i vanjskim atrakcijama. Sportska dvorana unutar centra također će biti obnovljena. Planirano je proširenje i dogradnja centralne kuhinje, preuređenje recepcije, hotelskog bara i restorana.

Projekt će osigurati visoku razinu pristupačnosti osobama s invaliditetom – od platformi za ulazak u bazene, prilagođenih smještajnih jedinica, do osposobljenih djelatnika za korištenje znakovnog jezika. Uspostavit će se novi sustavi zaštite od požara s dodatnim hidrantskim mrežama i evakuacijskim stubištima, a digitalizacija uključuje RFID narukvice, sustav kontrole pristupa i centralni nadzorni upravljački sustav.

Cilj ove investicije je povećati kvalitetu i atraktivnost Lječilišta Topusko kroz održiv, inovativan i otporan turistički proizvod. S obzirom na turistički značaj Topuskog za područje Sisačko-moslavačke županije i središnje Hrvatske, ovaj projekt se može smatrati okosnicom daljnjeg razvoja područja Banovine i Sisačko-moslavačke županije. Topusko će dobiti turizam visoke dodane vrijednosti kao i održiv, inovativan i otporan (wellness) turizam.

Projekt je od posebnog značaja za razvoj destinacije

Projekt je od posebnog značaja za razvoj destinacije.

Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti

Projekt doprinosi ostvarenju pokazatelja održivosti, i to;

Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom

Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija

Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji

Projekt doprinosi strateškom cilju, i to cilju:

1. Očuvanje prirodne baštine i razvoj održive infrastrukture

Nositelji provedbe

Lječilište Topusko, a projektni partneri su Top terme d.o.o. i Sisačko-moslavačka županija

Lokacija provedbe projekta

Trg bana Josipa Jelačića 16, Topusko

Planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta

Početak tijekom 2025. godine, a planirani završetak je do lipnja 2026. godine

Ključne točke ostvarenja projekta

Završetak projekta; lipanj 2026. godine

Uredit će se interijer hotelskog dijela, obnoviti kuhinja s restoranima, preoblikovati bazen s novim atrakcijama te izgraditi wellness i SPA zone. Izgradit će se novo parkiralište s ukupno 110 parkirnih mjesta, od čega 10 za osobe smanjene pokretljivosti, zatim 44 fotonaponske elektrane s

punionicom za električna vozila.

Održavanje konferencije za javnost; srpanj 2026.

**Ukupna procijenjena
vrijednost projekta**

27,5 milijuna eura

**Iznos vlastitog
financiranja**

Lječilište Topusko iz vlastitih izvora osigurava 10,3 milijuna eura putem kreditnih sredstava.

**Drugi mogući izvori
financiranja**

Projekt „Topusko na izvoru zdravlja – lječilišni i wellness turizam na održiv način“ sufinanciran je putem Mehanizma za oporavak i otpornost – Nacionalnog plana oporavka i otpornosti, temeljem prijave na javni poziv Regionalna diversifikacija i specijalizacija hrvatskog turizma kroz ulaganja u razvoj turističkih proizvoda visoke dodane vrijednosti – GRUPA 3.

17,2 milijuna eura čine bespovratna sredstva

**Potrebna
studijska/projektna
dokumentacija**

Projektno tehnička dokumentacija je cijelosti izrađena.

Naziv projekta

Rekonstrukcija i ozelenjivanje Parka Opatovina zajedno sa izgradnjom Posjetiteljskog centra

Opis i svrha projekta

Projektom je predviđeno obogaćivanje turističke ponude kroz izgradnju Centra za posjetitelje u funkciji unaprjeđenja i valorizacije kulturne baštine destinacije te obnova parka Opatovina koji se nalaze unutar središnjeg dijela povijesnog naselja Topusko.

Cilj projekta je izgradnja Centra za posjetitelje u svrhu obogaćivanja turističke ponude i poticanja održivih oblika turizma u skladu s EU standardima zaštite okoliša, koji će doprinijeti povećanju atraktivnosti Općine Topusko u vidu obnove i očuvanja kulturne baštine te kreiranja preduvjeta za kvalitativno unapređenje turističke ponude i povećanje broja turista. Svrha projekta je stvaranje cjelogodišnjeg održivog aktivnog turizma, podizanje kvalitete destinacije te povećanje atraktivnosti slabije razvijene turističke destinacije.

Unaprjeđenjem javne turističke infrastrukture u obliku izgradnje posjetiteljskog centra i obnovom povijesnih parkova planira se potaknuti održivi razvoj turizma tijekom cijele godine, povećat će se raznovrsnost turističke ponude te potaknuti gospodarski oporavak i zapošljavanje lokalnog stanovništva, a što će pozitivno utjecati na smanjenje regionalnih neujednačenosti te demografsku revitalizaciju. Realizacija

	projekta doprinijet će razvoju te zelenoj i digitalnoj tranziciji javne turističke infrastrukture u turistički slabije razvijenom području (prema ITR općina Topusko spada u III. kategoriju), doprinijeti će povećanju atraktivnosti destinacije za koje već postoji potražnja turista s potencijalom za razvoj posebnih oblika turizma, a koji mogu generirati višu dodanu vrijednost.
Projekt je od posebnog značaja za razvoj destinacije	Projekt nije od posebnog značaja za razvoj destinacije.
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt ima značajni doprinos u ostvarenju pokazatelja: Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji
Nositelji provedbe	Općina Topusko
Lokacija provedbe projekta	Park Opatovina, Topusko
Planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta	Početak tijekom 2026. godine, a planirani završetak je do kraja 2027. godine
Ključne točke ostvarenja projekta	Projektom se planira ukloniti ključni problem potrebe ulaganja sa svrhom razvoja javne turističke infrastrukture. Dodatno, projekt želi riješiti ili doprinijeti oporavku i otpornosti turizma kroz ulaganje u podizanje kvalitete destinacije i omogućavanje produžetka sezone te povećanje atraktivnosti općine kao slabije razvijene turističke destinacije. Ključne točke ostvarenja projekta su: ➤ izgradnja zgrade - posjetiteljskog centra, ➤ obnova drvenog paviljona, ➤ izgradnja jednog manjeg pješačkog mosta i jednog većeg pješačkog mosta, ➤ postavljanje digitalnih informacijskih ploča - dva interaktivna totema, a koji će imati funkciju informirati posjetitelja o svim znamenitostima parka, ➤ postavljanje urbane opreme, hortikulturno uređenje i ozelenjivanje parka koji se nalaze unutar povijesnog naselja Topusko, ➤ adekvatna interpretacija i prezentacija kulturno-povijesne baštine, ➤ digitaliziranost kulturno-povijesnih sadržaja,

- povećanje atraktivnosti Općine Topusko,
- razvoj javne turističke infrastrukture i podizanje kvalitete turističke ponude.

Ukupna procijenjena vrijednost projekta	2,2 mil. eura
Iznos vlastitog financiranja	Sredstva proračuna Općine Topusko
Drugi mogući izvori financiranja	Sredstva EU programa/fondova, kreditiranje putem programa od HBOR-a
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Projektno tehnička dokumentacija je cijelosti izrađena. Izrađen je Glavni projekt i ishođena je Građevinska dozvola.

Naziv projekta	Rekonstrukcija Draškovićevih podruma u Informacijsko-interpretacijski centar
-----------------------	--

Opis i svrha projekta	Rekonstrukcija Draškovićevih podruma u Informacijsko-interpretacijski centar . Svrha projekta je unapređenje infrastrukture u području zaštite i očuvanja kulturno-povijesne baštine uređenjem Draškovićevih podruma u koje bi premjestili lapidarije iz prostora Hotela Toplica. Naime, radi se o uređenju dva podruma dužine preko 60 metara u podnožju Nikolinog brda koje je izgradila plemenitaška obitelj Drašković. Prostor bi se koristio za održavanje izložbi, koncerata i sličnih događanja. Podrum bi imao muzeloški koncept, a ispred samih podruma bi se oformio i uredio prostor trga. U prizemlju, na koti postojećih podruma definirane su zone ulaza, izložbeni prostor, te dodatni prostori sanitarni čvorovi i dva spremišta. Svi dodani sadržaji skriveni su iza postojećeg potpornog zida te neće vizualno utjecati na estetiku podruma. Volumen i estetika samih Podruma ostaje u potpunosti sačuvana uz minimalne intervencije u smislu ambijentalnih umjetničkih instalacija i rasvjete. Poseban naglasak stavlja se na specifičan ventilacijski otvor izdubljen u stijeni u sjecištu dva kraka Podruma. U prizemnoj etaži nalazi se glavna zona za postav.
Projekt je od posebnog značaja za razvoj destinacije	Projekt nije od posebnog značaja za razvoj destinacije.

Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt ima značajni doprinos u ostvarenju pokazatelja: Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji
Nositelji provedbe	Općina Topusko
Lokacija provedbe projekta	Nikolino brdo
Planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta	Tijekom 2027. godine
Ključne točke ostvarenja projekta	Rekonstrukcija i uređenje Draškovićevih podruma u koje bi se premjestili lapidariji iz prostora Hotela Toplica. Uređenje dva podruma dužine preko 60 metara.
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	2. mil.eura
Iznos vlastitog financiranja	Sredstva proračuna Općine Topusko
Drugi mogući izvori financiranja	Sredstva EU programa/fondova, kreditiranje putem programa od HBOR-a
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	U tijeku je izrada projektno-tehničke dokumentacije.

Naziv projekta	Rekonstrukcija stare škole u Perni u Posjetiteljski centar Petrova gora te izgradnja pratećih sadržaja (glamping selo, igralište, senzorni park, poučne, biciklističke i pješačke staze)
-----------------------	--

Opis i svrha projekta	Posjetiteljski centar Petrova gora bit će uređen u zgradi nekadašnje osnovne škole u naselju Perna, koja od Domovinskog rata ne služi svojoj osnovnoj svrsi. Navedena zgrada je katnica dimenzija 24x15 m s ukupnom površinom od 720 m². U dvorišnom prostoru nalaze se pomoćne prostorije i nogometno igralište. Svrha Projekta je valorizacija prirodnih, kulturno-povijesnih vrednota područja Petrove gore pomoću edukativnih, sportsko-rekreacijskih,
------------------------------	---

znanstveno-istraživačkih, zdravstvenih, zabavnih i kulturnih sadržaja koji će doprinijeti društveno-gospodarskom razvoju općine Topusko i okolnih prostora. Edukativnim materijalima i radionicama te informativnim sadržajima povećat će se informiranost lokalnog stanovništva i posjetitelja što će utjecati na povećanje obrazovnog kapaciteta o lokalitetima prirodne i uz njih kulturno-povijesne baštine.

Ciljevi Projekta:

1. Povećanje privlačnosti lokaliteta prirodne baštine Petrove gore
2. Povećanje obrazovnog kapaciteta o lokalitetima prirodne baštine Petrove gore
3. Uspostava upravljanja posjetiteljima prirodne baštine Petrove gore

Projekt je od posebnog značaja za razvoj destinacije

Projekt nije od posebnog značaja za razvoj destinacije.

Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti

Projekt ima značajni doprinos u ostvarenju pokazatelja:

Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom

Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija

Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji

Nositelji provedbe

Općina Topusko

Lokacija provedbe projekta

Naselje Perna, zgrada stare škole

Planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta

Planirani početak 2027., a završetak 2029. godine

Ključne točke ostvarenja projekta

Uređen i opremljen posjetiteljski centar, uređeno multifunkcionalno igralište, uređen i opremljen za senzorni park, uređen plato za vježbanje, postavljeno 10 glamping objekata, izgrađene 3 osmatračnice i 2 vidikovca, uređene 2 pješačke (planinarske) staze, 2 biciklističke staze i 2 poučne staze, nabavljena sportska oprema za aktivno provođenje vremena u prirodi.

U ponudu Posjetiteljskog centra bit će integrirani proizvodi lokalnih proizvođača poljoprivrednih i obrtničkih proizvoda koji će proći edukaciju za uključivanje u rad. Na taj će se način potaknuti i ostale proizvođače da se priključe aktivnostima te će se pokrenuti gospodarski razvoj baziran na lokalnim proizvodima.

Ukupna procijenjena vrijednost projekta	1,5 mil. eura
Iznos vlastitog financiranja	Projekcija je oko 20% putem kreditnog programa HBOR-a.
Drugi mogući izvori financiranja	Sredstva EU programa/fondova, kreditiranje putem programa od HBOR-a
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Za učinkovito funkcioniranje Posjetiteljskog centra, a u svrhu održivog korištenja prirodne baštine neophodno je pripremiti sljedeće planove i studije: - za zaštićena područja, značajni krajobraz Petrova gora – Biljeg i botanički rezervat Cret đon močvar - Plan upravljanja zaštićenim područjima, - Akcijski plan upravljanja posjetiteljima za zaštićena područja Petrova gora – Biljeg i posebni rezervat Cret đon močvar, kojemu je osnovna namjena uskladiti posjećivanje sa zaštitom vrijednosti u zaštićenom području. - Studija izvodljivosti s pratećim analizama kojom će se definirati ciljevi, izvedivost i održivost. Također, potrebno je pripremiti projektno-tehničku dokumentaciju – idejni, glavni i izvedbeni projekt kojima se osigurava zakonitost gradnje te sigurnost i funkcionalnost izgrađenih objekata i pratećih sadržaja.

Naziv projekta	Projekt trasiranja šetnica i biciklističkih staza uz i oko rijeke Gline sa svrhom kreiranja aktivne turističke ponude
-----------------------	---

Opis i svrha projekta	Projektom bi se unaprijedila postojeća infrastruktura za aktivni turizam u destinaciji s naglaskom na stvaranje cjelovite mreže biciklističkih i pješačkih staza uz obalu rijeke Gline. Projekt uključuje mapiranje ruta uz rijeku, identificiranje kritičnih točaka prekida (nedostatak mostova, neuređeni prijelazi, nesigurne dionice) te izradu tehničke dokumentacije i idejnih rješenja za trasiranje novih dionica koje će povezati sve prirodne atrakcije unutar destinacije. Posebna pažnja posvetit će se standardizaciji signalizacije i info-tabli duž rijeke, uključujući interpretacijske ploče o baštini. Uz staze će se urediti odmorišta i punktovi za bicikliste s pratećim sadržajima. Projekt je strateški usklađen s planovima Sisačko-moslavačke županije za razvoj aktivnog turizma i sportske infrastrukture te će se nadovezati na druge projekte, poput uređenja kupališta. Ovaj projekt naglašava prirodne ljepote rijeka kao atrakciju u destinaciji te potiče održivi turizam kroz edukaciju posjetitelja o važnosti očuvanja riječnog
------------------------------	--

ekosustava. Time se destinacija promovira kao atraktivna outdoor destinacije za sve ljubitelje prirode i aktivnog odmora.

Cilj projekta je razviti i međusobno povezati postojeće i nove biciklističke i pješačke staze uz rijeku Glinu kako bi se stvorila jedinstvena i održiva mreža ruta koja omogućuje turistima doživljaj prirodne ljepote rijeke, kulturnih znamenitosti te aktivnog boravka na otvorenom. Projekt će povezati staze u jedinstvenu cjelinu koja ističe rijeku kao prirodnu os kretanja i doživljaja destinacije.

Projekt je od posebnog značaja za razvoj destinacije	Projekt nije od posebnog značaja za razvoj destinacije.
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt ima umjereni doprinos pokazatelju: Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji
Nositelji provedbe	Općina Topusko
Lokacija provedbe projekta	Područje Općine Topusko
Planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta	Planirani početak 2027., a završetak 2029. godine
Ključne točke ostvarenja projekta	Analiza postojećeg stanja i izrada idejnog rješenja – tijekom 2026. Izrada tehničke dokumentacije - tijekom 2026. Trasiranje i uređenje novih dionica – tijekom 2027., 2028. i 2029.
Ukupna procijenjena vrijednost projekta	1. mil. eura
Iznos vlastitog financiranja	Sredstva proračuna Općine Topusko
Drugi mogući izvori financiranja	Sredstva EU programa/fondova, kreditiranje putem programa od HBOR-a
Potrebna studijska/projektna dokumentacija	Potrebno je izraditi studijsku dokumentaciju (profil projekta, studija predizvodljivosti, studija izvedivosti, CBA analiza), kao i cjelokupnu projektno-tehničku dokumentaciju.

Naziv projekta	Projekt zelene oaze i adrenalina; penjačke stijene, kamp, adrenalinski park
Opis i svrha projekta	Cilj projekta jest osmisliti idejni projekt kampa, penjačkih stijena, adrenalinskog parka, s naglaskom na održivo korištenje prirodnih resursa i poticanju aktivnog, sportskog i zabavnog boravka u prirodi. Kamp bi služio kao multifunkcionalni prostor za smještaj, radionice, prezentacije, interpretaciju prirodne baštine i aktivnosti na otvorenom. Projekt uključuje izradu idejnog rješenja rekreacijsko-zabavnog kampa koji bi obuhvaćao definiranje lokacije i infrastrukturnih potreba, koncept uređenja (prostorni plan, glamping ili kamp kućice, sanitarni čvor, višenamjenski prostor), interpretativne punktove za edukaciju o flori, fauni i ekosustavima lokacije, sadržaje za održavanje radionica i ostalih programa, analizu potencijalnih korisnika (školske grupe, turisti, lokalno stanovništvo) i potencijalne izvore financiranja. Izrada idejnog projekta omogućit će Općini Topusko kvalitetnu prijavu na fondove i lakše planiranje budućih infrastrukturnih ulaganja u održivi turizam i očuvanje okoliša. Time se destinacija promovira kao atraktivna outdoor destinacije za sve ljubitelje prirode i aktivnog odmora.
Projekt je od posebnog značaja za razvoj destinacije	Projekt nije od posebnog značaja za razvoj destinacije.
Doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti	Projekt ima značajni doprinos pokazatelju: Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem Prosječna duljina boravka turista u destinaciji Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji
Nositelji provedbe	Općina Topusko
Lokacija provedbe projekta	Općina Topusko
Planirani rokovi početka i završetka provedbe projekta	Planirani početak 2027., a završetak 2029. godine
Ključne točke ostvarenja projekta	Analiza postojećeg stanja i izrada idejnog rješenja – tijekom 2026. Izrada tehničke dokumentacije - tijekom 2026. Radovi – tijekom 2027., 2028. i 2029.
Ukupna procijenjena	1.mil. eura

vrijednost projekta**Iznos vlastitog
financiranja**

Sredstva proračuna Općine Topusko

**Drugi mogući izvori
financiranja**

Sredstva EU programa/fondova, kreditiranje putem programa od HBOR-a

**Potrebna
studijska/projektna
dokumentacija**

Potrebno je izraditi studijsku dokumentaciju (profil projekta, studija predizvodljivosti, studija izvedivosti, CBA analiza), kao i cjelokupnu projektno-tehničku dokumentaciju.

8. MJERENJE NAPRETKA I IZVJEŠĆE O PROVEDBI

Svaki plan ima mogućnosti praćenja provedbe i mogućnost za mjerenje/ ocjenu napretka kroz kvantitativne i kvalitativne čimbenike.

Implementacija Plana upravljanja destinacijom Općine Topusko zahtijeva koordinirani pristup svih dionika u sustavu turizma, uključujući jedinicu lokalne samouprave, sektor gospodarstva kroz privatni sektor, zatim sektore kulture i turizma, obrazovne ustanove te udruge civilnog društva. Ovaj sveobuhvatni pristup omogućava efikasnu provedbu Plana i njegovu usklađenost sa specifičnostima razvoja cijelog područja, kako lokalnih zajednica tako i regionalne i nacionalne razine, očuvanje i unaprjeđenje identiteta i razvoja turizma (trendovi turizma i potrebe turista).

Plan upravljanja destinacijom usvaja se na predstavničkom tijelu lokalne samouprave, a njegovo donošenje temelji se na Zakonu o turizmu (ZOT) i odgovarajućim pravilnicima. Usvajanjem Plana, on postaje obvezujući dokument, čime se omogućava primjena svih ciljeva u sustav turističkog upravljanja destinacijom. Njegova implementacija usmjerava razvoj turizma prema održivosti i dugoročnim ciljevima destinacije, uz stalnu prilagodbu u skladu s promjenjivim uvjetima i potrebama zajednice. Turistička zajednica, kao nositelj procesa, mora osigurati da se svi zainteresirani dionici, uključujući predstavnike lokalnih zajednica, kulturnih i turističkih institucija, privatne sektore te organizacije civilnog društva, uključe u proces izrade Plana. Ova koordinacija osigurava prepoznavanje različitih funkcija, interesa i razvojnih smjerova koji su specifični za svaku destinaciju.

Ključni dionici uključeni u implementaciju Plana upravljanja destinacijom Općine Topusko:

1. Turistička zajednica Općine Topusko je glavni koordinator procesa izrade i implementacije Plana. Stoga, Turistička zajednica tijekom implementacije osigurava aktivnu suradnju svih dionika i organizira redovite sastanke, radionice i konzultacije. Ona je zadužena za izradu smjernica, praćenje napretka, izvještavanje i osiguranje da se svi aspekti plana provedu u skladu s definiranim ciljevima.
2. Općina Topusko, kao lokalna samouprava, mora osigurati uvjete za primjenu i provedbu Plana. Općina Topusko (JLS) je zadužena za primjenu ovog Plana s lokalnim strategijama i potrebama, pružanje financijskih resursa, te omogućavanje nužne infrastrukture i primjenu regulative.
3. Privatni sektor u turizmu, uključujući vlasnike smještajnih kapaciteta, restorana, te poduzetnici, od velike su važnosti za uspješnu implementaciju Plana. Oni su ključni za razvoj novih turističkih proizvoda i usluga, kao i za kreiranje specifičnih turističkih ponuda koje privlače turiste i povećavaju konkurentnost destinacije.
4. Institucije kulture i obrazovanja, uz knjižnicu i škole imaju važnu ulogu jer mogu pridonijeti u kreiranju edukativnih programa, kulturnih i zabavnih sadržaja koji će obogatiti turističku ponudu. Također, njihov je angažman u oblikovanju i provođenju obrazovnih i kulturnih programa bitan za razvoj održivog turizma temeljenog na kulturnoj baštini i cjeloživotno učenja i stvaranje otpornosti na klimatske promjene.
5. Sve udruge civilnog društva koje se bave očuvanjem kulturne, narodne i prirodne baštine, imaju važan zadatak za primjenu Plana jer mogu davati specifične informacije i sadržaje koji obogaćuju turističku ponudu destinacije. Kroz suradnju s njima, destinacija može obuhvatiti širu paletu kulturnih, povijesnih, tradicijskih i drugih sadržaja koji odražavaju specifičan i autohtoni identitet prostora.

6. Suradnja sa znanstvenim institucijama i stručnjacima iz područja turizma, prostornog planiranja, arhitektima, kulturnog menadžmenta te zaštite i unaprjeđenja baštine može pomoći u osiguravanju kvalitete istraživanja, edukacije i razvoja novih inovacija koje će unaprijediti turističku ponudu i upravljanje destinacijom. Također, angažman studenata i mladih stručnjaka pridonosi jačanju kapaciteta u svakom smislu lokalnih zajednica i stvaranju novih prilika za zapošljavanje.

7. Razvojna agencija također ima važnu ulogu u implementaciji Plana upravljanja destinacijom jer je zadužena za razvoj i promociju lokalnih gospodarsko-infrastrukturnih i drugih projekata koji mogu unaprijediti razvoj turizma. Osim što osigurava financijsku podršku i povezuje sve relevantne dionike, Razvojna agencija pomaže u ostvarivanju pristupa EU fondovima, razvoju inovativnih turističkih proizvoda, te implementaciji održivih poslovnih rješenja. Agencija također može igrati ključnu ulogu u pružanju savjeta i stručne podrške poduzetnicima i lokalnim vlastima u vezi s provedbom razvojnih i infrastrukturnih projekata koji unaprjeđuju turističku ponudu.

Implementacija Plana upravljanja destinacijom Općine Topusko predstavlja višeslojno složen horizontalan i vertikalni dinamičan proces koji uključuje suradnju svih relevantnih dionika. Kroz koordinaciju, praćenje napretka, redovite evaluacije i osiguranje financijske održivosti ovaj Plan ima potencijal unaprijediti turističku ponudu županije i osigurati dugoročni održivi razvoj turizma otporan na klimatske promjene. Razvojna agencija kao važan čimbenik u pružanju raznih savjeta, ali i kroz financijsku potporu može predlagati strateško usmjeravanje za daljnji razvoj destinacije.

Da bi se Plan upravljanja destinacijom Općine Topusko nesmetano i kvalitetno implementirao nužno je sljedeće:

1. Koordinacija i partnerska suradnja

Za uspješnu implementaciju Plana, nužno je uspostaviti jasnu koordinaciju među svim dionicima. Turistička zajednica Općine Topusko kao ključna institucija mora redovito koordinirati aktivnosti, organizirati sastanke, radionice i edukacije za dionike u turizmu. Uz to, trebaju se poticati javno-privatna partnerstva koja omogućuju zajedničku suradnju između lokalnih vlasti, poduzetnika i civilnog društva. Razvojna agencija također mora aktivno sudjelovati u ovoj koordinaciji, olakšavajući pristup financijskim sredstvima i strateškim inicijativama.

2. Redovito praćenje napretka

U procesu implementacije potrebno je uspostaviti mehanizme za redovito praćenje napretka provedbe Plana. To uključuje postavljanje jasno definiranih ciljeva, praćenje postignuća kroz konkretne pokazatelje (broj posjetitelja, otvorena radna mjesta, broj novih turističkih proizvoda, itd.), te periodičke izvještaje o provedbi Plana. Svake godine treba izvršiti procjenu postignutih rezultata i usklađivanje s potrebama tržišta.

3. Financijska održivost

Osiguranje financijskih sredstava za provedbu Plana jedan je od ključnih izazova. Korištenje EU fondova, nacionalnih programa, kao i poticanje privatnih investicija kroz javno-privatna partnerstva omogućit će stabilno financiranje svih aktivnosti. Razvojna agencija ima ključnu ulogu u privlačenju tih sredstava, kao i u strukturiranju aplikacija za fondove koji podupiru projekte u turizmu. Također, treba razviti instrumente za dugoročnu financijske primjenjivost, kroz unaprjeđenje lokalne infrastrukture i povećanje konkurentnosti destinacije.

4. Edukacija i osnaživanje kapaciteta

Edukacija svih dionika o značaju važnosti primjene održivog razvoja turizma, kao i o novim trendovima i tehnologijama u industriji turizma, važna je za uspješnu primjenu Plana. Jačanje kapaciteta lokalnih institucija i poduzetnika kroz specijalizirane tečajeve i treninge omogućit će im bolje upravljanje destinacijom i turističkim proizvodima. Razvojna agencija također može uz suradnju Općine Topusko organizirati različite vrste radionica, treninge i seminare za lokalne dionike vezano uz prijavu za financijsku potporu i upravljanje projektima u turizmu.

5. Prilagodba Plana upravljanja destinacijom Općine Topusko

U slučaju promjena okolnosti (političke, ekonomske, društvene ili tehnološke) potrebno je omogućiti fleksibilnost u provedbi Plana i prilagodbu aktivnosti. Redovitim praćenjem primjene napretka i prepoznavanjem ugroza omogućava se pravovremeno donošenje odluka o korekcijama i prilagodbama planiranih mjera i aktivnosti. Razvojna agencija može pomoći u prilagodbi Plana prema uvjetima, osobito kada je riječ o novim financijskim izvorima ili promjenama u regulativi.

Izvješće o provedbi

Redovito praćenje i izvješćivanje o primjeni kao i provedbi Plana upravljanja destinacijom od ključne su važnosti kako bi se osigurao uspješan održivi razvoj turističke destinacije. Svaka od aktivnosti predviđena Planom mora biti podložna periodičnoj evaluaciji, uz jasno definirane vremenske intervale za provjeru napretka i uočavanje potencijalnih problema ili prepreka. U slučaju identifikacije bilo kakvih prepreka, neželjenih posljedica ili potrebe za prilagodbom, odgovorni dionici dužni su pravovremeno obavijestiti predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave. Ova povratna informacija omogućava pravodobno donošenje odluka o potrebnim izmjenama Plana, čime se osigurava nastavak njegove uspješne primjene.

Za učinkovito praćenje napretka, Turističko vijeće, kao tijelo odgovorno za praćenje provedbe Plana, dužno je dostaviti Izvješće o realizaciji Plana upravljanja destinacijom za prethodnu godinu predstavničkom tijelu jedinice lokalne ili područne (regionalne) samouprave do 31. ožujka tekuće godine. Izvješće treba sadržavati pregled postignutih ciljeva, uočenih izazova te prijedloga za daljnji razvoj i prilagodbu Plana u skladu s novim potrebama i okolnostima.

9. POPIS LITERATURE

1. Program Ujedinjenih naroda o održivom razvoju do 2030. godine (tzv. Agenda 2030)
2. Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine
3. Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine (NN 2/2023)
4. Nacionalni plan razvoja održivog turizma do 2027. godine
5. Zakon o turizmu (NN 156/2023)
6. Pravilnik o metodologiji izrade plana upravljanja destinacijom (NN 112/24)
7. Pravilnik o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma (NN 112/24)
8. Smjernice i upute za izradu plana upravljanja destinacijom, Ministarstvo turizma i sporta
<https://mint.gov.hr/pristup-informacijama/propisi/propisi-iz-turizma/107>
9. Provedbeni program razvoja turizma Sisačko-moslavačke županije za razdoblje 2022. – 2025. godine
10. Izmjene i dopune Provedbenog programa razvoja turizma Sisačko-moslavačke županije za razdoblje 2022.-2025. (1. izmjena, 18.03.2024.)
11. Odluka župana o donošenju Izmjena i dopuna Provedbenog programa razvoja turizma Sisačko-moslavačke županije za razdoblje 2022.-2025. godine (18.03.2024.)
12. Plan razvoja Sisačko-moslavačke županije za razdoblje do 2027. godine
13. Prostorni plan Sisačko moslavačke županije("Službeni glasnik Sisačko - moslavačke županije" br. 4/01., 12/10., 10/17., 12/19. i 23/19.- pročišćeni tekst)
14. Prostorni plan Općine Topusko ("Službeni vjesnik" Općine Topusko, broj 3/05. 11/12., 48/18., 50/20., 67/20. i 71/20. - pročišćeni tekst)
15. Provedbeni program Općine Topusko za razdoblje od 2021. – 2025.
16. Strategija zelene urbane obnove Općine Topusko, rujan 2023. god.
17. Strategija očuvanja, zaštite i valorizacije kulturno-povijesne baštine Općine Topusko 2021. - 2027.

10. POPIS TABLICA I SLIKA

POPIS TABLICA

Tablica 1. Dionici uključeni u izradu Plana upravljanja destinacijom Općine Topusko	7
Tablica 2. Promjena ukupnog broja stanovnika u Općini Topusko 2001. – 2021.g.	16
Tablica 3. Gustoća naseljenosti u Općini Topusko 2001. – 2021.g.	16
Tablica 4. Spolni i dobni sastav Općine Topusko	17
Tablica 5. Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi u Općini Topusko, prema popisu stanovništva u 2021. god.	17
Tablica 6. Popis kućanstva i indeks kretanja broja kućanstva od 2001. do 2021. godine	18
Tablica 7. Meteorološka postaja Topusko	18
Tablica 8. Broj objekata i kreveta na području destinacije od 2021. do 2024. godine	20
Tablica 9. Broj dolazaka, noćenja i duljina boravka turista na području destinacije	19
Tablica 10. Ukupni dolasci turista (domaći i strani) i ukupna noćenja turista (domaći i strani) na području Općine Topusko u razdoblju od 2020. do 2024. godine	21
Tablica 11. Sezonalnost turista (domaći i strani) na područje Općine Topusko po mjesecima u razdoblju od 2020. do 2024. godine	22
Tablica 12. Popis zaštićenih kulturnih dobara	26
Tablica 13. Kulturna dobra Općine Topusko	37
Tablica 14. Prirodni resursi/ Prirodne atrakcije na području destinacije	42
Tablica 15. Manifestacije na području destinacije	43
Tablica 16. Biciklističke rute	46
Tablica 17. Državna cesta	51
Tablica 18. Županijske ceste	51
Tablica 19. Lokalne ceste	51
Tablica 20. Nezaposlene osobe po mjesecima u Općini Topusko u 2021., 2022., 2023. i 2024. godini	57
Tablica 21. Prijava potrebe za radnicima od siječnja do kolovoza 2025. godine	57
Tablica 22. Ukupan broj dolazaka i noćenja na području općine Vojnić od 2019. do 2024.	61

POPIS SLIKA

Slika 1. Postupak izrade i usvajanja plana upravljanja destinacijom	6
Slika 2. Položaj Općine Topusko u Sisačko-moslavačkoj županiji	11
Slika 3. Prostorni plan Sisačko-moslavačke županije	11
Slika 4. Stupanj urbanizacije destinacije	14
Slika 5. Administrativne granice Općine Topusko	14
Slika 6. Indeks turističke razvijenosti Općine Topusko u 2024. godini	15
Slika 7. Indeks turističke razvijenosti Općine Topusko u 2023. godini	15
Slika 8. Hotelski i lječilišni kompleks	19
Slika 9. Vanjski bazeni i sadržaji	19
Slika 10. Cistercitski portal -nekad	25
Slika 11. Cistercitski portal - danas	25
Slika 12. Rimski forum	26
Slika 13 Pavlinski samostan sv. Petra	27
Slika 14. Žrtvenik Liberu i Liberi	28
Slika 15. Žrtvenik Jupiteru	28
Slika 16. Sunčani sat	29
Slika 17. Kamena spomenica	29
Slika 18. Blatne kupke i kosi toranj	29
Slika 19. Mollinaryevo vrelo	31
Slika 20. Jelačić vrelo	31
Slika 21. Benkovo vrelo	31
Slika 22. Pješačke rute	46
Slika 23. Prikaz postotka kućanstva s ugovorenim nepokretnim širokopojasnim pristupom	49
Slika 24. Prikaz dostupnosti i korištenja brzina širokopojasnog pristupa	49
Slika 25. Zaposleni prema nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD) na području Općine Topusko 2021. godine. Izvor: DZS, Popis stanovništva 2021.	56